

ATLAS STARÝCH ODRŮD JABLONÍ A HRUŠIEK

50 NA 50

BRUNO JAKUBEC

ANDREA UHERKOVÁ

ATLAS STARÝCH ODRÔD JABLONÍ A HRUŠIEK

50 NA 50

BRUNO JAKUBEC

ANDREA UHERKOVÁ

Publikácia vyšla v rámci Projektu školských ovocných sádov – SadOVO, podporenom Nadáciou TESCO.

REALIZUJE

ODBORNÝ GARANT

GENERÁLNY PARTNER

50 na 50 – Atlas starých odrôd jabloní a hrušiek

Publikácia pre základné a stredné školy, ako aj širokú verejnosť

Autori textov:	Mgr. Bruno Jakubec, PhD., Ing. Andrea Uherková, PhD. Technická univerzita vo Zvolene, T. G. Masaryka 2117/24, 960 01 Zvolen
Spolupráca:	Ing. Ľudovít Vašš, Ing. Zuzana Ištvánová, Bc. Ľuboslav Kudláček
Autori fotografií:	Ing. Ľudovít Vašš, Ing. Zuzana Ištvánová, Mgr. Bruno Jakubec, PhD., Ing. Andrea Uherková, PhD., Archív ŠOP SR, Archa Noah, Martin Lípa
Autori ilustrácií:	Mgr. Bruno Jakubec, PhD., Ing. Andrea Uherková, PhD.
Recenzenti:	doc. Ing. Daniela Benediková, CSc., Ing. Zuzana Gallayová. PhD.
Jazyková korektúra:	Mgr. Barbora Babicová

Schválené rektorom Technickej univerzity vo Zvolene ako učebné texty číslo EP 120/2018

II. prepracované vydanie, 159 strán, 8,22 AH, 8,31 VH

Náklad: 400 výtlačkov

Vydavateľ: Technická univerzita vo Zvolene, www.tuzvo.sk

Rok vydania: 2018

Tlač: Vydavateľstvo Technickej univerzity vo Zvolene

Grafická úprava: Vydavateľstvo TU, Mgr. Bruno Jakubec, PhD.

Nepredajné

© Technická univerzita vo Zvolene

© Centrum environmentálnej a etickej výchovy Živica

© Mgr. Bruno Jakubec, PhD., Ing. Andrea Uherková

ISBN 978-80-228-3144-4

Príručku alebo jej časti je možné kopírovať len pre vzdelávacie účely v rámci projektu SadOVO. Akékoľvek iné kopírovanie, použitie alebo publikovanie jej častí bez súhlasu autorov nie je dovolené.

Obsah

ÚVOD	8
O projekte S_{AD}OVO	10
STARÉ A KRAJOVÉ ODRODY	11
Čo je odroda	12
Vznik odrôd	13
Nie každý semenáč je odrodou	15
Rozdelenie odrôd	15
Kedy je odroda stará?	15
Krajové a miestne odrody	16
Aké odrody sa u nás pestujú?	17
Význam odrôd	18
Darcovia génov	18
Odrody pri tvorbe krajiny	19
Uskladnenie a využitie	19
Naše kultúrne dedičstvo	20
Ohrozenie odrôd	21
Prečo nám nestačí súčasný počet odrôd?	21
Prečo sú staré odrody ohrozené?	21
Nádej na záchranu	25
Ochrana odrôd	26
Ako zachovávať odrody	26
Ktoré odrody chrániť	27
O POMOLÓGII	28
AKO PRACOVAŤ S ATLASOM	30
Legenda k atlasu	31
AKO POSTUPOVAŤ PRI URČOVANÍ ODRÔD	35

50 NA 50, ATLAS STARÝCH ODRÔD	41
JABLOŇ DOMÁCA	42
Charakteristika druhu	42
Ekologické podmienky	42
Zoznam a charakteristika odrôd	44
Popis a vyobrazenie odrôd	46
HRUŠKA OBYČAJNÁ	96
Charakteristika druhu	96
Ekologické podmienky	96
Zoznam a charakteristika odrôd	98
Popis a vyobrazenie odrôd	100
UŽITOČNÉ ODKAZY	150
SLOVNÍK POJMOV	151
POUŽITÁ LITERATÚRA	155
REGISTER – ABECEDNÝ ZOZNAM POPÍSANÝCH ODRÔD	157

Podakovanie

Za podporu a možnosť atlas vydať ďakujeme najmä CEEV ŽIVICA, realizátorovi projektu školských ovocných sádov SadOVO a jeho donorovi, Nadácii TESCO. Za cenné rady a pripomienky ďakujeme Daniele Benedikovej, Zuzane Gallayovej a Jane Lapínovej. Ďakujeme tiež všetkým kolegom a spolupracovníkom, vďaka ktorým sme mohli odborne vyrásť – Eve Šidovej, Kataríne Rajcovej, Standovi Bočkovi, Ondrovi Dovalovi, Jurajovi Modranskému, Drahomírovi Stanovi, Ľuboslavovi a mnohým ďalším. Vďaka patrí aj všetkým ľuďom, ktorí snami spolupracovali počas desiatok dní terénnych prieskumov, ľuďom, ktorý nám dovolili navštíviť ich pozemky a zozbierať plody na určenie odrôd aj vrúbke na ich záchranu. Vďaka patrí aj miestnym znalcom a ovocinárom, bez ktorých by naša krajina nebola taká krásna a pestrá. V neposlednom rade ďakujeme vedeniu a kolegom z Fakulty ekológie a environmentalistiky Technickej univerzity vo Zvolene, ktorí nám vytvárali prostredie, aby sme sa mohli tejto téme venovať. Veľká vďaka patrí tiež Ľudovítovi Vaššovi, Zuzane Ištvánovej, Martinovi Lípovy zo združenia Meluzína a zástupcom rakúskej organizácie Arche Noah za to, že nám nezištne poskytli veľkú časť fotografického materiálu na zostavenie tohto atlasu.

O autoroch

Spolupracovať sme začali na Fakulte ekológie a environmentalistiky Technickej univerzity vo Zvolene v roku 2013 na projekte Bielokarpatský ovocný poklad a neskôr na dizertačnej práci mapujúcej odrody jabloní a hrušiek Bielych Karpát a oskoruše. Odvtedy sme stihli založiť občianske združenie a tiež spoločensky zodpovednú firmu, dávajúcu ovociu zmysel tým, že s ním podniká. Máme radi krajinu plnú ovocných stromov, sádov a alejí, ktoré sa snažíme spoznávať a chrániť. Aby boli stromy zdravšie, ošetrujeme ich a aby ich bolo viac, sadíme nové.

Úvod

Predstavte si strom. Napríklad košatú jabloň. Rastie na vašom dvore už dlho a odkedy si ju pamätáte, vyzerá stále rovnako. Jej mohutná koruna sa pod váhou plodov ohýba skoro až k zemi. Víchrica občas zlomí nejaký konár, no strom ho rýchlo nahradí množstvom nových výhonkov. Hoci ide o jabloň, aj tá má rôzne mená. Existuje predsa toľko odrôd... Neviete síce, ako sa volá tá vaša, ale to nevadí. Viete, že vám, a nielen vám, pravidelne prináša bohatú úrodu, pekné a chutné jabĺčka. Prečo je dobré poznať meno, ktoré jej niekedy v minulosti prisúdil človek a ktoré sa za tie roky možno aj viackrát zmenilo? Veď ak si ju pozorne všímate dlhšie, môžete odhaliť aj ďalšie z množstva vlastností, ktoré ju charakterizujú. Niektoré už sme spomenuli. Plodí veľa a pravidelne, jablká sú pekné, netrpia teda hubovými ochoreniami, ktoré by plod pokryli chrastavými škvrnami a sú vhodné aj na priamu konzumáciu, ako stolové ovocie. Strom rastie pomaly, ale stále dokáže liečiť zranenia, ktoré utrži.

Niektoré vlastnosti však tak ľahko nevidno. Napríklad tie, ktoré sa môžu prejaviť v zmenených pestovateľských podmienkach. Vydrží strom aj silnejšie mrazy a chladnejšie polohy? Neopadávajú mu vo vetre plody? Aká pôda mu najviac vyhovuje? Netrpí niektorými z častých chorôb ovocných stromov? Na čo všetko je dobrý a ako sa mám oň správne postarať?

Pri odpovediach na tieto a ďalšie otázky môže poznanie názvu odrody pomôcť. Meno je nálepka, pod ktorou sa ukrýva určitá charakteristika. Je to skratka, aj keď neúplná, k poznaniu dôležitých vlastností daného jedinca, druhu či odrody.

Môže sa ale stať že vaša jabloň nemá meno? Ak je naštepená, čo je najbežnejší prípad, a väčšinou to je pri starších stromoch dobre viditeľné, s najväčšou pravdepodobnosťou to znamená, že ide o nejakú existujúcu odrodu. Tých je však obrovské množstvo. Len pri jabloniach sa počet doteraz známych odrôd na celom svete vyšplhal vysoko nad desaťtisíc, aj keď reálne sa ich pestuje oveľa menej. Môže sa však stať aj to, že strom vyrástol zo semienka. Bude semenáčom, úplne prvý svojho mena, ktoré doteraz nemal. Potom by ste ho mali pomenovať vy. V minulosti sa to stalo už veľakrát. Z objavených stromov sa potom môžu vo vzácných prípadoch stať najslávnejšie odrody. Veď aj jedna z najznámejších odrôd - 'Golden Delicious' bola objavená ako semenáč na konci sadu. To je však skôr zriedkavé a keby ste objavili semenáčik, ktorý by dosiahol kvalít známych odrôd, alebo by bol dokonca ešte lepší, mohli by ste byť slávnymi rovnako ako vaša jabloň.

My sa však v tomto atlase zameriame na už existujúce odrody. Také, ktoré človek v minulosti objavil či vyšľachtil a ktoré sa vďaka svojim dobrým vlastnostiam stali obľúbenými pre celé generácie pestovateľov, a samozrejme, konzumentov. Pripravili sme výber päťdesiatich starých odrôd jabloní a hrušiek, ktoré sú v našich podmienkach najbežnejšie. To, že sú časté, však neznamená, že nie sú vzácne. Máme na mysli tie, ktoré sa v našich podmienkach osvedčili a prosperujú dodnes, no súčasné agropriemyselné ovocinárstvo ich už zväčša nevyužíva.

Vďaka atlasu sa dozviete ich základné pomologické a pestovateľské charakteristiky, akými sú vzhľad plodov, chuť, ich využitie či odolnosť voči podmienkam prostredia. Veríme, že vám pomôžu pri spoznávaní odrôd okolo vás a pri navrhovaní nových výsadiel s využitím starých odrôd.

Pozn.: Oficiálne názvy odrôd a synonymá odrôd sú v texte písané s apostrofmami (napr. 'Jonathan'). Miestne a krajové odrody, ľudové názvy odrôd sú písané kurzívou a bez úvodzoviek, keďže nie sú uznané ako oficiálne odrody (napr. *Krvavka*). V atlasovej časti pri charakteristike odrôd sú hlavné názvy všetkých odrôd uvedené jednotne, bez apostrofov.

O projekte SadOVO

Pilotný ročník projektu SadOVO odštartoval v roku 2018. Je prirodzeným pokračovaním našej snahy posúvať odborné i praktické skúsenosti nielen verejnosti, ale aj študentom a pedagógom základných a stredných škôl.

Súčasná mladá generácia má totiž veľký vplyv na to, ako bude vyzerat naša krajina o pár rokov. Bude spolurozhodovať o tom, či v nej stále budú rásť košaté hrušky a orechy, či budú cesty lemovat aleje sliviek a jabloní.

Staré a krajové odrody ovocných drevín sú vzácnym dedičstvom našich predkov, o ktoré sa ľudia v súčasnosti začínajú opäť zaujímať. Objavujú totiž obrovskú pestrosť tvarov, chutí a možností ich využitia. A práve s touto pestrosťou chceme oboznámiť žiakov a pedagógov.

V projekte sa zameriavame na **jablone a hrušky**, ako na dreviny s najpestrejšími odrodami. Žiaci odrody mapujú v okolí škôl, spoznávajú spolu s nami ich príbehy, a potom si na svoje školské dvory s našou pomocou vysadia jabloňovo-hruškové sady so vzácnymi starými odrodami. Tam budú nielen sledovať, ako rastú a starať sa o ne, ale zažívať pod ich korunami aj výučbu rôznych školských predmetov.

V rámci projektu publikujeme **viaceré materiály** venované starým a krajovým odrodám jabloní a hrušiek. Atlas, ktorý je prvý svojho druhu na Slovensku, je určený najmä pre žiakov druhého stupňa základných škôl a študentov stredných škôl, ako aj ich pedagógov. Môže ho však využívať aj širšia laická i odborná verejnosť, ktorá sa o problematiku zaujíma.

Je doplnený najmä **metodickou príručkou** pre základné a stredné školy, venujúcou sa problematike zo širšieho hľadiska a výučbe bežných školských predmetov v ovocnom sade.

Všetky vydané materiály postupne nájdete **na stránke projektu** www.sadovo.sk.

Tento atlas vychádza v rámci **projektu školských ovocných sadov SadOVO**, ktorý realizuje **CEEV ŽIVICA** a generálnym partnerom je **Nadácia TESCO**. Odborným garantom projektu je **Fakulta ekológie a environmentalistiky Technickej univerzity vo Zvolene**.

STARÉ A KRAJOVÉ ODRODY

Hoci sa to možno nezdá, staré odrody pestované tradičným spôsobom majú využitie aj v súčasnej dobe. Je pravdou, že pri pohľade na ovocné pulty predajní či v ponuke rôznych záhradníctiev a ovocných škôlok ich takmer nenájdeme, stále však nachádzame životaschopné a krásne stromy v krajine, dvoroch a záhradách či popri cestách. Mnohí na ich plody nedajú dopustiť a tvrdia, že je z nich najlepší koláč či jablčný mušt. Čoraz viac ľudí stromy týchto odrôd začína vyhľadávať, vymieňajú si vrúbky a snažia sa, aby z krajiny nevymizli. Ešte je totiž stále čas na ich záchranu. Staré odrody sú naším zaprášeným rodinným striebrom. Pre svoje výnimočné vlastnosti, význam presahujúci hospodárske využitie a ohrozenosť sú objektom záujmu pestovateľov aj spotrebiteľov.

V dávnejšej minulosti, keď bolo pestovanie pestrého sortimentu otázkou vyváženého a stabilného hospodárenia, sa problematikou starých odrôd nikto obzvlášť nezaoberal. Niektoré odrody sa pestovali viac, iné menej, niektoré pribúdali, iné sa strácali. Odrôd však bolo veľké množstvo, pretože nedochádzalo k reguláciám ich počtu. V ďalšom období, ktoré môžeme datovať do druhej polovice 20. storočia, došlo k výraznej strate odrodovej rozmanitosti, no záujem ľudí o toto kultúrne dedičstvo nebol. Dnes je však situácia iná. Posledných približne desať rokov má záujem o staré odrody takmer podobu módnej vlny. Ľudia často nekriticky tvrdia, že staré odrody sú lepšie ako tie moderné, bez toho aby podrob-

Ludia sa k poznávaniu a pestovaniu starých odrôd opäť vracajú.

Čo je odroda

Keď vravíme o odrode, vždy je to vo vzťahu k nejakému druhu. Napríklad odroda jablone, hrušky, slivky.

Je to teda nižšia kategória ako druh. Každý druh preto môže mať viaceré odrody (nazývané aj variety alebo sorty). Odroda zahŕňa súbor všetkých jedincov, ktoré sa vyznačujú v rámci druhu určitými spoločnými charakteristickými vlastnosťami (ako sú sfarbenie, chuť, vlastnosti šupky, dužiny a iné). Známa odroda druhu jablň domáca je napríklad 'Jonathan' a druhu hrušky obyčajnej odroda 'Williamsova'. Mnohé vlastnosti odrôd sú však pomerne premenlivé.

Každá odroda má iné vlastnosti, výzor, chute i využitie.

nejšie poznali ich vlastnosti. Nezriedka ľudia vravia: „Tie naše stromy voľakedy dobre rodili, ale už boli staré, tak sme ich nahradili novými. Tie nechcú rásť a ani úrodu nemajú poriadnu.“ V tomto, pomerne častom znejúcom výroku, je určitá skúsenosť. No je veľmi ovplyvnený spomienkovým optimizmom, a najmä nedostatočnou znalosťou spojenou s výberom a pestovaním ovocných stromov a ich odrôd.

Dnes už opäť, po niekoľkých desaťročiach, začína byť na výber, akým spôsobom chceme stromy pestovať a aké odrody budeme podporovať. Stačí si len vybrať. A aj k tomu môže poslúžiť tento atlas.

Záleží to od viacerých faktorov: vlastností prostredia, zdravotného stavu, použitého podpníka, priebehu počasia v danom roku a podobne. Preto je určovanie odrôd náročné.

Vznik odrôd

Nové odrody vznikajú buď spontánne, teda bez zásahu človeka, alebo jeho cieľenou šľachtiteľskou činnosťou.

V minulosti človek začal cieľene pestovať pôvodne divo rastúce stromy. Všimol si ich vlastnosti, tie najlepšie jedince postupne vyberal a zámerne šíril. Vznikla tiež technika vrúbľovania, ktorou sa dali zachovávať jedince s rovnakými znakmi.

Odrody sa nedajú zachovávať tak, že vyberieme z plodu semená a zasadíme ich. Nevieme totiž, z akého stromu pochádzal peľ, ktorý daný kvet opelil. Mnohé stromy a ich kvety sú tzv. *cudzoopelivé*, teda potrebujú na opelenie, ktoré je výsledkom spojenia samčích a samičích pohlavných buniek, peľ z rôznych stromov, prípadne iných odrôd. Plody stromov obsahujú genetickú informáciu od oboch „rodičov“. A tú si plody nesú vo svojich semenách.

Prirodzeným krížením, do ktorého nezasahuje človek, vznikne **náhodný semenáč**. Ide o strom, pri ktorom nepoznáme ani jedného z rodičov. Nevieme, z akej jablone pochádzal peľ ani kvet ktorého stromu opelil. Medzi semenáčmi môžeme nájsť stromy s kvalitnými plodmi, je to však skôr výnimka. Väčšina z nich sa totiž snaží vrátiť k svojej divokosti, pričom im na veľkosti a chuti plodov až tak nezáleží. Pokiaľ vieme, z akého stromu pochádzalo semienko, ale nevieme, odkiaľ pochádzal peľ, hovoríme o **odrodových semenáčoch**. Vtedy poznáme matku, ale nie otca danej odrody. Plody nám môžu, ale aj nemusia, pripomínať odrodu, z ktorej vznikli.

Niektoré semenáče pripomínajú veľkosťou plánky, mnohé sú však veľké a chutné podobne ako uznané odrody.

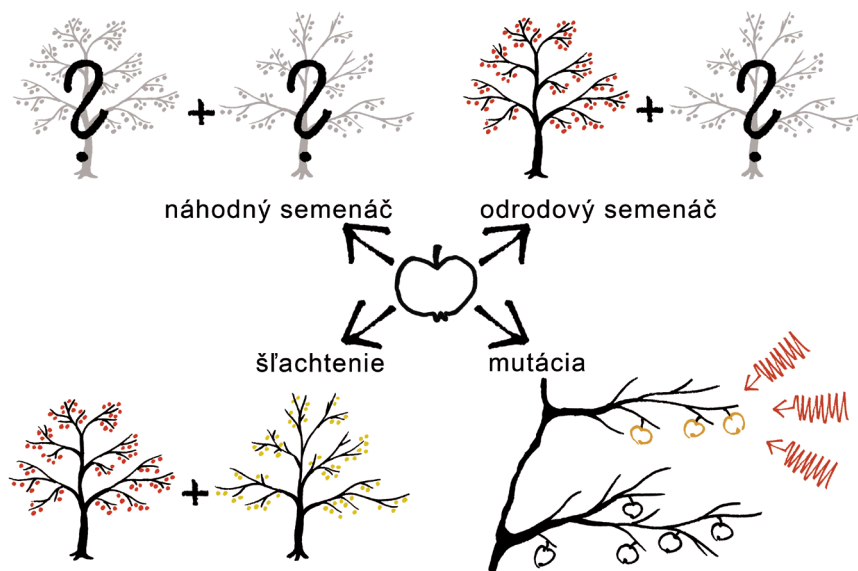

Moravská odroda 'Sudetská reneta' bola vyšľachtená Janom Markom koncom 19. storočia. Zámerne skrížil odrody 'Ananásová reneta', 'Kanadská reneta' a 'Gdanský hranáč'.

Odrody môžeme tiež vyšľachtiť umelo, čím vznikajú **šľachtené odrody**. Pri nich poznáme oboch rodičov. Takéto odrody sú skrížené zámerne človekom, šľachtiteľom. V súčasnosti sa to deje často v laboratórnych podmienkach.

Posledným spôsobom vzniku odrôd je **mutácia**. Môže byť sponátna aj umelo vyvolaná. Spôsobujú ju chemické či fyzikálne vlastnosti prostredia, napríklad žiarenie. Najčastejšie sa prejaví iba na tých púčikoch stromu, ktoré boli ožiarené, preto sa volá aj **púčiková mutácia**. Na časti stromu známej odrody tak začnú vznikať plody iných, pozmenených vlastností, teda plody akoby „novej odrody“.

Ak však na strome nájdeme plody rôznych podôb, vo väčšine prípadov nejde o mutáciu a vplyv žiarenia. Dôvodom je zväčša to, že ovocinári zaštepili na strom viacero odrôd (dve, tri, niekedy aj viac).

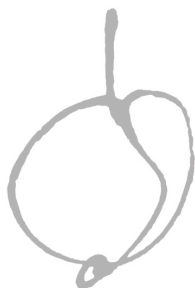

Hlavné spôsoby vzniku nových genotypov (odrôd).

Je zaujímavé, aké veľké množstvo kvalitných, dokonca najčastejšie pestovaných odrôd, ako je napríklad 'Golden Delicious', 'Jonathan', 'Pastornica' či 'Boscova fľaša', vzniklo spontánne, teda bez priameho pričinenia človeka. Sú to tiež náhodné alebo odrodové semenáče. Väčšie množstvo semenáčov však nikdy nenašlo hospodárske uplatnenie, pretože svojimi vlastnosťami neprekonali iné odrody. Jednoducho neboli dosť dobré. Dnes rozšírené moderné odrody už vznikajú najmä šľachtením človekom. Málokedy sa čaká na to, že príroda sa so vznikom odrôd zahrá sama.

Nie každý semenáč je odrodou

V minulosti to bolo jednoduché. Plody s kvalitnými vlastnosťami, ktoré vznikli či už spontánne, alebo šľachtením a boli obľúbené, sa pomocou štepenia a ovocinárov šírili. Dlho neexistovali žiadne komisie, ktoré by nové odrody schvalovali. Odrodou sa skrátka stalo to, čo obstálo v konkurencii iných genotypov a hospodársky sa využívalo. Semenáčiky horších vlastností sa odrodami nestali. Dnes, kedy je odrôd veľké množstvo, musia uchádzači o zápis novej odrody prejsť štátnymi registračnými skúškami. Tam sa posúdi, či má daný jedinec vlastnosti, ktoré ho oprávňujú stať sa novou, schválenou odrodou. To znamená, že ak nájdeme dobré jablčko, ktoré nikde inde neexistuje a chceme ho oficiálne pomenovať, museli by sme ho prihlásiť na „odrodové skúšky“. Až tam by posúdili, či ho bude svet považovať za ODRODU pod novým menom.

Rozdelenie odrôd

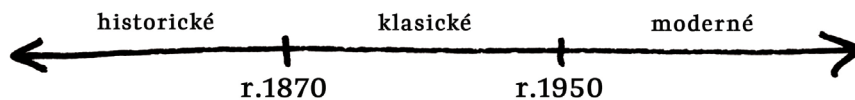
Kedy vlastne môžeme povedať o jablku alebo hruške, ktoré nájdeme, že ide o starú odrodu? Je pravda, že nie vždy to závisí od veku stromu. Na staro vyzerajúcom strome môže byť naštepená aj odroda moderná. Takisto nachádzame aj mladé stromčeky s naštepenými starými odrodami. Väčšinu starých odrôd však nachádzame na stromoch starších ako, povedzme, 60 rokov.

Doba vzniku odrody predstavuje rok, kedy bola odroda objavená alebo popísaná. Pri mnohých veľmi starých odrodách je náročné dopátrať sa k obdobiu, kedy vznikli. O viacerých údajoch nemáme, no sú aj také, ktoré sa datujú už od antiky (napríklad 'Api hviezdovité') či stredoveku ('Parména zlatá zimná').

Kedy je odroda stará

Prístupy k hodnoteniu veku sa u rôznych slávnych ovocinárov líšia, no pri hodnotení odrôd sa najčastejšie využíva základné rozdelenie na odrody **staré** (vznikli

cca pred rokom 1950) a **moderné**. V 50-tych rokoch 20. storočia sa totiž pri vzniku odrôd začali viac používať moderné šľachtiteľské postupy. Staré odrody môžeme deliť aj podrobnejšie na historické (tie vznikali od dávnej minulosti do roku 1870) a klasické (vznikli medzi rokmi 1870 a 1950).

Rozdelenie odrôd na základe obdobia ich vzniku.

Dôležité je nielen to, kedy odrody vznikli, ale aj ekonomické hľadisko. Znamená to, že staré odrody už zväčša nie sú atraktívne pre veľkoproducentov ovocia,

a teda sa nepredávajú ani neponúkajú na trhu. Tento faktor však závisí vo veľkej miere od spotrebiteľov. Ak bude o staré odrody alebo chemicky neošetrené ovocie záujem, pestovatelia sa tomu pomerne rýchlo prispôbia.

Väčšina odrôd, ktoré považujeme za staré, zmizla z pultov predajní a dajú sa len ťažko zohnať.

Krajové a miestne odrody

Osobitné postavenie v ovocinárskom svete majú **odrody miestne a krajové**. Tie nikdy neboli uznané za oficiálne odrody a majú len malý areál rozšírenia. Nájdeme ich pod miestnymi názvami často len v jednej obci, doline či regióne. Ďalej sa nerozšírili. V tom sú veľmi zaujímavé a výnimočné. Často vznikli bez pričinenia človeka, často ako semenáče z iných starých odrôd. Ich plody majú zaujímavé tvary a chute s pestrým a nezriedka špecifickým využitím. Takéto stromy

bývajú silné a dlhoveké, odolné voči rôznym škodcom a chorobám. Keďže však ide o veľmi vzácne a ojedinelé „odrody“, ktoré sa dajú nájsť len na pár miestach, v tomto atlase sa im bližšie nevenujeme. Budeme však radi, ak sa ich rozhodnete mapovať, objavovať a zachovávať, pretože si to zaslúžia rovnako ako známe staré odrody.

Krajové odrody Medovka, Dobrienka a Orešianka (zlava) z obce Mikušovce z Bielych Karpát v iných regiónoch Slovenska nenájdeme.

Aké odrody sa u nás pestujú

O tom, aké odrody budú u nás dostupné na trhu, rozhoduje **Listina registrovaných odrôd SR**, ktorú vydáva Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky (ÚKSÚP) v Bratislave. Tieto odrody sú potom množené v ovocných škôlkach a ponúkané v rôznych záhradníctvach. Môžete si ich teda kúpiť aj do vašej záhrady.

V súčasnosti tvoria sortiment, teda to, čo sa oficiálne pestuje a ponúka, najmä moderné odrody. Pokiaľ chceme pestovať staré či krajové odrody, ťažko ich zozbierame v škôlkach či predajniach. Je ale možné vypestovať si ich svojpomocne. Vtedy sa vezmú zo stromov daných odrôd vrúbky a naštepija sa na podpníky, napríklad na „plánky“ či vhodné semenáče. No nie každý to, samozrejme, vie. Tejto zručnosti sa dá tiež priučiť od miestnych záhradkárov, ako aj na ovocinárskych kurzoch.

Význam odrôd

Stromy starých a krajových odrôd majú rovnaké **ekologické funkcie** ako ostatné dreviny. Podieľajú sa na ochrane a tvorbe pôdy, ovplyvňujú vodný režim a mikroklimatické pomery, živé či odumreté stromy sú biotopom pre iné organizmy, ktoré v nich alebo na nich môžu prebývať, skrývať sa alebo loviť potravu.

Navyše počet organizmov a ich rôznorodosť v starých sadoch býva obvykle vyšší, ako v ich okolí.

Ovocné dreviny, ako jablň domáca a hruška obyčajná, sú kultúrne rastliny, ktoré sa dlhodobo vyvíjajú spolu s človekom a poskytujú mu potravu. Majú preto viacero funkcií, ktoré sú pre ne osobitejšie ako pre divorastúce dreviny. Aké to teda sú?

Pre mnohé opelovače je ovocný sad skvelým miestom pre pastvu.

Darcovia génov

Odhadom je na svete 10 000 – 16 000 odrôd jabloní a 3 000 odrôd hrušiek. Za týmito číslami sa skrýva obrovská pestrosť vlastností a vlôh. V súčasnosti sa jablone šľachtia najmä na to, aby boli odolné voči niektorým najväznejším chorobám, napríklad chrastavosti a múčnatke. Teplomilné druhy, ako sú orechy, marhule a broskyne, sú šľachtené na odolnosť dreva a kvetu voči vymrzaniu, slivky na odolnosť voči vírusovému ochoreniu s názvom šarka sliviek. Sú však aj ďalšie vlastnosti, ktoré v budúcnosti môžu byť dôležité. Sú nimi napríklad stabilná rodivosť, odolnosť voči extrémnym výkyvom počasia, voči zamokreniu, suchu, mrazom, ale aj voči škodcom a chorobám, ktoré prichádzajú na naše územie. Vlastnosti mnohých starých a krajových odrôd neboli ešte v modernom šľachtiteľstve preskúmané a využité a čakajú na svoj čas. Pokiaľ o odrody prídeme skôr, než zistíme, na čo všetko sa dajú využiť, pôjde o nenahraditeľnú stratu.

Odrody pri tvorbe krajiny

Vedeli ste, že každá odroda sa hodí do iného typu výsadby? Niektoré odrody majú široké košaté koruny a hodia sa ako samostatne stojace „solitéry“ (napr. odrody jabloní 'Boskoopské', 'Gravštýnske', 'Ribstonské', odrody hrušiek 'Špinka', 'Magdalénka'). Iné majú koruny úzke a štíhle, a tak sa dajú sadiť najmä do alejí popri cestách (napr. odrody jabloní 'Hammersteinovo', 'Bernské ružové', 'Matkino' a hrušiek 'Hardyho', 'Dielova'). Iné odrody viac zaujmú svojím kvetom, ktorý môže mať rôzne sfarbenie.

Rôzne druhy a odrody sa dajú v krajinotvorbe využívať vďaka ich rozličnej veľkosti, tvaru a vzhľadu.

Uskladnenie a využitie

Obvykle sa pestrosť odrôd spája najmä s možnosťami využitia a spracovania ich plodov. Prvým fenoménom je **doba využiteľnosti**. Málokto vie, že jablká je pri vhodnej odrodovej skladbe a uskladnení možné konzumovať v čerstvom stave po celý rok. Niektoré zimné odrody nám totiž vydržia v pivnici až do júna a v júli už dozrievajú prvé letné odrody. Príkladom zimných odrôd, ktoré vydržia takmer do leta, sú nemecké odrody 'Boikovo' a 'Jeptiška', do júla je možné skladovať napríklad odrodu 'Strýmka'.

Sušenie patrilo v minulosti medzi najčastejšie spôsoby konzervácie ovocia.

potenciál dnes ani zďaleka nevyužívame. Jednak preto, že moderné odrody sú prevažne určené na stolové použitie, čiže konzumáciu v čerstvom stave, jednak v oveľa menšej miere ovocie spracovávame. Dnes je navyše vďaka dovozu z celého sveta ovocie v obchodoch po celý rok, ale v minulosti tomu tak nebolo. Kedysi boli ľudia od ovocia, úrody a jej spracovania závislí oveľa viac ako dnes. Plody sušili, zavárali a rôzne inak upravovali, aby mali počas zimy a jari čo jesť.

Naše kultúrne dedičstvo

Ovocné stromy a ich staré odrody sú tiež **kultúrnym dedičstvom** našich predkov, preto prenikli aj do heraldiky, ľudovej tvorivosti, symboliky, sú súčasťou obradov a tradícií. Ovociu sa prisudzoval význam aj pri **výklade snov, v magických praktikách a symboloch**. Sú častým námetom **piesní, básní, riekaniék**, nájdeme ich aj v **hádankách**.

Využívanie ovocných druhov, a to nielen drevín, sa v oblastiach s ovocinárskou tradíciou prejavilo aj v názvoch obcí a v erboch. Na Slovensku sa nachádza 239 obcí (8,1% všetkých sídel Slovenska), ktoré majú ovocný druh v názve, erbe alebo v ich kombinácii.

Druhým fenoménom je **chuť**. Súčasné moderné odrody majú prevažne jednoduchšie chute, ktoré sú buď sladké, alebo sladkokyslé. Pri starých a krajových odrodách nachádzame pestrejšiu škálu chutí – plody korenisté či s osobitou príchuťou. 'Boikovo' jablko chuťou pripomína grapefruit, 'Krátkostopka kráľovská' zase mandarínky, 'Banánové zimné' a 'Matkino' má banánovú príchuť, hruška 'Charneuská' v sušenom stave chutí ako figy. Extrémom sú sladké plody miestnych odrôd s minimálnym obsahom kyselín, takzvané „sládatá“. Chuť spolu s konzistenciou dužiny a obdobím využitia vplyva aj na **možnosti spracovania**. Niektoré odrody sú univerzálne, iné sú vhodné viac-menej len na konkrétne použitie. Tým môže byť konzumácia v čerstvom stave, sušenie, výroba muštov, vín, destilátov a rôznorodé kuchynské využitie (koláče, kompóty, lekváre, ovocné polievky, omáčky, rôsol, pektín). Tento

Vinica

Višňové

Jablonica

Hrušov

Orechová

Príklady obcí, ktoré majú v erbe a názve niektorú z našich ovocných drevín.

Ohrozenie odrôd

Staré a krajové odrody jabloní či hrušiek ešte stále môžeme nájsť v krajine, na záhradách a dvoroch. Aj tak ich však môžeme nazvať ohrozenými, keďže z nich postupne miznú a sú nahrádzané novými. Prečo je to tak a čo môžeme spolu s nimi stratiť?

Prečo nám nestačí súčasný počet odrôd?

Spoločnosť stále pokračuje v šľachtení nových odrôd. Kým v minulosti bolo šľachtiteľstvo viac závislé na diele „náhody“ a prírody, do dnešných postupov viac vstupujú technológie, laboratórne práce a manipulácie s génmi (GMO). Dôvody pre šľachtenie nových odrôd sú viaceré. Šľachtitelia hľadajú nové vlastnosti, ktoré by pomohli odrodám prosperovať v zmenených pôdno-klimatických podmienkach, aby lepšie odolávali chorobám a škodcom, aby boli atraktívnejšie pre konzumentov, prinášali väčšie úrody, vyžadovali menej náročnú starostlivosť a podobne. Prinášanie novinek je tiež súčasťou stratégií firiem, ako obstáť v náročnej konkurencii, kde mnohé záleží od dobrého marketingu. Šľachtenie má teda význam pre zabezpečenie potravinovej bezpečnosti, najmä očakávaní nepriaznivých klimatických zmien. A v tomto smere nám staré odrody majú čo ponúknuť.

Prečo sú staré odrody ohrozené?

Skladba odrôd, aká sa na Slovensku pestovala, sa vyvíjala postupne a prirodzene.

Určitý počet odrôd sa pestoval dlhodobo, niekoľko storočí. Vznikali nové odrody a buď sa ujali, alebo nie. Niektoré staršie odrody, ktoré boli novšími prekonané, sa zase pestovali menej, prípadne sa pestovať prestali. Pár odrôd bolo takých obľúbených, že ich nájdeme takmer na celom Slovensku – všade, kde je ich pestovanie možné. Niektoré však boli špecifické len pre určité oblasti Slovenska. Spôsobila to buď ich náročnosť na podmienky prostredia, kultúrne vplyvy, alebo prítomnosť významných ovocinárov, ktorí ich pestovali či dokonca šľachtili.

Jabloň 'Ontario' parí medzi staré odrody, ktoré boli a dodnes sú stále obľúbené na celom Slovensku.

Celkovo sa uvádza, že na Slovensku sa na prelome 19. a 20. storočia pestovalo okolo **300 odrôd jablák**. Dnes sa komerčne pestuje prevažne 8 - 10 odrôd. Toto spektrum je veľmi malé, čím prichádzame o kultúrnu odrodovú diverzitu, dedičstvo po našich predkoch, ako aj o chute a tradície viazané na staré odrody.

Ovocinárstvo na Slovensku prechádzalo v minulosti rôznymi etapami. Jeho **vývoj poznačili viaceré udalosti**: 1. a 2. svetová vojna a s nimi spojené politické dohody, zoštatnenie súkromného vlastníctva, kolektivizácia, trhová ekonomika, ako aj prírodné javy (extrémne zimy na prelome rokov 1928 - 1929 a 1939 - 1940).

Výskyt a rozšírenie starých a krajových odrôd najviac ovplyvnili **tieto udalosti**:

1. prechod na nižšie pestovateľské tvary a intenzifikácia pestovania v 30. rokoch 20. storočia;
2. zmeny v sortimente odrôd v 30. rokoch 20. storočia;
3. zmeny krajinej štruktúry v 50. a 60. rokoch 20. storočia.

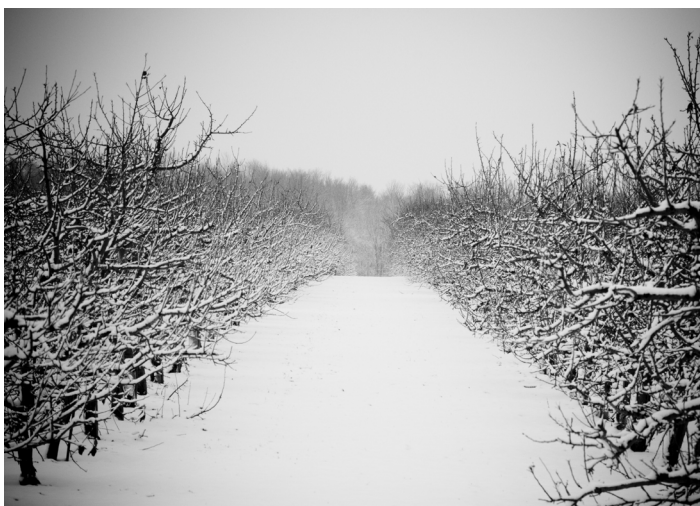
Prechod na nižšie pestovateľské tvary znamená najmä to, že podpníky, na ktorých sú odrody naštepené, sú menšieho vzrastu, aby sa ľahšie oberali. Tieto podpníky sa dožívajú aj kratšieho veku, v intenzívnom ovocinárstve povedzme 20 až 25 rokov. Preto sa tieto stromy v sadoch a záhradách častejšie nahrádzajú novými. Prechod na nižšie pestovateľské tvary sa však stal problémom pre rozmanitosť starých odrôd až po tom, ako postupne začal byť obmedzovaný sortiment.

Zmeny v sortimente mali za cieľ zjednodušiť výber odrôd pre pestovateľov a zároveň vybrať to najlepšie, čo sa v danej dobe pestovalo. Napríklad v Listine registrovaných odrôd SR zo 60. rokov 20. storočia sa nachádza 68 odrôd. Sú tam z dnešného pohľadu kvalitné staré odrody, no v porovnaní s pôvodnou rozmanitosťou je to málo. Tieto povolené odrody sa mohli následne ďalej množiť v škôlkach a predávať v záhradníctvach. Časom sa teda stalo to, že ste si nemohli kúpiť inú ako povolenú odrodu.

Výsledkom bolo to, že mnohé odrody neboli registrované, a keďže sortiment sa stále obmieňal, pri krátkovekých stromoch bola aj celková obmena pestovaných stromov rýchlejšia. Čím rýchlejšie sa nahrádzali stromy starých odrôd modernými, tým rýchlejšie sa strácala odrodová pestrosť.

Zmeny krajinnej štruktúry, teda to, ako krajina vyzerá a čo sa v nej nachádza, sa dejú dlhodobo.

Zmeny v krajine sú odrazom potrieb ľudí, sú podmienené legislatívou, dotáciami, ale aj hodnotami spoločnosti. Za posledných 100 rokov krajina Slovenska prešla dynamickými zmenami – menilo sa zastúpenie lesov, ornej pôdy, lúk, pasienkov, viníc, sádov. Niekedy boli zmeny pozvoľné, niekedy razantnejšie. Veľkým a necitlivým zásahom do krajiny bolo najmä scelovanie pozemkov v 50. a 60. rokoch 20. storočia. To sa dialo počas tzv. „zdužstevňovania“. Malé, úzkoblokové polia sa vtedy spájali do väčších, aby sa vytvorili veľké bloky ornej pôdy, ktorá sa obhospodarovala mechanizáciou. Ovocné stromy rastúce medzi nimi sa často odstraňovali, ba až vytrhávali buldozermi (tzv. Stalinove buldozéry). Zaniklo vtedy mnoho medzí, stromoradií, ale aj solitérnych stromov, čo malo negatívny vplyv na celkové fungovanie našej krajiny. Proces prešiel niekoľkými fázami a bol ukončený asi v roku 1975. Staré sady boli v tomto procese často menené na polia a lúky. Neskôr boli najmä v okolí

V posledných desaťročiach došlo tiež k intenzifikácii pestovania. Ovocné stromy sú nízkeho vzrastu, husto nasadené na malej ploche, ktorá je mechanicky a chemicky intenzívne obhospodarovaná.

Sortiment, ktorý sa v súčasnosti pestuje a predáva, sa obmedzil viac-menej na niekoľko málo, prevažne nových odrôd.

družstiev, vysádzané do tej doby nepatrične veľké ovocné sady, ktoré mali od 5 do 100 hektárov. Kým predtým bolo v krajine veľa pestrých krajinných prvkov s rozmanitou skladbou odrôd, po kolektivizácii zostali veľké výmery sadov s obmedzeným počtom odrôd. Odrody v týchto sadoch sú zväčša staré, no o tieto sady už dnes moderní ovocinári nemajú záujem.

Stromy, ktoré môžeme nájsť v súčasnosti medzi obhospodarovanými poľami, sú skôr raritou. Väčšina bola odstránená.

Ako to s ovocnými stromami v krajine vyzerá v súčasnosti?

- Existujúce **výsadby v krajine sú často vo vysokom veku a zlom zdravotnom stave**. K ich obnove a ošetrovaniu často nedochádza, a tak zarastajú alebo sú likvidované. Nové výsadby sú zväčša len na určitých vyhradených plochách, kde majú dobré pôdne a klimatické podmienky a pri pestovaní sa využívajú moderné postupy. Zároveň platí, že niektoré staré odrody sú pomerne rozšírené ('Jonathan', 'Krasokvet žltý', 'Ontario', 'Parména zlatá zimná', 'Boskoopské' a iné), iné nachádzame zriedkavejšie ('Hodvábne neskorokvitnúce', 'Biesterfeldská reneta', 'Richardovo žlté', či 'Adeslebenský kalvil' a iné).
- Je málo profesionálnych pomológov, ako aj ľudových znalcov**, ktorí by sa venovali problematike záchrany genofondu starých odrôd. Dokonca ani starší obyvatelia vidieka často nevedia názvy odrôd, ktoré sami pestujú. Obmedzujú sa na niekoľko málo odrôd, prípadne na názvy skupín, ako sú **Citrónky** či **Kožovky**, ktoré zahŕňajú niekedy aj desiatky odrôd. V niektorých prípadoch využívajú pre popísané odrody s platným pomenovaním ľudové názvy či odrody navzájom zamieňajú. Na druhej strane vedia dobre charakterizovať ich špecifické využitie.
- Problémom sú tiež **nedostatočné finančné prostriedky** venované starostlivosti o existujúce tzv. národné genofondové výsadby (repozitória). Na Slo-

vensku sa nachádza desať repositórií s veľkým počtom odrôd všetkých hlavných druhov ovocných drevín. Ich význam je veľký. Obsahujú štátom chránenú zbierku starých odrôd, ktorá je však neverejná. Iniciatívu v záchrane odrôd začínajú preberať najmä občianske združenia a nadšenci. Tí zakladajú výsadby, obnovujú staré sady a organizujú v nich pestré aktivity pre verejnosť. Tým nielen zachraňujú vzácny genofond, ale aj vzdelávajú verejnosť a vytvárajú zo sadov opäť miesta, kde sa stretávajú ľudia, ako to bolo v minulosti.

- ☞ Na strane **spotrebiteľov a konzumentov ovocia** sa tiež zmenili nároky. Kedysi sa ťužitkovalo ovocie rôznej kvality, či už ľuďmi, alebo zvieratami. Dnes sa ľudia preorientovali na vizuálne dokonalé, šťavnaté a sladké plody z obchodov, ktoré dlho vydržia čerstvé a sú určené na priamy konzum. Mnohí ani nepátrajú po iných odrodách ako tých, ktoré nájdu v obchode.
- ☞ **Rozmnožovaniu starých odrôd** sa na profesionálnej úrovni venuje málo ľudí. Dôvodom je nízky záujem o tieto stromy, čo sa dnes už postupne mení a relatívne náročný legislatívny proces pri založení ovocnej škôlky či doplnení neregistrovanej odrody. Pestovatelia ovocných stromov si zároveň dávajú pozor na choroby, ktoré môže nepreverený materiál obsahovať, preto nie sú ochotní štepiť v malom súkromnom záujemcom.

Nádej na záchranu

Popri ohrození odrôd však súčasne sledujeme **pozitívny trend** pri pestovaní starých odrôd a ich návratu na ovocinársku scénu.

- **Záujem o pestovanie starých odrôd** sa mení. Kým v minulosti bol pomerne nízky a ľudia vyhľadávali novinky, dnes sa radi vracajú k odrodám, ktoré poznali z detstva. Mladšiu generáciu oslovuje pridaná hodnota starých odrôd, teda to, že ich pestovaním napomáhajú k zachovávaniu kultúrneho dedičstva.

Zvýšený záujem o pestovanie ovocných stromov a o ich starostlivosť odráža aj rastúca popularita rôznych ovocinárskych kurzov.

- Zvyšuje sa tiež záujem pestovateľov o tradičné, **prirodzenejšie pestovateľské postupy**. Snažia sa pestovať citlivo k životnému prostrediu, bez chémie a veľkej mechanizácie a zachovávať krajinný ráz. Dôvodom je obava z pôsobenia chemických prípravkov na zdravie, záujem o kvalitné životné prostredie a schopnosť silno rastúcich stromov lepšie odolávať klimatickým zmenám. Tento záujem pozorujeme nielen u individuálnych pestovateľov, ale tiež na úrovni obecných a mestských samospráv.

Ochrana odrôd

Už vieme, prečo sú odrody ohrozené, ale aj to, že je ešte stále čas na ich záchranu. Táto ochrana je špecifická aj tým, že odrôd ovocných drevín existuje naozaj veľké množstvo a niekedy si musíme vybrať, ktoré z nich si „zaslúžia“ väčšiu pozornosť. Ako a ktoré sa teda oplatí množiť a uchovávať?

Ako zachovávame odrody

Záchrana starých odrôd ovocných drevín má v porovnaní s inými genetickými zdrojmi svoje špecifiká. Jedným z nich je, že odrody ovocných drevín nie je možné uchovávať vo forme semena, teda generatívne. Ak chceme zachovávať určité už existujúce odrody, robíme to cestou **vegetatívneho množenia**, čiže na rozmnoženie použijeme časť materskej rastliny. Tou môže byť kúsok konárika – výhonku (tzv. vrúbek), púčik, odkopok, kus koreňa a podobne. Druhým špecifikom a zároveň veľkou výhodou je, že dreviny sú obvykle dlhoveké. Nemusíme preto množenie opakovať každoročne, či pár rokov po sebe, ako pri jednoročných druhoch zeleniny.

Záchrana starých odrôd v praxi vyzerá napríklad tak, že ich vegetatívne množíme. Ovocinár na obrázku preštiepuje starší strom.

Ktoré odrody chrániť?

Ako sme už spomínali vyššie, odrôd ovocných drevín je obrovský počet. **Je teda potrebné zachovávať a chrániť všetky?** A ak nie, ako vybrať tie, ktoré našu ochranu potrebujú? V ochrane prírody sa často uplatňuje kritérium vzácnosti, teda počtu. Ak má nejaký živočíšny alebo rastlinný druh malú početnosť, a teda je vzácný, máme tendenciu ho ochraňovať. Toto sa dá teoreticky uplatniť aj pri odrodách, treba si však uvedomiť, že na rozširovaní odrôd sa podieľa človek. To, či je nejaká odroda rozšírená alebo zriedkavá, ovplyvňuje najmä pestovateľ. A ten sa rozhoduje na základe viacerých faktorov.

Prvým je určite **kvalita odrody** – jej chuť, plodnosť, využitie, vzhľad, odolnosť voči chorobám a vplyvom prostredia. Tieto vlastnosti sa však nemusia prejavovať všade rovnako. Preto je ďalším kritériom určite **vhodnosť stromu na istom mieste**, v daných pôdno-ekologických podmienkach. S istou mierou zovšeobecnenia by sme mohli povedať, že odroda, ktorá je bežná, je kvalitná, obľúbená a do daných podmienok vhodná. A tie ostatné asi také kvalitné nie sú. Avšak veľkú úlohu pri výsadbe odrôd zohráva dostupnosť odrody (sortimentu), vedomosti o odrodách a marketing. Preto v krajine nachádzame mnoho jedincov niekoľkých málo odrôd, ktoré sú celoeurópsky, či dokonca celosvetovo rozšírené. Naopak mnohé, ktoré sú kvalitné a dobre prispôsobené našim podmienkam, sa takmer vôbec nepestujú, hoci by sa im darilo. A, samozrejme, nachádzame aj také, ktorých je málo, pretože sa pestovateľom neosvedčili a pretrvávajú skôr ako pozostatok nejakej módnej vlny či preto, že ich časom prekonali iné, novšie odrody. Výber sortimentu, teda odrôd, ktoré sú hodné záchrany, preto musí byť individuálny. Mali by sme pri ňom zohľadniť popri vzácnosti aj pestovateľskú vhodnosť daných odrôd v určitých prírodných podmienkach, tradíciu ich pestovania, pôvodnosť a ich potenciál pre hospodárstvo.

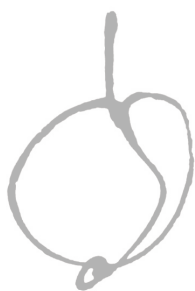
Najjednoduchším a najprírodzenejším spôsobom zachovávanie starých odrôd je ich pestovanie **pre hospodársku potrebu**, teda na ich konzum, spracovanie a uskladnenie. Či už na úrovni malých prídomových výsadiieb alebo väčších sádov. Dôležité je

Pri výbere odrôd, ktoré zachraňujeme, môžeme zohľadniť aj to, akú tradíciu pestovania majú v danom regióne.

práve to, že stromy tu nestoja ako niečo navyše, o čo sa treba len starať. Ich plody sú využiteľné, a preto sú stromy potrebné. Popri samotnej výsadbe je dôležitým prvkom osvojovanie si ovocinárskych zručností. Patrí sem množenie ovocných drevín, správna výsadba, komplexná starostlivosť o ovocné stromy počas ich života, základy pomológie a spracovanie produkcie.

Do súkromných záhrad si však ľudia sadia druhy a odrody podľa ich dostupnosti, vlastnej skúsenosti či vkusu. A to nemusí stačiť nato, aby sme chránili viacero starých odrôd. Preto je vhodné, ak sú takéto výsadby ešte doplnené o kolekcie s určitým výberom odrôd. Takýto výber by mali spraviť **odborníci**, ktorí sa starým odrodám venujú. Poznajú ich početnosť, vedia, ktorá je bežná či zriedkavá, ktorá sa do daných podmienok najlepšie hodí, aby sa prejavil jej potenciál. Takéto výsadby sa nazývajú **repozitória** a sú to poľné zložky Génovej banky. V nich sa dlhodobo uchováva vegetatívne množené druhy rastlín v poľných kolekciami v živom stave. Ďalší priestor pre výsadbu špecifického sortimentu predstavujú areály škôl, múzeí, skanzenov, arboréta, mestské a vidiecke sady či priestory komunitných záhrad.

O pomológii

Veda zaoberajúca sa problematikou ovocných odrôd sa nazýva pomológia. Pôvod tohto slova môžeme hľadať v antickej bohyni plodnosti a ovocia, Pomone. Pomológia sa v minulosti venovala najmä popisu a triedeniu odrôd podľa plodových znakov. Dnes je však vnímaná komplexnejšie, teda ako rozbor všetkých znakov a vlastností odrôd, nielen čo sa týka plodov, ale aj ostatných častí stromu, napríklad tvaru koruny a listov či farbe kvetov. Je to náročná disciplína. Odrôd je veľké množstvo a aj v rámci jednej odrody sú znaky premenlivé, preto plody jednej odrody nemusia byť vždy úplne rovnaké. Na premenlivosť znakov vplyva prostredie, v ktorom sa strom pestuje, starostlivosť, priebeh počasia počas roka, využitý podpník či výskyt chorôb. Ani profesionálni pomológovia sa pri svojich hodnoteniach nemusia vždy zhodnúť, teda niekedy určia tú istú odrodu inak.

Odrody zobrazené v našom atlase patria k tým známejším a rozšírenejším. Preto je takmer isté, že ste sa s viacerými z nich už stretli.

Samozrejme, zostáva veľa iných odrôd, ktoré v našej krajine nachádzame a v tomto atlase už pre ne nebolo miesto. Je na vás, či si ich skúsate vyhľadať v iných starých pomológiách a ovocinárskych knihách alebo ich skúsate určiť spolu s odborníkmi či záhradkármi. Priestor je na to aj na rôznych ovocinárskych výstavách alebo podujatiach, kde sa združuje veľa pestovateľov a znalcov ovocných stromov. Držíme vám palce!

Skomplikovať určenie odrody môže aj zlý zdravotný stav stromu, nevyrovnaná úroda a tiež ak plody určujeme podtrhnuté a nedozreté.

AKO PRACOVAŤ S ATLASOM

Chcete spoznávať odrody, ktoré sa nachádzajú vo vašej obci či jej okolí? Tie v starých záhradách, pri cestách či záhumienkoch? Práve na to je tento atlas určený. Veríme, že s jeho pomocou sa vám podarí spoznať niektoré odrody, ktoré nájdete. Svoje zistenia môžete následne skonzultovať s odborníkmi na odrody ovocných drevín či miestnymi záhradkármi a pestovateľmi.

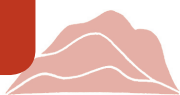
Atlas vám môže pomôcť aj pri výbere odrôd, ktoré si budete chcieť niekam vysadiť alebo naštepiť. Na základe vlastností a popisu, ktoré tu nájdete, si môžete vybrať sortiment na vlastnú záhradu alebo školský dvor.

Legenda k atlasu

Odrody sú v atlase zoradené abecedne a ich popis má jednotnú štruktúru.

- 1** Pestovateľské údaje (poloha vhodná na pestovanie, veľkosť rastu, miera plodnosti, odolnosť voči mrazu, odolnosť voči chrastavosti, doba konzumnej zrelosti)
- 2** Názov odrody
- 3** Popis odrody
- 4** Popis a zobrazenie plodu
- 5** Podobné odrody
- 6** Všímnite si
- 7** Termín zberu a konzumnej zrelosti
- 8** Spôsob využitia

1

MALINOVÉ HORNOKRAJSKÉ

2

Táto zimná stolová odroda s krásnymi plodmi pochádza pravdepodobne z Holandska. Pestovala sa už v polovici 18. storočia. Je nenáročná, odolná voči chorobám, škodcom i mrazu. Najviac jej vyhovujú chladné polohy, prípadne vyššie chránené polohy. Vo vlhku trpí rakovinou a chorobami plesňovými. Neznáša sucho.

Plody sú stredné až veľké, vysoko guľovité, rebrovité, špecificky ľahké. Dužina je jemná, suchšia, biela, pod šupkou ružovkastá, aromatická. Chutí sladko, mierne kyslkavo, dobre.

3

Stopka je stredne dlhá, tenšia, na konci výrazne rozšírená. Mierne presahuje úroveň jamky.

4

Šupka je hladká, lesklá, tmavočervená, nápadne fialovo osrienená, niekedy s tmavšími pruhmi. Plod má na povrchu menej nápadné, hrdzavé lenticely.

Kališná jamka je užšia, stredne hlboká, rebrovitá. Kalich zavretý, vzpriamený, zelenavý, slabo plstnatý.

6

VŠIMNIME SI

5

- Strom rastie zdravo, koruny sú rozložité s konármi značne previsnutými.
- Plody majú typickú malinovú príchuť.

Odrody podobného vzhľadu: 'Kalvil červený jesenný', 'Red delicious'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa na konci septembra, konzumnú zrelosť dosahuje v novembri, vydrží do januára.

VYUŽITIE

7

8

Nad názvom odrody, v hornej časti stránky sú základné **pestovateľské údaje**:

a. **Poloha vhodná na pestovanie** – pre zjednodušenie je vyjadrená nadmorskou výškou. Niektoré odrody sú vhodné do nižších polôh, niektoré naopak do vyšších, napríklad preto, že vyžadujú väčšiu vlhkosť a teplota pre ne nie je až taká rozhodujúca. Poznáme aj odrody, ktoré je možné s úspechom pestovať tak v teplejších, ako aj drsnejších polohách. V prípade odrôd, ktorým sa darí aj v drsnejších polohách, je však vždy dobré dôsledne vyberať chránené polohy.

1. Maximálne do 400 m n. m.
2. Do vyšších polôh, 400 – 600 m n. m.
3. Do drsných polôh, 600 – 800 m n. m.

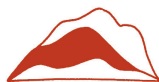
• Odrody do nižších polôh

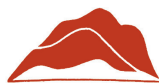
• Odrody do nižších a stredných polôh

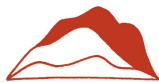
• Odrody do stredných polôh

• Odrody do stredných a vyšších polôh

• Odrody do vyšších polôh

• Odrody do nižších, stredných a vyšších polôh

b. **Veľkosť rastu** – tento údaj súvisí s intenzitou rastu stromu a rastom objemu koruny. Veľkosť rastu nám hovorí, aký je strom životaschopný a dlhoveký a tiež koľko miesta nám na pozemku zaberie.

1. Slabý rast

2. Stredný rast

3. Silný rast

- c. **Miera plodnosti** – vyjadruje priemernú hodnotu plodnosti u dospelých jedincov, teda akú veľkú úrodu strom máva. U starých stromov je treba počítať so striedavou plodnosťou, teda že za plodným rokom nasleduje rok s malou úrodou. To, aby rodil strom pravidelnejšie, teda aby boli rovnomernejšie úrody každý rok, sa dá dosiahnuť vhodným predjarným rezom.

1. Nízka plodnosť
2. Stredná plodnosť
3. Vysoká plodnosť

- d. **Odolnosť voči mrazu** – vyjadruje odolnosť dreva voči nízkym teplotám. U jabloní to býva aj viac ako - 30 °C. Odolnosť kvetov voči mrazu v atlase neuvádzame, bežne však znášajú teploty do - 2 °C.

1. Nízka mrazuodolnosť
2. Stredná mrazuodolnosť
3. Vysoká mrazuodolnosť

- e. **Odolnosť voči chrastavosti** vyjadruje náchylnosť vegetatívnych a generatívnych orgánov na infekciu hubou *Venturia inaequalis* a *Venturia pyrina*.

1. Odolná odroda
2. Stredne náchylná odroda

3. Náchylná odroda

f. **Obdobie konzumnej zrelosti:** pre rýchlu orientáciu tu nájdete obdobie vyjadrené v mesiacoch, kedy je možné danú odrodu konzumovať v čerstvom stave

Nasleduje stručný **popis odrody**, v ktorom sa dozviete o jej pôvode, spôsobe a dobe vzniku, o jej najdôležitejších dobrých, no i horších vlastnostiach.

Potom sa podrobnejšie zameriame na **popis a znázornenie plodu**. V popise sú uvedené vonkajšie a vnútorné znaky plodu, teda základný tvar plodu a jeho častí, veľkosť, charakter dužiny a chuť.

Všimnite si: obsahu zaujímavosti alebo ďalšie pomôcky pri určovaní.

V časti **Podobné odrody** nájdete také, ktoré sa navzájom vizuálne ponášajú, či už sú, alebo nie sú zobrazené v tomto atlase.

Využitie odrody nám hovorí o tom, ako vieme plody zužitkovať. Všetky odrody je možné konzumovať priamo ako stolové ovocie. Zároveň platí, že všetky odrody sa dajú využívať aj iným spôsobom. Niektoré sú pomerne univerzálne, teda aj v minulosti sa používali na rôzne účely. Iné odrody majú viac-menej špecifické použitie. Napríklad korenisté odrody, ktorým nehedne dužina, sa používajú na sušenie, jesenné odrody sú často určené na kuchynské využitie (varenie, pečenie) alebo výrobu muštov a vína. V tomto atlase rozlišujeme nasledujúce formy využitia:

- Stolové (priamy konzum)

- Kuchynské

- Zaváranie

- Sušenie

- Muštovanie

- Výroba destilátov

- Výroba vína

Obdobie zberu a konzumnej zrelosti popisuje orientačné termíny, kedy je ideálne jednotlivé odrody zbierať a v akom termíne získava ich dužina najlepšie chuťové vlastnosti pre konzumáciu či iné využitie. Uvádzané termíny sa môžu do istej miery meniť podľa toho, aké je počasie v danom roku, ako aj tým, na akom stano-
višti strom rastie.

AKO POSTUPOVAŤ PRI URČOVANÍ ODRÔD

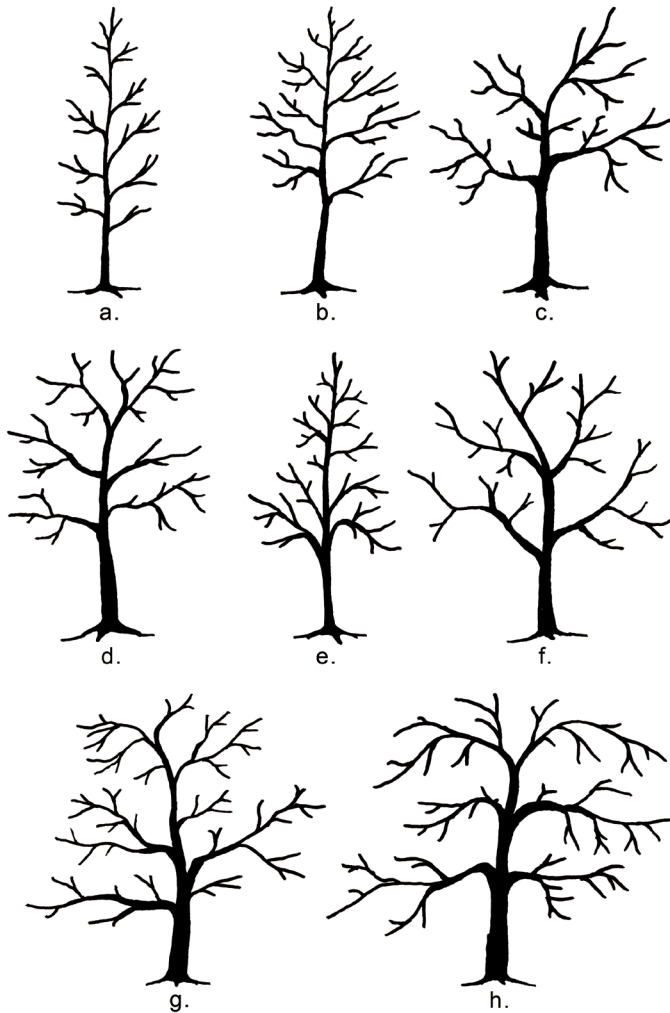
Niektoré znaky na plodoch sú premenlivé. Preto si vždy, keď je to možné, vezmite zo stromu viac plodov.

Vyberajte plody pekné, vyfarbené, zdravé a nedeformované.

Skúste sa najskôr spýtať miestnych, či vedia, o akú odrodu ide. Ak má strom **známeho „majiteľa“**, môže vám pomôcť. Možno pozná názov alebo aspoň nejaké neoficiálne pomenovanie. A takmer určite vám bude vedieť povedať nejaké bližšie informácie o odrode, najmä ak ešte nie je konzumne zrelá. Napríklad ako chutí, kedy dozrieva a dokedy sa dá uskladniť, ako sa používa, či trpí nejakými chorobami viac ako iné odrody a podobne.

Niektoré odrody majú skutočne špecifické znaky (alebo ich kombináciu), podľa ktorých ich ľahko spoznáte. Napríklad dlhá stopka, zával na plode pri stopke (stopka pritlačená hrčkou k plodu), farba dužiny, výrazne sivý list a jemné výhonky, skosená kališná jamka, výrazne otvorený kalich, hrče na kmeni, uvoľnené semienka v jadrovníku, ktoré pri potrasení hrkajú a iné. Obzvlášť odrody, ktoré sa na seba ponášajú, odlíšite často na základe malého detailu. Tieto zaujímavosti sme sa snažili pri odrodách v atlase spomenúť.

Aj keď sa tomu v atlase prioritne nevenujeme, je dobré si všimnúť aj celkový **vzhľad stromu**. Aký má rast, či je veľký alebo skôr malý, aký tvar má prirodzená koruna. Pri veľkosti je však dôležité poznať podpník, na ktorom je strom naštepený, keďže aj ten ovplyvňuje veľkosť stromu. Ak však ide o starší strom v krajine, pravdepodobne je podpníkom plánka alebo semenáč silného rastu.

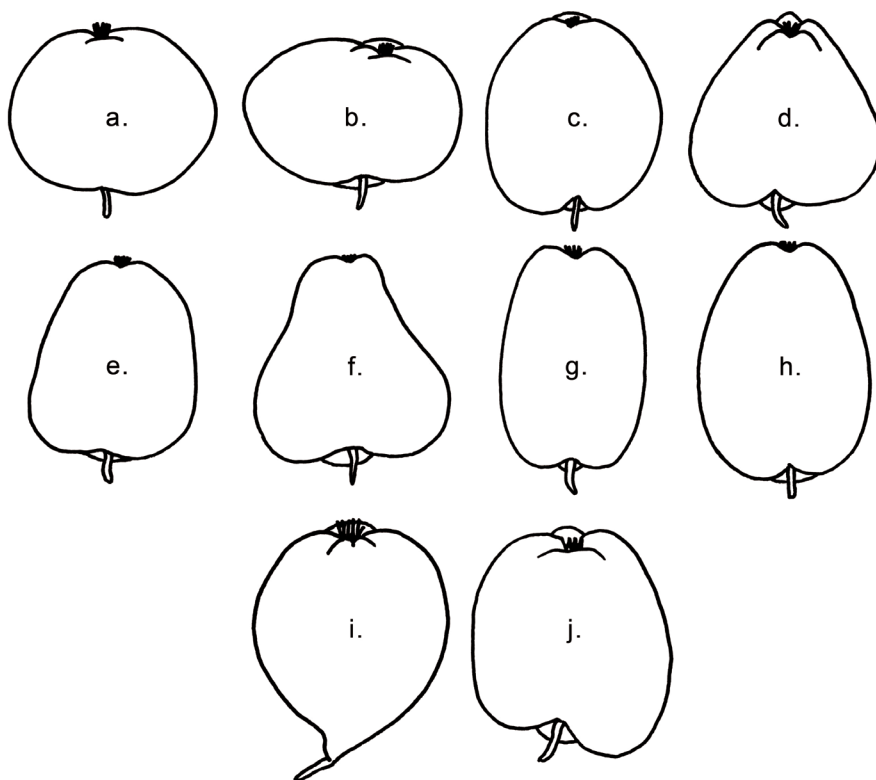

Tvar stromu: a. stĺpovitý, b. úzko kužeľovitý, c. široko kužeľovitý, d. vysoko guľovitý, e. pyramídálny, f. hranato zaoblený, g. plochý, h. previsnutý

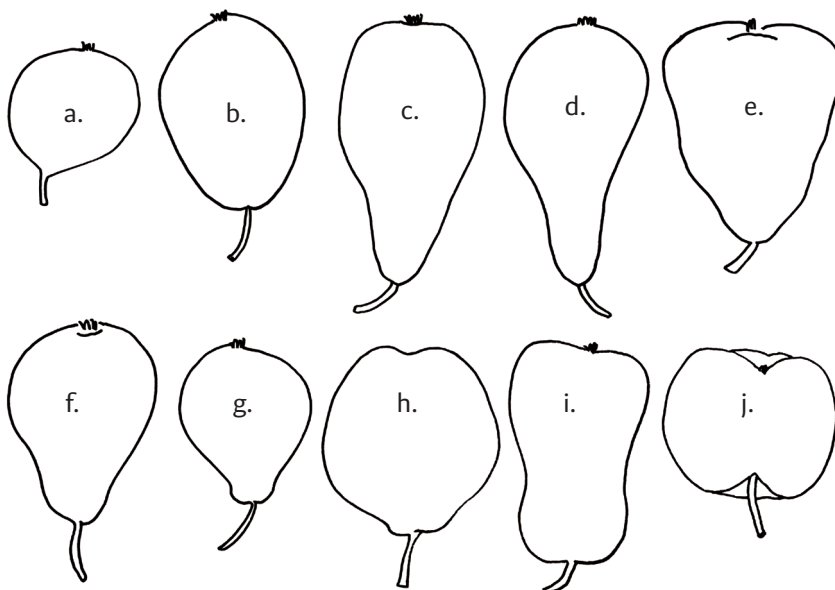
Prvou indíciou vedúcou k určeniu odrody je **termín dozrievania**. Vo všeobecnosti rozdeľujeme odrody na letné, jesenné a zimné. V praxi to znamená, že skoré letné odrody konzumne dozrievajú v júli, jesenné v októbri či novembri a neskoré zimné môžu vydržať do marca až júna nasledujúceho roku. Interval je to teda pomerne široký. Dozrievanie je vždy postupný proces, preto sa určuje v rozsahu 1 – 2 týždne. Pri odrodách je vždy uvedené, kedy sa zberá a kedy nastupuje do konzumnej zrelosti. V jednotlivých rokoch to však podľa počasia môže byť aj v inom termíne. Rovnako aj v teplejších oblastiach to bude skôr ako v chladnejších. Rozdiel môže byť v oboch prípadoch 1 – 3 týždne.

Ak je už plod zrelý, podľa termínu mapovania viete, či ide o letnú alebo jesennú odrodu. Ak nie je zrelý a zberali ste ho v októbri, ide o zimnú odrodu.

Ak teda približne vieme, či máme pred sebou letnú, jesennú alebo zimnú odrodu, môžeme sa podrobnejšie pozrieť na vonkajšie znaky plodu. Tie sú uvádzané v atlase v časti „popis plodu“. Patria sem napríklad tvar a veľkosť plodu.

Tvar plodu jablone: a. plocho guľovitý, b. plochý, c. vysoko guľovitý, d. kalvilovitý, e. kužeľovitý, f. zvonkovitý, g. valcovitý, h. súdkovitý, i. hruškovitý, j. dulovitý.

Tvar plodu hrušky: a. zagulatený – bergamotkový, b. súdkovitý, c. podlhovastý, d. fľaškovitý, e. nepravidelný – hrboľatý, f. hruškovitý, g. baňatý, h. dulovitý

Spolu s tvarom je dôležitá aj **veľkosť plodu**. Tá však môže byť veľmi premenlivá. Ak je strom bohato zarodený, budú plody menšie, ako keď ich bude na strome len zopár. Na veľkosť plodov, samozrejme, vplýva tiež kvalita miesta, na ktorom je strom vysadený a tiež starostlivosť – rezy a výživa.

Na prvý pohľad zaujme tiež **vyfarbenie plodu**. Skladá sa zo základnej farby, ktorá je na plode pred tým, ako sa objaví farba krycia a býva v odtieňoch zelenej a žltej. Krycia farba je pre určenie dôležitejšia, pretože je špecifickejšia ako farba základná. Prejavuje sa vo forme líčka, pásikov alebo mramorovania. Môže byť nanosená aj na celom plode. Plody, ktoré si berieme zo stromu na určenie, je vhodné vyberať z oslnenej časti koruny. Na povrchu plodu môže byť tiež jemný srieň – sivastý alebo modrastý povlak, ktorý sa dá ľahko zotrieť.

Šupka, na ktorej sa vyfarbenie plodu nachádza, môže mať takisto rôzne vlastnosti. Môže byť jemná, alebo hrubá, drsná, alebo hladká, mastná, alebo suchá. V špecifických prípadoch je rôzne intenzívne pokrytá hrdzou. Táto sa môže nachádzať okolo kališnej a stopkovej jamky, alebo ak sa nachádza na viac menej celom plode, ide o kožovité odrody – kožovky. Na povrchu sa nachádzajú malé, bodkám, bradavičkám alebo chrastičkám podobné útvary, ktoré nazývame lenticely. Slúžia na výmenu plynov medzi plodom a vonkajším prostredím a tiež sú pre niektoré odrody špecificky vyvinuté.

Dôležité a menej premenlivé sú **vlastnosti stopky, stopkovej jamky, kalicha a kališnej jamky**.

Pri **stopke** si všímame dĺžku, hrúbku, farbu, tvar, a tiež to, či je pritlačená závalom na plode, či je drevnatá alebo dužinatá.

Stopka vyrastá zo **stopkovej jamky**, ktorá môže mať rôznu hĺbku a šírku a môže, alebo nemusí byť pokrytá hrdzou.

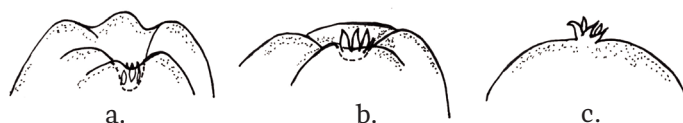

Tvar stopkovej jamky: a. jamka úzka a plytká, b. jamka široká a plytká, c. jamka široká a hlboká, d. jamka úzka a hlboká

Na druhej strane plodu sa nachádzajú zvyšky **kališných lístkov** tvoriace **kalich**. Ten môže byť otvorený až uzavretý. Nachádza sa v odrodovo charakteristickej **kališnej jamke** určitého tvaru. Okolie kališnej jamky môže byť rovné alebo viac či menej hranaté, pri niektorých odrodách až výrazne rebrovité, takzvané kalvilovité.

Otvorenosť kalicha: a. kalich uzavretý, b. kalich polootevorený, c. kalich otvorený

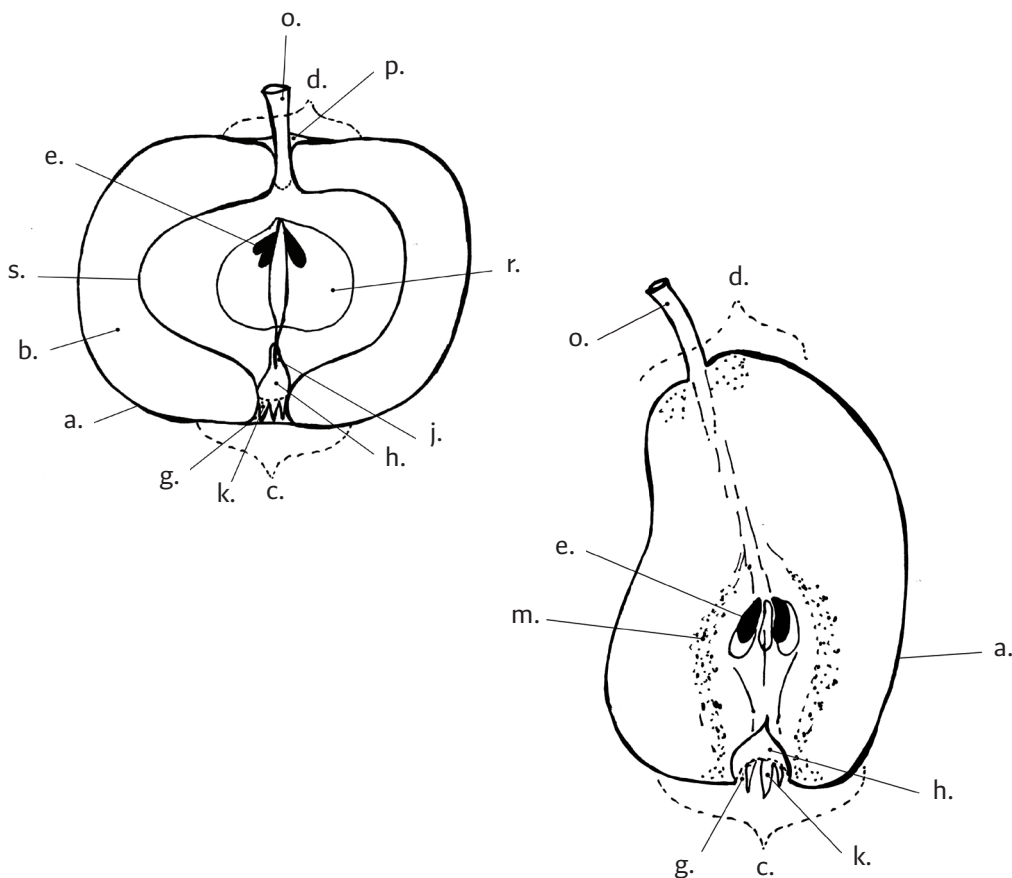

Poloha kalicha: a. kalich veľmi hlboký, b. hlboký, c. povrchový

Pri vnútorných znakoch plodu si všimame vlastnosti dužiny – **farbu, konzistenciu, šťavnatosť** a, samozrejme, **chuť**. Tieto znaky sú v čase zberu plodov vyvinuté len pri letných a jesenných odrodách, u zimných ich môžeme overiť až v neskorších mesiacoch, keď dozrejú.

Na určovanie slúžia aj ďalšie **vnútorné znaky**, medzi ktoré patrí aj troj-, štvorči obvykle päť-puzdrový **jaderník**. Púzdra môžu byť otvorené, pootvorené alebo zatvorené. V púzdрах sa vyskytujú semená rôzneho tvaru, zafarbenia a počtu.

Pozdĺžny rez plodom jablone a hrušky

Pozdĺžny rez plodom jablone a hrušky: a – šupka, b – dužina, c – vrcholová časť, d – bazálna časť, e – jadrá, g – kališná jamka, h – podkališná jamka, j – podkališná rúrka, k – kališné lístky, m – sklerenchymatické bunky, o – stopka, p – stopková jamka, r – púzdro jaderníka, s – cievne zväzky

50 na 50
ATLAS STARÝCH ODRÔD
JABLÍK

JABLOŇ DOMÁCA

Charakteristika druhu

Rod jabloň (*Malus*) zahŕňa asi 55 rôznych druhov. Rod pochádza z troch géno- vých centier – ázijské, európske a severoamerické. V európskom centre, teda aj u nás na Slovensku, sa vyskytuje jabloň planá (*Malus sylvestris* L.), ktorá z ovocinár- skeho hľadiska nemá takmer žiadny praktický význam. Preto sa aj ľudovo nazýva „plánka“. Často sa však stáva, že sa naše pôvodné druhy jabloní, ako aj hrušiek, v prírode krížia s kultúrnymi druhmi. Od domácej jablone sa „plánka“ líši najmä veľkosťou plodov, no rozdiely si môžeme všimnúť aj v charaktere kôry, vo veľkosti a tvare listov či púčikov. Typický pre pôvodné botanické druhy je trnitý obrast ko- náríkov, ktorý pri jabloni planej nie je skutočným trňom, skôr veľmi krátkym ostrý a tvrdým konárikom zakončeným očkami.

Všetky odrody, o ktorých píšeme aj v tomto atlase, patria do druhu jabloň domáca (*Malus domestica* Borkh.). Táto jabloň sa vyvinula zo stredoázijskej jablone Sievesovej (*Malus sieversii* Ledeb.) a postupne sa krížením obohacovala aj o gény iných druhov jabloní, dokonca aj našej, jablone planej. Korene má teda v oblasti krajín Kazachstanu, Turkmenistanu, Kirgistanu, Tadžikistanu a Uzbekistanu.

Kvety jablone domácej sú cudzoopelivé, päťpočetné, biele, niekedy až do ru- žova zafarbené, zložené do chocholíkov. Plodom jablone je malvica (jablko), kde rozlišujeme pomologické znaky – vonkajšie (veľkosť a tvar plodov, kališnú a stop- kovú časť, šupku a celkový vzhľad plodov) a vnútorné (dužinu, jadrovník a cieвне звязky).

Jablone sa pomologicky radia do jadrovín a odrody sa delia podľa dozrievania na skoré letné, jesenné, neskoro jesenné až skoré zimné a neskoro zimné. Rozlišujeme dve rôzne zrelosti plodov – zberovú a konzumnú.

Jabloň domáca je jednou z najdôležitejších a najobľúbenejších ovocných dre- vín pestovaných v chladnejšom a miernom pásme. Pestovanie jabloní má na na- šom území bohatú tradíciu. Od najstarších dôb boli jablká súčasťou stravy a boli využívané v liečiteľstve. Jablká sú oproti hruškám menej energeticky výdatné, s nižším obsahom sacharidov a vlákniny, ale majú dostatočné množstvo horčíku, draslíku, jódu a síry. Sú stredne bohaté na vitamín A, vitamín B1, vitamín E a ob- sahujú väčšie množstvo vitamínu C.

Ekologické podmienky

Jabloň domáca nemá veľké nároky na klimatické podmienky, a to pred- o všetkým vďaka širokému sortimentu pestovaných odrôd a podpníkov. Aj keď ide o veľmi plastický druh, pre intenzívne pestovanie vyberáme lokality s nadmor-

skou výškou 300 – 600 m, kde sú priemerné ročné teploty v rozmedzí 6 – 9 °C a ročný úhrn zrážok 600 – 800 mm.

Korení stredne hlboko až plytko a koreňová sústava sa rozkladá viac do šírky, preto vyžaduje pôdy úrodné, humózne a dobre zásobené vodou, ľahšie až stredne ťažké, ale uspokojí aj sa s plytšími pôdami. Vyhovujú jej pôdy stredne ťažké hlinité a stredne ťažké až ľahšie pôdy piesočnato-hlinité. V pôdach ľahkých a piesčitých, s nedostatkom vlahy a hnojenia zle rastie a rodí, v ťažkých a kyslých pôdach s vysokou hladinou podzemnej vody trpia náchylné odrody na rakovinu.

Vysoké nároky kladie na vzdušnú vlhkosť, preto najlepšie prospieva v chránených predhoriach. V polohách 300 – 500 m n. m. ju netreba umelo zavlažovať, niektorým odrodám sa darí aj vo výške 700 – 800 m n. m. V kvete znáša väčšina jabloní mrazy až – 2 °C, v dreve mrazy – 30 °C a viac stupňov, závisí to ale od odrody, stanovišťa a poveternostných podmienok. Nevhodné sú suché polohy, druhu nevyhovujú ani južné suché výslnné svahy, chudobné pôdy a inverzné údolné polohy.

odroda	poloha	veľkosť rastu	plodnosť (úrodnosť)	mrazuodolnosť
	1 - do 400 m	1 - slabá	1 - nízka	1 - nízka
	2 - do 600 m	2 - stredná	2 - stredná	2 - stredná
	3 - do 800 m	3 - silná	3 - vysoká	3 - vysoká
1 Ananásová reneta	1	1	3	3
2 Antonovka	2	3	3	3
3 Astrachán biely	1,2,3	2	2	3
4 Banánové zimné	1,2	2	3	1
5 Batul	2	2	2	2
6 Baumannova reneta	1,2,3	2	3	1
7 Bernské ružové	1,2	2	3	3
8 Blenheimská reneta	1	3	1	1
9 Boikovo	1,2,3	2	3	3
10 Borovinka	3	3	3	3
11 Boskoopské	1	3	2	1
12 Cár Alexander	2,3	3	3	3
13 Citrónové zimné	1,2,3	3	2	3
14 Coxova reneta	1,2	1	2	2
15 Croncelské	1,2,3	3	3	3
16 Gascoyneho šarlátové	1,2	2	1	3
17 Gdanský hranáč	3	3	3	3
18 Golden delicious	1	2	3	2
19 Grahamovo	1,2,3	1	2	3
20 Gravštínske	2	3	1	1
21 Harbertova reneta	2	3	2	3
22 Jadernička moravská	2	3	3	3
23 James Grieve	1,2	1	3	3
24 Jonathan	1,2	1	3	2
25 Kanadská reneta	1	2	1	1
26 Kardinál pásikavý	1,2,3	3	3	3
27 Kožená reneta jesenná	2	3	2	2
28 Kožená renta zimná	1,2	2	3	2
29 Krasokvet žltý	1	3	2	3
30 Lebelovo	1,2	3	3	2
31 Londýnske	1	1	3	1
32 Malinové hornokrajské	1,2,3	2	2	2
33 Matkino	1,2	2	1	1
34 Ontario	1,2	2	3	1
35 Panenské české	1,2,3	2	3	3
36 Parkerovo	1,2	1	3	2
37 Parména zlatá zimná	1,2	1	3	2
38 Priesvitné letné	1,2,3	1	2	3
39 Red delicious	1	2	2	2
40 Ribstonské	1,2	3	1	3
41 Smiřické vzácne	1,2	3	2	3
42 Solivarské ušlachtilé	1,2,3	2	3	2
43 Spartan	1,2	2	3	3
44 Stark Earliest	1,2,3	3	2	3
45 Strýmka	1,2,3	3	3	3
46 Sudetská reneta	1,2,3	2	3	3
47 Viliamovo	1,2,3	3	2	3
48 Watervlietské mramorované	2,3	2	3	3
49 Zuccalmaglioova reneta	1,2	1	3	1
50 Zvonkové	1	1	2	2

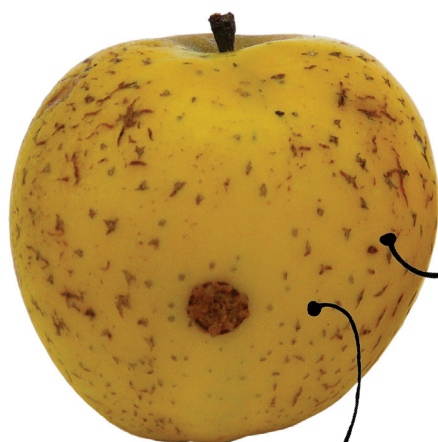
chrastavitosť	zber	konzumná zrelosť	využitie	strana
1 - málo náchylná 2 - stredne náchylná 3 - náchylná			1 - stolové, 2 - kuchynské 3 - zaváranie, 4 - mušt, 5 - víno, 6 - destiláty, 7 - sušenie	
1	1. pol. X.	XII. - III.	1	46
1	1. pol. IX.	1. pol. IX. - XII.	2	47
2	2. pol. VII.	2. pol. VII. - pol. VIII.	1,4	48
1	2. pol. X.	XII. - IV.	1,2	49
2	2. pol. XI.	XII. - IV.	1,4,7	50
3	2. pol. XI.	XII. - IV.	2,4,7	51
3	2. pol. IX.	X. - I.	1,4	52
1	1. pol. X.	XI. - III.	1,2,3,7	53
3	2. pol. IX.	I. - V.	1,2,4,7	54
3	pol. VIII. - pol. IX.	koniec IX.	1,2,4,5,6,7	55
1	pol. X.	XII. - IV.	1,2,7	56
3	koniec IX.	X. - XII.	2,4	57
1	2. pol. X.	XII. - V.	2,4,7	58
1	2. pol. IX.	IX. - III.	1,2,4,5	59
3	koniec VIII.	IX. - X.	1,2,4,5,7	60
3	koniec IX.	X. - XII.	1,2	61
2	koniec IX.	koniec IX. - XII.	1,4,5,7	62
3	koniec X.	XI. - IV.	1,2,4	63
2	pol. IX.	IX. - XI. (I.)	2,4	64
2	IX.	IX. - X. (XII.)	1,2,4,5,6	65
2	koniec IX.	I. - II.	1,2,7	66
2	X.	XI. - III.	1,2,4,6	67
2	koniec VIII. - pol. IX.	pol. IX. - pol. X.	1,2,4	68
2	pol. X.	XII. - IV.	1,2,4,5,6,7	69
1	pol. X.	XII. - IV.	1,2,6,7	70
1	pol. IX.	IX. - XII.	2,3,4,5,6	71
1	koniec IX.	X. - I.	1,2,5,6,7	72
1	pol. X.	XII. - V.	1,7	73
3	pol. X.	XII. - IV.	1,2	74
3	koniec IX.	X. - XII.	1,2,4,5	75
3	1. pol. X.	XI. - IV.	1,2,4	76
2	koniec IX.	XI. - I.	1,2	77
1	koniec IX.	X. - XII.	1,4,7	78
1	koniec X.	I. - V.	1,2,4	79
2	polovica IX.	XI. - III.	1,2,3,4,5,6,7	80
1	polovica X.	XII. - IV.	1,4,7	81
3	polovica IX.	X. - I.	1,2,4,7	82
3	koniec VII.	koniec VII. - VIII.	1,2,3	83
1	pol. X.	XI. - III.	1,2	84
1	pol. X.	XI. - III.	1,2,3,4	85
1	pol. X.	XII. - IV.	1,2,4,5	86
3	X.	XI. - III.	2,4	87
2	1. pol. X.	XI. - III.	1,2,4	88
2	koniec VII.	VII. - VIII.	1,2	89
1	pol. X.	II. - VI.	1,2,3,4,5,6	90
3	X.	XI. - III.	1,2,4,7	91
2	1. pol. X.	XI. - I.	1,3,7,4	92
1	koniec X.	XII. - V.	1,2,4,7	93
2	pol. X.	XII. - III.	1,4	94
1	koniec X.	I.-V.	1,2,7	95

ANANÁSOVÁ RENETA

Veľmi stará odroda pochádzajúca pravdepodobne z Holandska. Stolová odroda, kedysi hojne rozšírená vo všetkých typoch výsadiieb, dnes sa vyskytuje zriedkavejšie. Stromy netrpia chrastavosťou a vetrom nepadajú. Má veľmi dobrú chuť s ananásovou arómou. Je však náročná na teplejšie stanovištia. V nevhodných podmienkach trpí rakovinou a vlnáčkou krvavou.

Plod je malý, guľovitý až vajcovitý, na priereze kruhovitý. Dužina je žltká, krehká, šťavnatá. Chuť je kyslastá, korenistá s odrodovo charakteristickou arómou. Plody dobre držia na strome.

Šupka je zlatožltá, bez inej krycej farby alebo líčka.

Charakteristickým znakom je povrchový kalich a výrazné hrdzavé lenticely na slnečnej strane.

VŠIMNIME SI

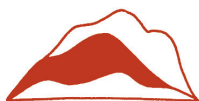
- Strom tvorí široko ihlanovitú, zahustenú korunu.
Odrody podobného vzhľadu: 'Zuccalmaglio va reneta'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa od polovice októbra, konzumne dozrieva v decembri, vydrží do marca.

VYUŽITIE

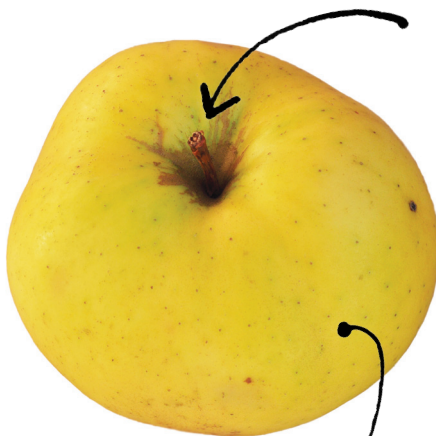

ANTONOVKA

Semenáč nájdený v Rusku v roku 1826. Táto jesenná odroda je veľmi odolná voči mrazu aj voči chrastavosti a múčnatke. Využíva sa predovšetkým ako kuchynské jablko, na mušty nie je vhodná. V súčasnosti ju môžeme nájsť v starých sadoch.

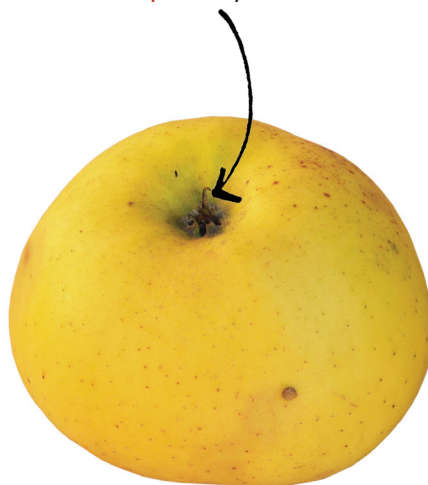
Plody sú stredne veľké, nepravidelné, rebrovité. Dužina je belavá, šťavnatá, sladkokyslej, menej dobrej chuti. Plody však intenzívne voňajú.

Šupka je hrubá, lesklá, masťná, žltobielej farby.

Stopka je kratšia, drevnatá, vyrastá z hlbokéj hrdzavej jamky.

Plod je rebrovitý, na temene skosený, **kališná jamka** je hlboká a úzka.

ZAÚJÍMAVOŠŤ

- Odroda má význam v šľachtení pre svoju mrazuvzdornosť a odolnosť voči chrastavosti jablone. Používa sa tiež ako mrazuvzdorný podpník.

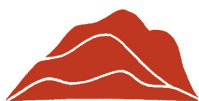
Odrody podobného vzhľadu: 'Antonovka veľká', 'Boikovo obrovské', 'Croncelské', 'Opát Bruno'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa od prvej polovice septembra, konzumne dozrieva skoro po zbere, v septembri, výnimočne vydrží do Vianoc.

VYUŽITIE

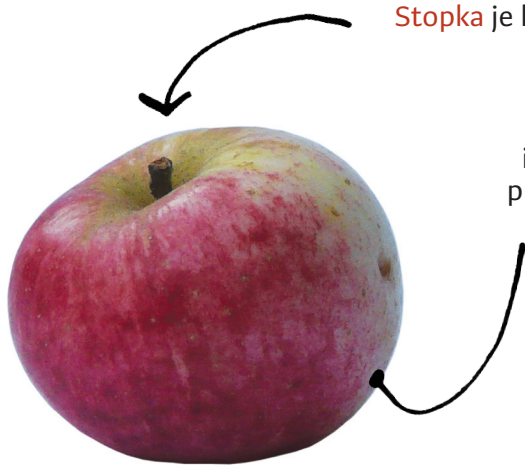

ASTRACHÁN BIELY

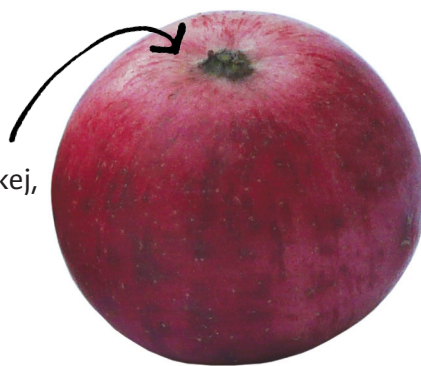
Táto stará letná odroda je popísaná už od roku 1653. Pochádza pravdepodobne z Ruska, z okolia mesta Astrachán. Je určená predovšetkým pre priamy konzum a muštovanie. Je vhodná do všetkých polôh. Mierne trpí múčnatkou. Pestuje sa ojedinele v domácich záhradách a poľných sadoch.

Plody sú stredne veľké, plocho guľovité, nepravidelné. Dužina je biela, mäkká, šťavnatá, kyslastej a osviežujúcej chuti.

Stopka je krátka a silná, zakončená silným kĺbom.

Šupka je jemná, pokrytá jemnou inováťou, zelenožltá, na slnečnej strane prekrytá nevýraznými červenými pásikmi - žíhaním alebo rozpitým líčkom.

Kalich je špicatý, uzavretý a nachádza sa v plytkej, nepravidelne hrboľatej jamke.

VŠIMNITE SI

- Charakteristickým znakom dužiny je „ľadovatenie“, teda vo vnútri jablko vyzerať, akoby bolo zmrznuté, sklovité.

Odrody podobného vzhľadu: 'Borovinka', 'James Grieve'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa koncom júla, následne dosahuje aj konzumnú zrelosť. Vydrží do polovice augusta.

VYUŽITIE

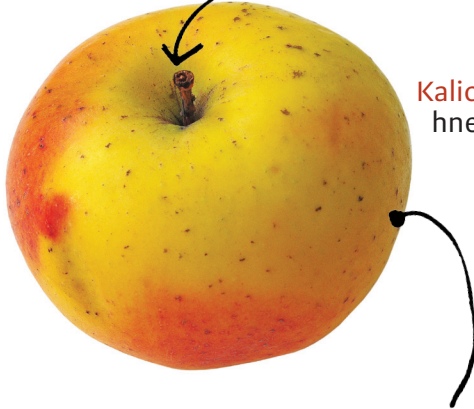

BANÁNOVÉ ZIMNÉ

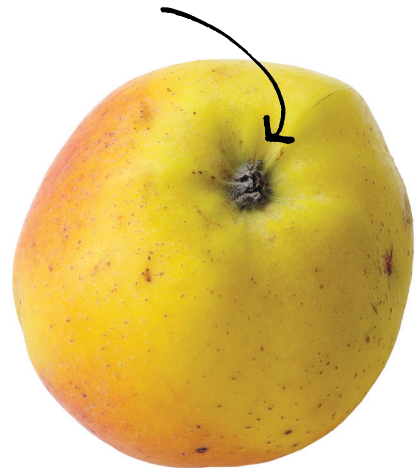
Odroda amerického pôvodu, vznikla v štáte Indiana v roku 1876. Dužina má banánovú, veľmi dobrú príchuť. Strom rastie zdravo a bujne, v neskoršom veku má rozložitú korunu s previsnutými vetvami. Dobrá stolová odroda, ktorá je náchylná na mrazy. Vyžaduje teplejšie polohy a kvalitné pôdy. Dobré znáša rez.

Plody sú stredné až veľké, nepravidelného, plocho guľovitého tvaru, tupo rebrovité. Na povrchu má charakteristický ostrý šev. Dužina je žltkastá a šťavnatá, chuť je typická banánová, korenistá, sladko-kyslá.

Má krátku, hrubšiu šedo zelenú plstnatú drevnatú **stopku** uloženú v širokej, hlbokaj, zelenavej, jemne hrdzavej jamke, ktorej úroveň nepresahuje.

Kalich je väčší, pootvorený, kališné lístky široké, hnedo plstnaté, sú umiestnené v plytšej, širšej a mierne hrboľatej kališnej jamke.

Šupka je mierne masťná, hladká, lesklá, žltá s nenápadným oranžovým až hnedočerveným líčkom, býva posiatá lenticelami.

VŠIMNITE SI

- Strom vytvára guľovitú, neskôr previsnutú korunu.
- Jedna polovica plodu býva menšia.

Odrody podobného vzhľadu: 'Boikovo', 'Hodvábne biele zimné'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v polovici októbra, konzumnú zrelosť dosahuje v decembri, vydrží do apríla.

VYUŽITIE

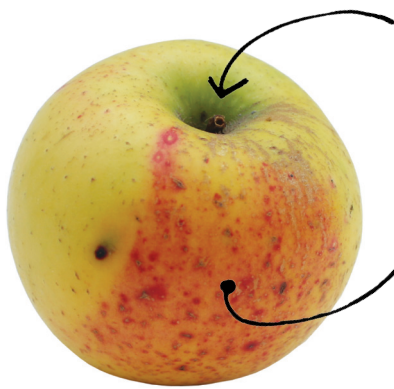

BATUL

Veľmi stará zimná odroda z počiatku 18. storočia, pôvodom z Rumunska. Spôsob vzniku je neznámy. Vytvára krásne, zdravé a husté koruny. Je mrazuvzdorná a nenáročná na pôdu, netrpí chorobami. Vyžaduje však slnečné polohy. Chuť má jemnú a príjemnú. Na Slovensku pomerne rozšírená odroda.

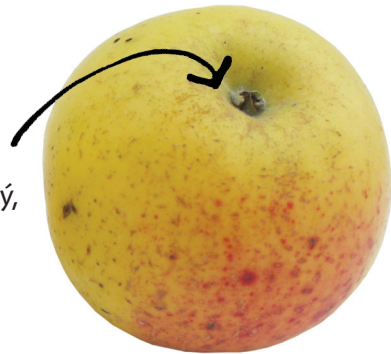
Plod je stredne veľký, guľovitý, veľmi pravidelného a súmerného tvaru. Biela dužina je krehká a šťavnatá, okolo šupky a jadrovníka mierne zelenkastá. Chuť je príjemne sladkokyslá, bez výraznej korenitosti.

Stopka je krátka, hrubá, drevnatá, zelená a hnedá, plstnatá, nachádza sa v hlbokaj, úzkej prehrdzavenej jamke.

Šupka je jemná, hladká a suchá, svetlozelená až slamovožltá, s ružovkastým líčkom na slnečnej strane. Na povrchu sú drobné lenticely.

Kališná jamka je pravidelná a úzka, pekne vykrojená, hlboká. Farbou rovnaká ako zvyšok plodu. Kalich je malý, uzavretý alebo pootvorený, zelený alebo hnedoplstnatý.

VŠIMNITE SI

- Pravidelný plod s jemnou farbou aj chuťou, človek sa ho „nepreje“.
- Plody sú pravidelne rozložené po celej ploche koruny.
- Husté koruny s malými listami.

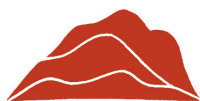
Odrody podobného vzhľadu: 'Banánové zimné', 'Čistecké lahôdkové', 'Evino'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa od polovice októbra, konzumnú zrelosť dosahuje v mesiacoch december až apríl.

VYUŽITIE

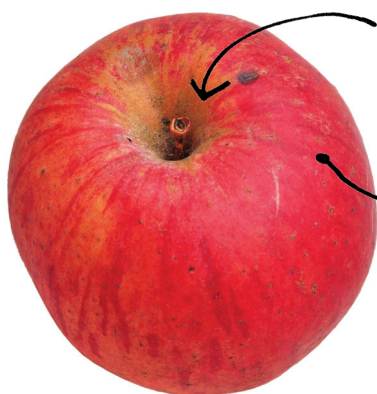

BAUMANNOVA RENETA

Oblíbená belgická zimná odroda, ktorú vyšľachtil Van Mons v roku 1800. Odroda je veľmi úrodná, vo vetre ovocie nepadá. Je však menej mrazuvzdorná, menej odolná voči múčnatke a trpí vlnáčkou krvavou. V dobrých lokalitách sa dá pestovať aj vo vyšších polohách. Vo vlhkých polohách trpí chrastavitosťou. Má všestranné použitie, najmä pre spracovanie. Vyskytuje sa pomerne často.

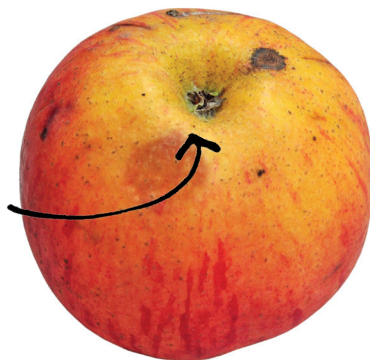
Plod je stredne veľký až veľký, menej pravidelného tvaru, plocho guľovitý, tupo rebrovitý. Polovice plodu sú nerovnomerné. Dužina je sfarbená do žltá, málo šťavnatá, chuť sladkokyslá, bez výraznej korenitosti a arómy.

Krátka, tuhšia **stopka** je umiestnená v hlbšej a širšej jamke, ktorá je pokrytá hrdzavou farbou rozbiehajúcu sa lúčovito von.

Šupka je suchá a pevná, žltozelenej farby s pásikmi červenej farby.

Kalich je zatvorený aj pootvorený, v širokej, priestrannej, mierne rebrovitej, nepravidelnej jamke.

VŠIMNITE SI

- Vydrží až do apríla a pri skladovaní nevädne.
- Je dobrým opelovačom pre iné odrody.
- Dužina na vzduchu takmer nehnedne.
- Má veľa tvarových aj farebných typov.

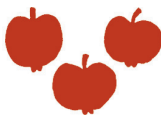
Odrody podobného vzhľadu: 'Blenheimská reneta', *Pruháč*, 'Sikulské'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v druhej polovici októbra, konzumnú zrelosť dosahuje v mesiacoch december až apríl.

VYUŽITIE

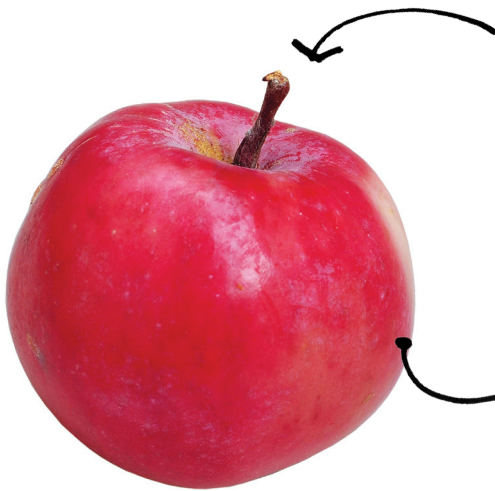

BERNSKÉ RUŽOVÉ

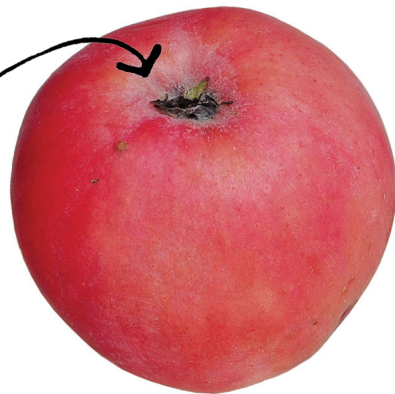
Táto krásna, skorá zimná odroda bola objavená okolo roku 1888 ako lesný semenáč v oblasti Bernu. Je mrazuvzdorná, vhodná aj do vyšších chránených polôh, no náchylná na rakovinu, chrastavosť a múčnatku. Vo vetre padá, v suchu malé plody často opadávajú. Plody najlepšie chutia v októbri a novembri.

Plod je stredne veľký, tupo kužeľovitý až vajcovitý, mierne zhranatený, väčšinou nepravidelný. Dužina je belavožltá, krehká a šťavnatá. Chuť má dobrú, kyslosladkú, aromatickú.

Stopka je tenká a dlhá, často naklonená a pritiahnutá na jednu stranu, môže sa vyskytovať zával. Nachádza sa v hlbokaj a úzkej jamke.

Šupka je hladká a lesklá, červená, pokrytá srieňom, s výraznými bielymi lenticelami.

Kališná jamka je vrúbená miernymi rebrami, stredne priestorná, kalich je pootvorený až uzavretý s dlhými a vztýčenými kališnými lístkami.

VŠIMNITE SI

- Tvorí vysoko ihlanovité, rozkladajúce sa až previsnuté koruny.
- Dužina máva pod šupkou ružovkastý odtieň.

Odrody podobného vzhľadu: 'Malinové holovouské', 'Malinové jesenné', 'Panenské české', 'Spartan'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa od polovice septembra, konzumne dozrieva v októbri, vydrží do januára.

VYUŽITIE

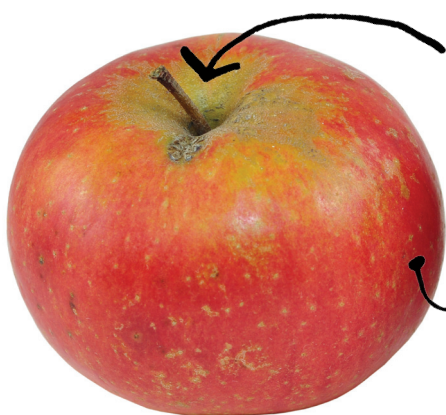

BLENHEIMSKÁ RENETA

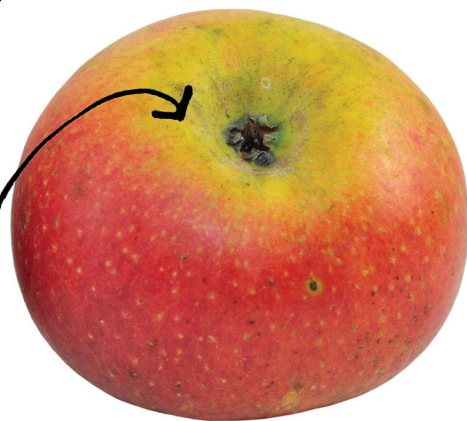
Vznikla ako náhodný semenáč na začiatku 19. storočia vo Woodstocku pri Blenheimu v grófstve Oxford. Táto zimná odroda je bujne rastúca, málo mrazuvzdorná, náchylná na rakovinu, náročná na vhodnú polohu a pôdu. Pre svoju kvalitnú chuť je hojne rozšírená v starších výsadbách. Strom vytvára mohutnú, široko rozložitú korunu.

Plody sú veľké až veľmi veľké, plocho guľovité. Šupka je drsná a matná. Dužina je belavožltkastá, krehká, na vzduchu mierne hnedne. Chuť je sladkokyslá, korenistá, šťavnatá, veľmi dobrá.

Stopka je pomerne krátka, tenká, umiestnená v pomerne úzkej, stredne hlbokjej jamke.

Šupka je čiastočne drsná, pomarančovožltá, krytá červenými pásikmi alebo líčkom.

Veľký, nápadne otvorený **kalich** sa nachádza v širokej a plytkjej jamke.

VŠIMNITE SI

- Na kôre stromu sa často nachádzajú veľké hrče. Sú typickým znakom tejto odrody.

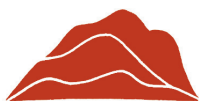
Odrody podobného vzhľadu: 'Baumannova reneta', 'Berlepschova reneta', 'Coulonova reneta', 'Harbertova reneta', 'Peasgoodovo', 'Sudetská reneta'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v prvej polovici októbra, konzumne dozrieva v novembri, vydrží do marca

VYUŽITIE

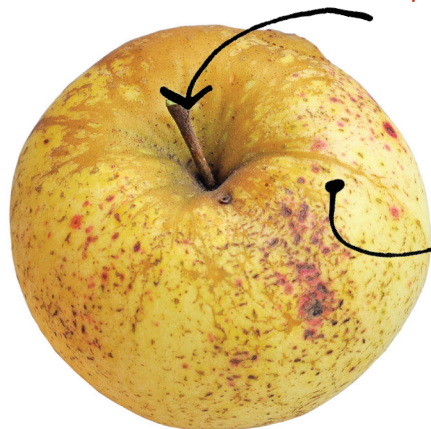

BOIKOVO

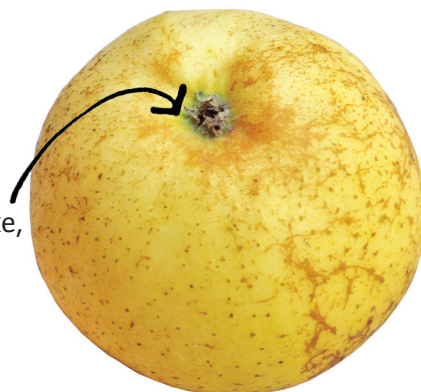
Nemecká odroda, ktorá vznikla pravdepodobne pri Brémach a prvýkrát bola popísaná v roku 1828. Odroda je nenáročná, mrazuvzdorná, vhodná aj do drsnejších polôh, hoci trpí múčnatkou aj chrastavosťou. Plody nehnijú, vetrom nepadajú, netrpia červivosťou ani rakovinou. Ovocie má všestranné použitie, výborne sa hodí na sušenie. Doteraz je rozšírená v starších výsadbách.

Plod je stredný až veľký, široko a tupo kužeľovitý, päťhranný (päť rebier). Dužina je biela, šťavnatá, mierne kyslej, dobrej chuti. Na vzduchu nehnedne. Strom nasaďuje iba 1 – 2 plody na konci vetiev.

Stopka je stredne dlhá, hrubá, drevnatá, umiestená v hlbokoj a širšej lúčovito hrdzavej jamke.

Šupka je hladká, lesklá, svetlozelená, na slnečnej strane s červeným líčkom.

Kalich je uzavretý v užšej a hlbšej kališnej jamke, ktorá má nepravidelný rebrovitý tvar.

VŠIMNITE SI

- Chuťou mierne pripomína grep.
- Koruny sú plocho a široko guľovité s prevísajúcimi vetvami a nesúvislým obrastom.

Odrody podobného vzhľadu: 'Aderslebenský kalvil', 'Banánové zimné', 'Boikovo obrovské', 'Kalvil biely zimný', 'Londýnske'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa od polovice októbra, konzumnú zrelosť dosahuje v januári, vydrží do mája.

VYUŽITIE

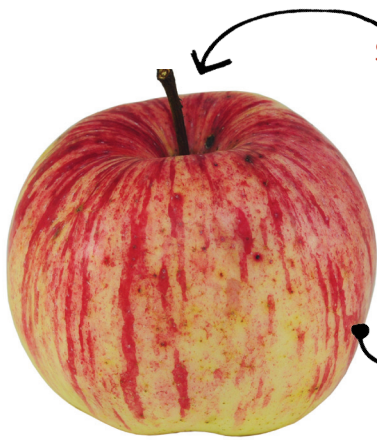

BOROVINKA

'Borovinka', nazývaná aj 'Charlamowski', je letná, pravdepodobne ruská odroda, známa už v 18. storočí. V Európe sa začala rozširovať v 19. storočí. Odroda je úrodná, mrazuvzdorná, náchylná k chrastavosti, ale nenáročná na stanovište. Ovocie vetrom nepadá. Plody sú šťavnaté s intenzívnou vôňou a všestranným využitím. Stromy zo starých výsadiieb rýchlo ubúdajú.

Plod je stredne veľký, pri veľkých úrodách bývajú plody menšie. Je plocho guľovitý, pravidelný, súmerný. Dužina je biela, na cievnych zväzkoch ružovkastá, šťavnatá. Má ostrejšiu, kyslú chuť.

Stopka je dlhá, vyrastá zo širokej a hlbkej, mierne hrdzavej jamky.

Šupka je slamovožltej farby s charakteristickým krátkym a širokým červeným pruhovaním.

Kališná jamka je široká, mierne rebrovitá, súmerná.

ZAÚJMAVOŠŤ

- Hospodársky nebola v minulosti významná. – chuťou ju prekonal iné odrody a
- Pri preprave sa otláča.
- Tvorí pravidelné, široko pyramídálne koruny s previsnutými vetvami.

Odrody podobného vzhľadu: 'Astrachán biely', 'Gravštýnske'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa od polovice augusta do polovice septembra, konzumnú zrelosť dosahuje na konci septembra, dva týždne po zbere.

VYUŽITIE

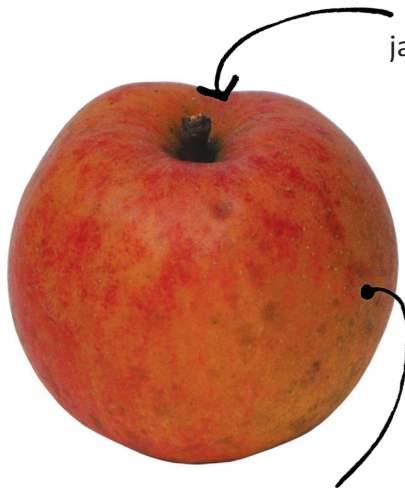

BOSKOOPSKÉ

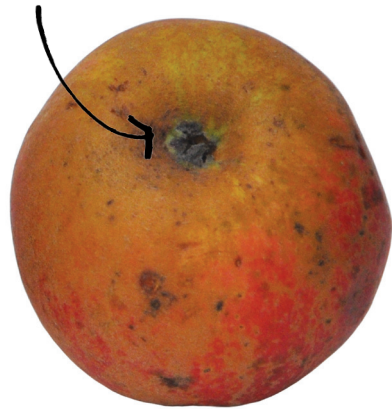
Táto odroda, ktorá patrí medzi tzv. „kožovky“, pochádza z Boskoopu v Holandsku. Je to skorá zimná, nenáročná, predovšetkým stolová odroda, odolná voči chrastavosti, menej mrazuvzdorná. Stromy rastú veľmi bujne, plodia neskoro, väčšinou hojne a striedavo. Nájde sa ešte pomerne často v starých výsadbách. Uplatňovali sa tiež jej červenoplodé mutácie ('Boskoopské červené').

Plody sú veľké a ťažké, plocho alebo vysoko guľovité, nepravidelného tvaru. Dužina je hrubšia, sfarbená do žltá až zelena, má kyslejšiu, korenistú chuť, výbornú na sušenie.

Stopka vyrastá z úzkej a hlbkej, silno hrdzavej jamky. Je hrubá, drevnatá, často závalom prihnutá, mierne prečnievajúca jamku.

Kalich býva pootvorený, umiestnený v hlbkej, nenápadne rebrovitej kališnej jamke.

Šupka je drsná, kožovitá, žltozelená, nepravidelne hrdzavá s červeným líčkom na slnečnej strane.

VŠIMNITE SI

- Plody odtrhnuté skôr, než dozrejú, vädnú.
- Strom tvorí veľké, guľovité, redšie, široko rozložené koruny.

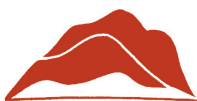
Odrody podobného vzhľadu: 'Boskoopské červené', 'Coulonova reneta', 'Harbertova reneta', 'Kožená reneta jesenná'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa od polovice októbra, konzumnú zrelosť dosahuje v mesiacoch december až apríl.

VYUŽITIE

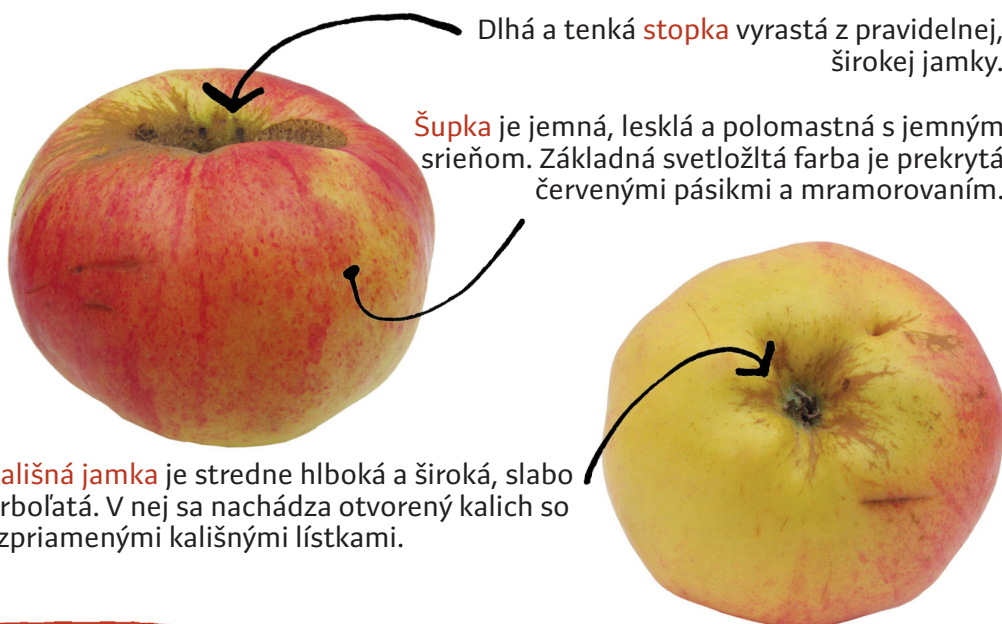

CÁR ALEXANDER

Ruská jesenná odroda, ktorá vznikla okolo roku 1820. Vyznačuje sa príjemnou kyslástou chuťou a šťavnatosťou. Vo vyšších polohách vydrží aj dlhšie ako do decembra. Ľahko však podlieha hnilobe, trpí chrastavosťou. Pestovala sa hojne pre veľké plody, odolnosť voči mrazu a celkovú nenáročnosť najmä v záhradách, kde ju môžeme nájsť aj v súčasnosti.

Plody sú veľké až veľmi veľké, široko a tupo kužeľovité. Dužina je biela, mäkká a šťavnatá, chuť je sladkokyslá, mierne korenistá.

VŠIMNIME SI

- Plody môžu vážiť až 500 g, na vzduchu hnednú len mierne.
- Stromy sa vyznačujú dlhovekosťou, tvoria zdravé, široké, guľovité až rozložené koruny.

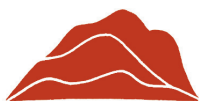
Odrody podobného vzhľadu: 'Bismarkovo', 'Gascoygneho šarlátové', 'Peasgoodovo'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa koncom septembra, konzumnú zrelosť nadobúda v mesiacoch október až december.

VYUŽITIE

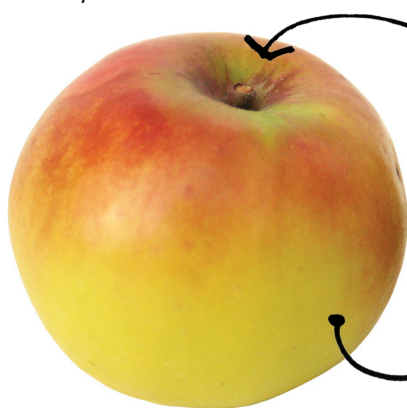

CITRÓNOVÉ ZIMNÉ

Veľmi stará zimná odroda neznámeho pôvodu, pravdepodobne pochádza zo západnej Európy, zmienky o nej sú už spreď roku 1628. Má kyslastú chuť, vydrží až do mája a využíva sa na výrobu muštov, lekvárov i marmelád. Stromy sú odolné voči mrazom, odroda je odolná voči chrastavosti a rakovine, plody nevädnu a nehnijú.

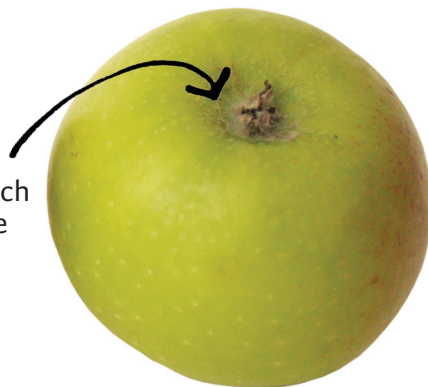
Plody sú stredne veľké až veľké, tvarovo premenlivé, plocho guľovité až kužeľovité. Dužina je žltavá, hrubšia, neskôr kyprá, šťavnatá, príjemnej sladkokyslastej chuti, bez korenitosti.

Stopka je krátka, často dužinatá, rastúca z úzkej a hlbkej, mierne hrdzavej, stopkovej jamky.

Šupka je jemná, hladká a lesklá, polomastná, citrónovožltá s mdlým, niekedy výraznejším líčkom. Charakteristické sú veľké biele lenticely.

Kališná jamka je malá a výrazne hrboľatá. Kalich je zatvorený i pootvorený, kališné lístky krátke a široké.

VŠIMNIME SI

- Meno dostala podľa netypickej šľavy podobnej tej z citrónu.
- Rastie bujne a zdravo, vytvára vysoké, široké a husté koruny s konármi dobre obrastajúcimi hustým plodonosným drevom.

Odrody podobného vzhľadu: 'Cukrová reneta', 'Čistecké lahôdkové', 'Lecar', 'Vejlímek červený'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v druhej polovici októbra, konzumnú zrelosť dosahuje v mesiacoch december až máj.

VYUŽITIE

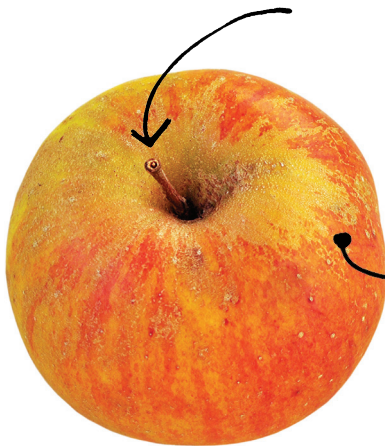

COXOVA RENETA

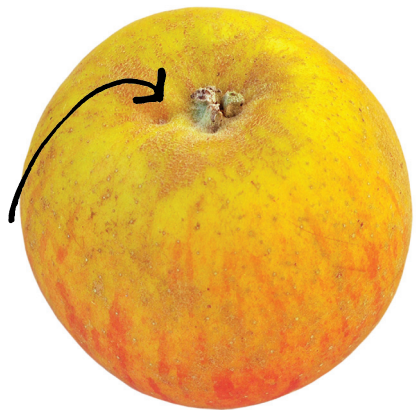
Bola vyšľachtená v Anglicku v roku 1830 ako semenáč odrody 'Ribstonské'. Patríla medzi najvyhľadávanejšie odrody pre jej vynikajúcu, renetovitú chuť. Ovoce vetrom nepadá, nevädne. Odroda je však pestovateľsky náročná na pôdu aj polohu, náchylná na choroby, trpí múčnatkou, rakovinou, červivosťou, vlnačkou krvavou, plody vo vlhku praskajú.

Plody sú malé až stredné, guľovité, pravidelné, ku kalichu mierne zbiehavé. Dužina je žltá, pevná a zároveň krehká a jemná, šťavnatá. Chuť je kyslosladká, ušľachtilo korenistá s výraznou arómou, výborná.

Stopka je nerovnako dlhá, často dužinatá, stopková jamka veľmi pravidelná, široká, svetlohrdzavá.

Šupka je hladká, suchá, matne lesklá. Základná farba je zelenkasto žltá, krytá červenooranžovou farbou, niekedy s červeným mramorovaným líčkom.

Kališná jamka je plytká, široká, jemne hrboľatá. Kališné lístky sú dlhé, naspäť zahnuté, v tvare hviezdy.

VŠIMNIME SI

- Strom vytvára menšiu guľovitú korunu, v plodnosti sa konáre skláňajú.

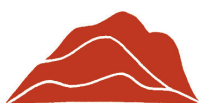
Odrody podobného vzhľadu: 'Lord Lambourne', 'Ribstonské', 'Sudetská reneta'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v druhej polovici septembra, konzumnú zrelosť dosahuje v mesiacoch november až marec.

VYUŽITIE

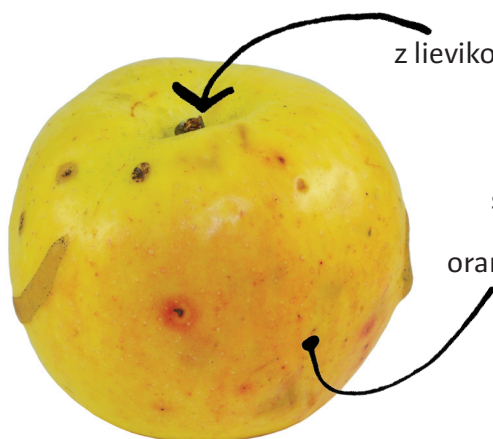

CRONCELSKÉ

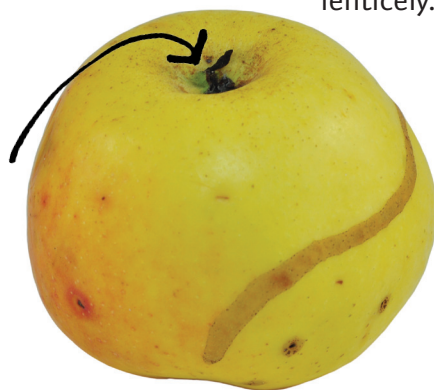
Francúzska jesenná odroda vyšľachtená v roku 1869 v meste Croncels, pravdepodobne ako semenáč odrody 'Antonovka'. Je úrodná, mrazuvzdorná, vhodná aj do vyšších polôh, z ktorých plody vydržia aj do Vianoc. Trpí chrastavitosťou aj múčnatkou, na ťažkých pôdach rakovinou. Je to výborná odroda na výrobu muštov a vína. Je dosť rozšírená v starých výsadbách, kde ju ešte stále môžeme nájsť.

Plody sú väčšie, guľovité, pravidelné, v tvare aj veľkosti dosť vyrovnané. Najširšie uprostred. Ľahko otláčiteľné. Dužina je nápadne žltá, krehká, veľmi šťavnatá. Na vzduchu takmer nehnedne. Chutí sladkokyslo až korenisto.

Stopka je kratšia, zelená, plstnatá, vyrastá z lievikovitej, hlbokaj a širšej jamky, ktorú zvyčajne nepresahuje.

Šupka je hladká, miere masťná a pevná, svetlozelená, v dobe zrelosti žltá s belavým srieňom. Na slnečnej strane môže mať oranžové až červené líčko a nápadnejšie svetlé lenticely.

Kalich je veľký, polouzatvorený, na báze zelenkavý, sivoplstnatý, nachádza sa v širokej, hlbokaj, pravidelnej, mierne hrboľatej jamke. Kališné lístky sú veľké, skrútené, zelené.

VŠIMNIME SI

- Koruny rastú stredne bujne až bujne, sú pravidelné, vysoko guľovité, husté, pekne stavané.

Odrody podobného vzhľadu: 'Grahamovo'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa koncom augusta, konzumnú zrelosť dosahuje v mesiacoch september až október.

VYUŽITIE

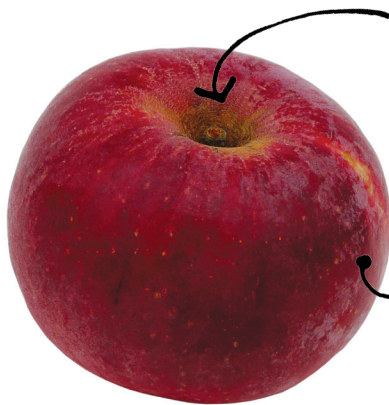

GASCOYNEHO ŠARLÁTOVÉ

Jesenná až skorá zimná odroda pôvodom z Anglicka. Vyšľachtil ju pán Gascoyne, pestuje sa od roku 1871. Má veľmi dobrú, aromatickú chuť. Pre svoj krásny vzhľad sa jablká tejto odrody, ktoré zároveň rýchlo hnijú, používajú najmä ako stolové ovocie. Ovocie vetrom nepadá a len málo vädne. Na pestovanie je však pomerne náročná. Síce je mrazuvzdorná, ale vo vlhku trpí chrastavitosťou a moniliózou.

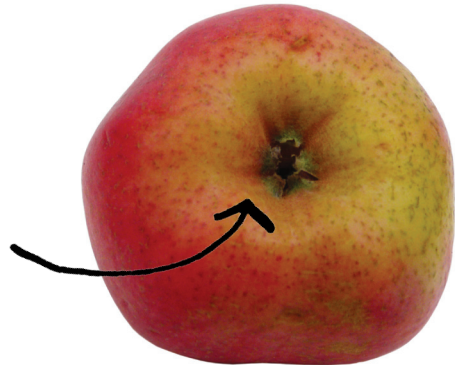
Plody sú veľké, guľovité, tupo hranaté. Polovice plodu nerovnomerné. Dužina je biela, krehká, nie príliš šťavnatá, ale chuťou sladká, výborná.

Stredne dlhá **stopka** vyrastá zo širokej a hlbkej jamky.

Šupka je slabá, najskôr suchá, neskôr polomastná, svetložltá, krytá krásnym červeným líčkom, akoby nastreknutá.

Kalich je veľký, pootvorený, kališná jamka široká a hlboká, pravidelná a výrazne rebrovitá.

VŠIMNIME SI

- Charakteristické sú červeno lemované, zelenohnedé lenticely na povrchu.
- Tvorí stredne rastúce, široko rozložené koruny.

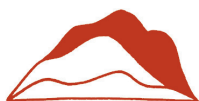
Odrody podobného vzhľadu: 'Gdanský hranáč', 'Peasgoodovo'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa koncom septembra, konzumnú zrelosť dosahuje v mesiacoch október až december.

VYUŽITIE

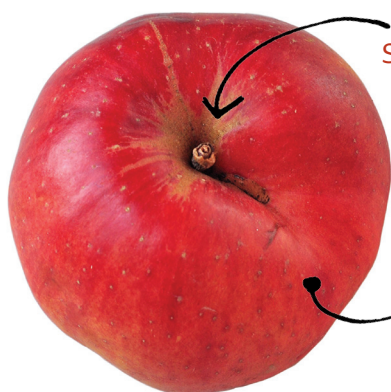

GDANSKÝ HRANÁČ

Veľmi stará odroda zanesená v 17. storočí exulantmi do Pobaltia. Je mrazuvzdorná, no mierne náchylná na chrastavitosť. Má všestranné použitie. Hodí sa najmä na muštovanie a výrobu vína. Plody sú chúlостivé na odtlačenie. Je pomerne rozšírená v starých výsadbách.

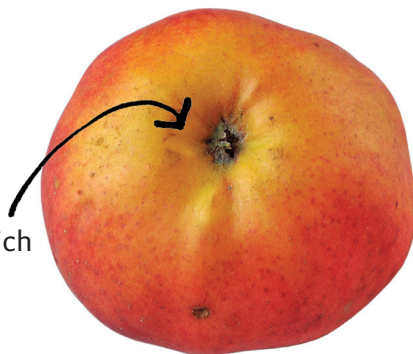
Plody sú stredné až väčšie, guľovité až plocho guľovité, rebrovité s charakteristickým pozdĺžnym švom. Dužina je žltkastá, pod šupkou ružovkastá, kyslosladkej chuti s malinovou príchuťou.

Stopka je stredne dlhá, sedí v úzkej, hlbokkej jamke, ktorá je lúčovito hrdzavá.

Šupka je hladká a výrazne mastná, základná zelenožltá farba je prekrytá krvavočervenou, niekedy s pruhovaním.

Kališná jamka je rebrovitá, nie príliš hlboká. Kalich je uzavretý, kališné lístky dlhé.

VŠIMNIME SI

- Vytvára veľkú, guľovitú, široko rozložitú korunu.
- Odrody podobného vzhľadu:** 'Gascoyneho šarlátové', 'Hautmannovo červené', 'Rederova reneta'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa koncom septembra, konzumnú zrelosť dosahuje v mesiacoch september až december.

VYUŽITIE

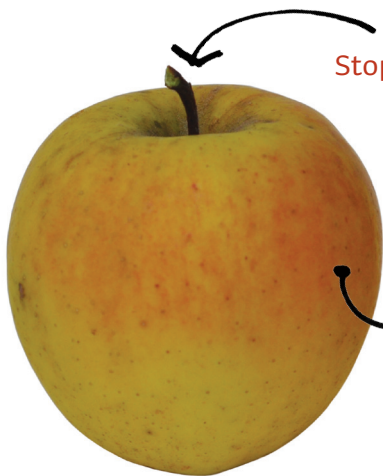

GOLDEN DELICIOUS

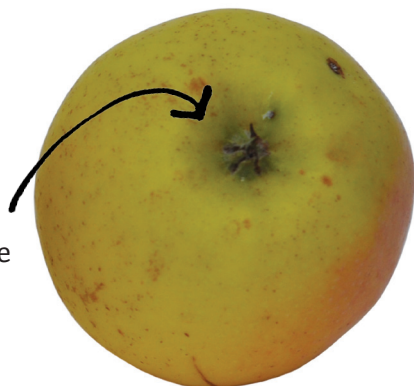
Zlatý alebo „Žltý delícius“ je americká odroda, ktorá bola objavená ako náhodný semenáč v roku 1890. Dodnes je svetovou tržnou odrodou, ktorá sa stále pestuje a predáva. Chuťovo ide o výbornú stolnú odrodu, pestovateľsky je však veľmi náročná. Silne trpí chrastavitosťou. Často ju nájdeme v dvoroch a záhradách.

Plody sú stredne veľké, guľovité až kužeľovité, zdanlivo vyššie. Ku kalichu sa zužujú, sú mierne rebrovité a na priereze pravidelné. Dužina je žltá, pevná a jemná, výrazne aromatická. Chuť je veľmi dobrá s banánovou arómou.

Stopka je veľmi dlhá a tenká, stopková jamka hlboká, lúčovito hrdzavá.

Šupka je suchá, zlatožltá, niekedy s ružovkastým alebo oranžovým líčkom.

Kališná jamka je úzka, hlboká a zvlnená. Kalich je zatvorený aj pootvorený, sivozeleno plstnatý.

VŠIMNIME SI

- Strom je stredne bujného rastu, tvorí rozložené koruny nenáročnej na techniku rezu.

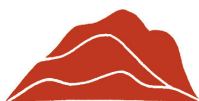
Odrody podobného vzhľadu: 'Grimesovo zlatožlté', 'Krasokvet žltý', 'Mutsu'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa koncom októbra, konzumnú zrelosť dosahuje v novembri, vydrží do apríla.

VYUŽITIE

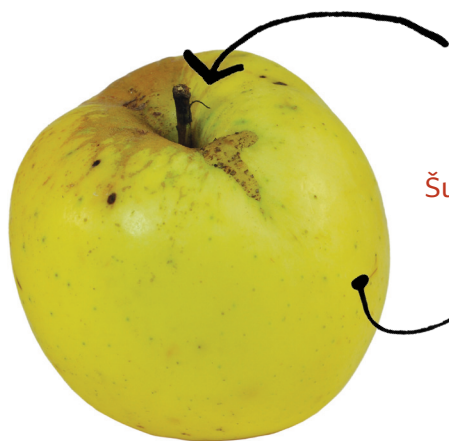

GRAHAMOVO

Odroda je pôvodom z Anglicka, plody vypestoval John Graham v Hunslow v roku 1888. Je to vhodná odroda do drsných polôh a lokalít ohrozovaných prízemnými neskorými jarnými mrazmi. Chuť sladkokyslo, podpriemerne a je vhodná na kuchynské spracovanie. Vyskytuje sa vo všetkých typoch sadov, ale už len ojedinele. Je značne odolná voči chorobám aj vlnačke krvavej.

Plody sú veľké až veľmi veľké, kužeľovité, ku kalichu zúžené a mierne rebrovité. Dužina je žltobiela, sladkokyslej chuti, nie veľmi dobrej.

Stopka je veľmi krátka, hrubšia, stopková jamka široká a priestranná, hlboká a hrdzavá.

Šupka je hladká, mdlo lesklá, žltá, iba zriedka na slnečnej strane ružovkastá. Ojedinele sa vyskytujú ružové bradavice.

Kalich je pootvorený až otvorený, sedí v úzkej a hlbšej rebrovitej jamke.

VŠIMNIME SI

- Koruny rastú pomaly a vo vyššom veku sú nápadne široko guľovité, veľmi neskoro rašia aj kvitnú.

Odrody podobného vzhľadu: 'Boikovo obrovské', 'Croncelské'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v polovici septembra, konzumnú zrelosť dosahuje v septembri, vydrží do novembra, plody z vyšších polôh až do januára.

VYUŽITIE

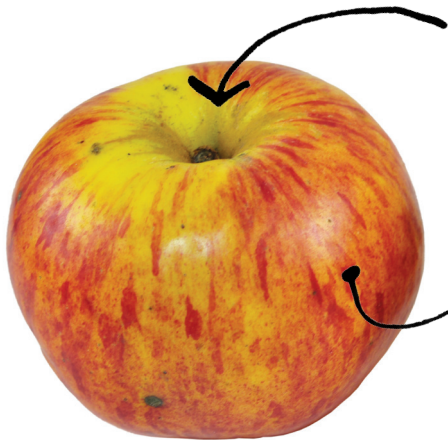

GRAVŠTÝNSKE

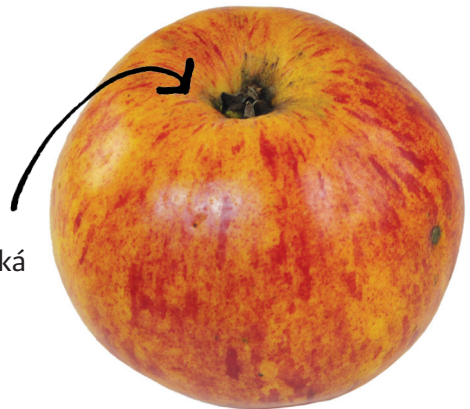
Jesenná odroda pochádzajúca z Nemecka z roku 1669. Odroda je náročná na vlhko, málo odolná voči mrazu, chorobám a škodcom, nevhodná pre suché a teplé polohy. Chuťovo je veľmi dobrá, šťavnatá, sladkokyslá. Je to najmä stolná odroda, vhodná tiež na muštovanie, výrobu vína a destilátov. Ešte stále ju môžeme pomerne často nájsť v starých výsadbách.

Plody sú stredne veľké až veľké, guľovité, nepravidelné a rebrovité. Dužina je žltobiela, krehká, veľmi šťavnatá, sladkokyslá, výborná. Plody intenzívne voňajú.

Má silnú a krátku **stopku** sediacu v širokej a hlbokaj, lúčovito hrdzavej jamke.

Šupka je lesklá a masťná, zelenožltá, krytá do polovice plodu karmínovým pruhovaním.

Kalich je veľký, pootvorený, kališná jamka široká a hlboká, nepravidelná a rebrovitá.

VŠIMNIME SI

- Široko guľovité koruny dosahujú veľké rozmery, sú riedke a majú previsnuté konáre.
- Je považovaná za jednu z najchutnejších odrôd. Lepšiu chuť aj trvanlivosť získava v drsnejších polohách.

Odrody podobného vzhľadu: 'Borovinka', 'James Grieve', 'Lebelovo'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa začiatkom septembra, konzumnú zrelosť dosahuje v septembri, vydrží do októbra, plody z vyšších polôh do decembra.

VYUŽITIE

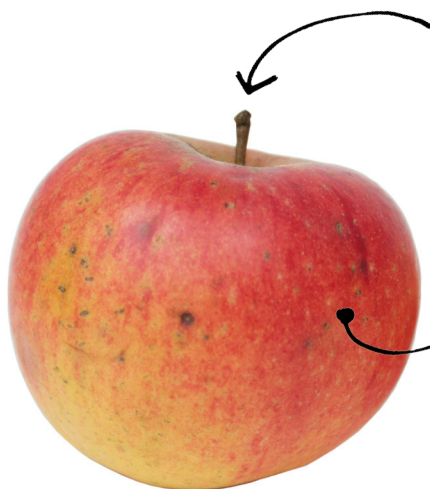

HARBERTOVA RENETA

Pochádza z Nemecka, kde bola objavená ako semenáč v roku 1828. Má dobrú, osviežujúcu chuť. Hodí sa k priamemu konzumu, ale najmä na kuchynské spracovanie a sušenie. Je mrazuvzdorná, vyžaduje ťažšie, úrodné, vápenaté pôdy a znáša aj vyššie polohy. Plody sú však náchylné na hnitie a praskanie.

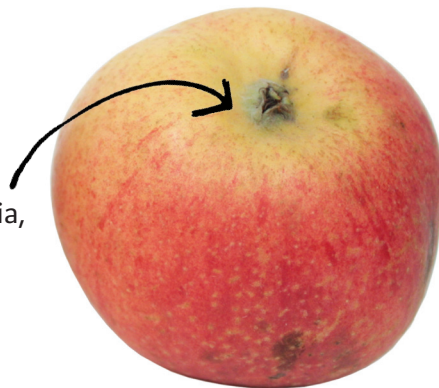
Plody sú veľké, široko a tupo kužeľovité, mierne rebrovité. Dužina je žltkastá, mierne aromatická, sladkokyslej, slabo korenistej, dobrej chuti.

Tenká, na báze často zhrubnutá **stopka** iba nepatrne prečnieva stopkovú jamku, ktorá je hlboká, širšia, lúčovito hrdzavá.

Šupka je hladká, pololesklá, citrónovožltá, asi zo štvrtiny krytá červeným pruhovaním.

Kalich je pootvorený, kališná jamka hlbšia, rebrovitá.

VŠIMNIME SI

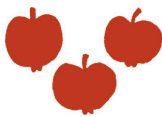
- Stromy rastú bujne a zdravo. Tvorí veľké, vysoké a široké koruny. **Odrody podobného vzhľadu:** 'Boskoopské', 'Coulonova reneta'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa koncom septembra, konzumnú zrelosť dosahuje v novembri, vydrží do februára.

VYUŽITIE

JADERNIČKA MORAVSKÁ

Táto odroda je rozšírená najmä na Valašsku a na východnej Morave. Ide o veľmi starú krajoú odrodu, semenáč neznámeho pôvodu, rozširovanú už pred rokom 1764. Je nenáročná, mrazuvzdorná, trpí však chrastavitosťou. Využíva sa najmä na výrobu muštov. Stromy sa dožívajú vysokého veku. Je dobrým opelovačom.

Plod je menší až stredne veľký, variabilný a nepravidelný. Spravidla je však vyšší, ku kalichu sa zužuje. Občas sa na plode vyskytuje aj drobný pozdĺžny šev. Dužina je jemná, belavá, šťavnatá. Chuť je sladkokyslá, čiastočne korenistá.

VŠIMNIME SI

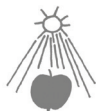
- Stromy vypestované zo semienok tejto odrody sa využívajú ako výborné podpníky, na ktoré sa štepia iné odrody.

Odrody podobného vzhľadu: 'Antonovka', 'Croncelské', 'Grahamovo', 'Punčové', 'Richardovo žlté'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v prvej polovici októbra, konzumnú zrelosť dosahuje v novembri, vydrží do marca.

VYUŽITIE

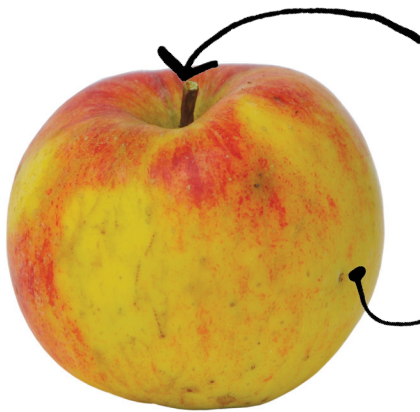

JAMES GRIEVE

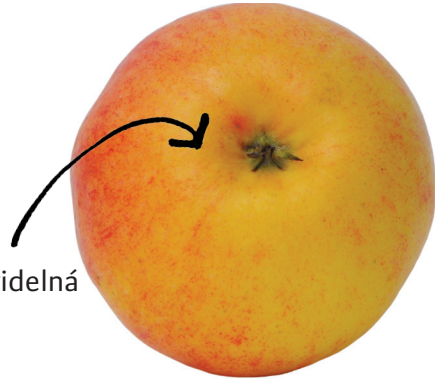
V Škótsku ju vyšľachtil James Grieve ako semenáč odrody 'Pottovo'. Do praxe ju zaviedla firma v Edinburgu v roku 1890, odkedy sa šíri po svete. Táto jesenná odroda sa vyznačuje veľmi dobrou chuťou. Stromy sú úrodné a mrazuvzdorné, odolné voči chorobám. Sú však náročné na stanovište. V ťažkých a vlhkých pôdach trpia rakovinou. Je to všestranná odroda, doposiaľ rozšírená v starých sadoch.

Plody sú stredné až veľké, guľovité až tupo kužeľovité, mierne rebrovité. Dužina je žltobiela, veľmi šťavnatá, mierne kyslastej, veľmi dobrej chuti.

Stopka je stredne dlhá a silná, trochu zakrivená, umiestnená v hlbokoj jamke, ktorej úroveň presahuje.

Šupka je najskôr suchá, neskôr masťná, žltozelená, oranžovo až červeno pásikavá.

Kališná jamka je stredne široká a hlboká, pravidelná a jemne rebrovitá.

ZAÚJÍMAVOŠŤ

- Úroda pozberaná vo vyšších nadmorských výškach môže vydržať dlhšie, až do Vianoc.

Odrody podobného vzhľadu: 'Astrachán biely', 'Borovinka', 'Gravštýnske', 'Kardínál pásikavý', 'Košíkové'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa od konca augusta do polovice septembra, konzumnú zrelosť dosahuje od polovice septembra do polovice októbra.

VYUŽITIE

JONATHAN

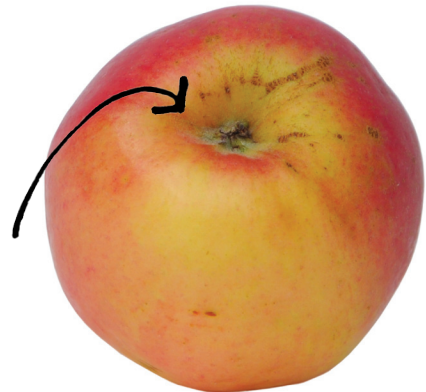
Americká zimná odroda objavená v roku 1826 na farme pána Ricka vo Woodstocku ako odrodový semenáč. V 20. storočí bola významnou tržnou odrodou. Má veľmi dobrú, typickú chuť. Ovocie vetrom nepadá, v suchom prostredí však trpí múčnatkou. Dodnes je najčastejšou odrodou v starých záhradách a sadoch.

Plody sú stredné až menšie, tupo kužeľovité, mierne hranaté. Dužina je pevná, šťavnatá, žltkastá, typickej sladkokyslej, jemne korenistej, veľmi dobrej chuti.

Má stredne dlhú, tenšiu **stopku** vyrastajúcu z hlbokéj a širokej hrdzavej jamky.

Šupka je stredne hrubá, hladká a lesklá. Základná farba je svetložltá, z veľkej časti prekrytá výrazným živočerveným líčkom.

Kališná jamka je hlboká, široká, nepravidelná a hrboľatá. Kalich je malý, zavretý alebo pootvorený, zelenosivo plstnatý.

VŠIMNIME SI

- Tvorí menšie až stredne veľké riedke koruny guľatého tvaru s tenkými, jemnými, neskôr prevísajúcimi výhonmi.
- Typická je svojím úzkym sivozeleným listom.

Odrody podobného vzhľadu: 'Gustavovo trvanlivé', 'Idared', 'Waternetske mramorované, Wealthy'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá od polovice októbra, konzumnú zrelosť dosahuje v novembri, vydrží do apríla.

VYUŽITIE

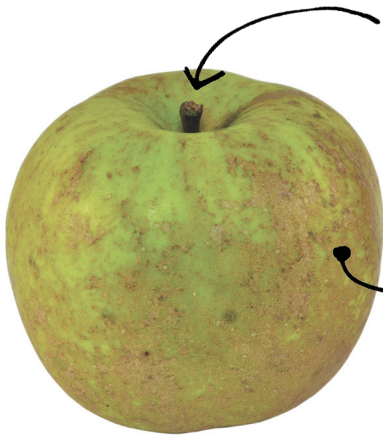

KANADSKÁ RENETA

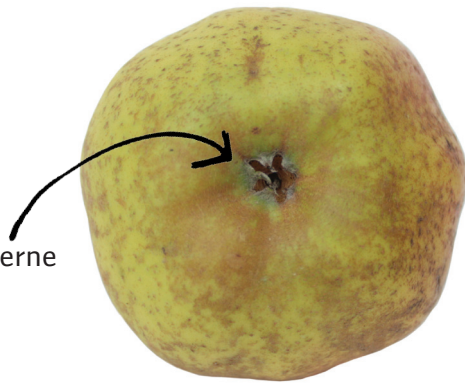
'Kanadská reneta', nazývaná aj „Kmínová“ reneta je veľmi stará odroda neznámeho pôvodu, pravdepodobne z USA alebo Francúzska. Známa bola už v roku 1771. Patrí do skupiny „kožoviek“. Vyznačuje sa veľmi dobrou, korenistou chuťou. Stromy rastú veľmi bujne a majú rozložené koruny. Je náročná na pôdu a málo mrazuvzdorná, avšak odolná voči chorobám. Vhodná len do najvhodnejších podmienok. Vo vlhku trpí rakovinou.

Plody sú veľké, pravidelné, plocho guľovité, hranaté s piatimi rebrami. Dužina je veľmi pevná, šťavnatá, žltkastá, sladkokyslastej, korenistej, veľmi dobrej chuti.

Stopka je krátka a hrubá, vyrastá z hľbokej, širokej a hrdzavej jamky.

Šupka je pevná a drsná, zelenožltá s tlmenou červenkastým líčkom.

Kalich je veľký, pootvorený, v širokej a pomerne hľbokej kališnej jamke.

VŠIMNIME SI

- Koruny rastú veľmi bujne, široko a plocho guľovito s konármi výrazne odstavujúcimi a hľboko sklonenými, často tvorí krivé kmene.
- Na povrchu sú hrdzavé lenticely, pripomínajúce semienka rasce.

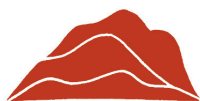
Odrody podobného vzhľadu: 'Boskoopské', 'Kožená reneta jesenná'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa od polovice októbra, konzumnú zrelosť dosahuje v decembri, vydrží do apríla.

VYUŽITIE

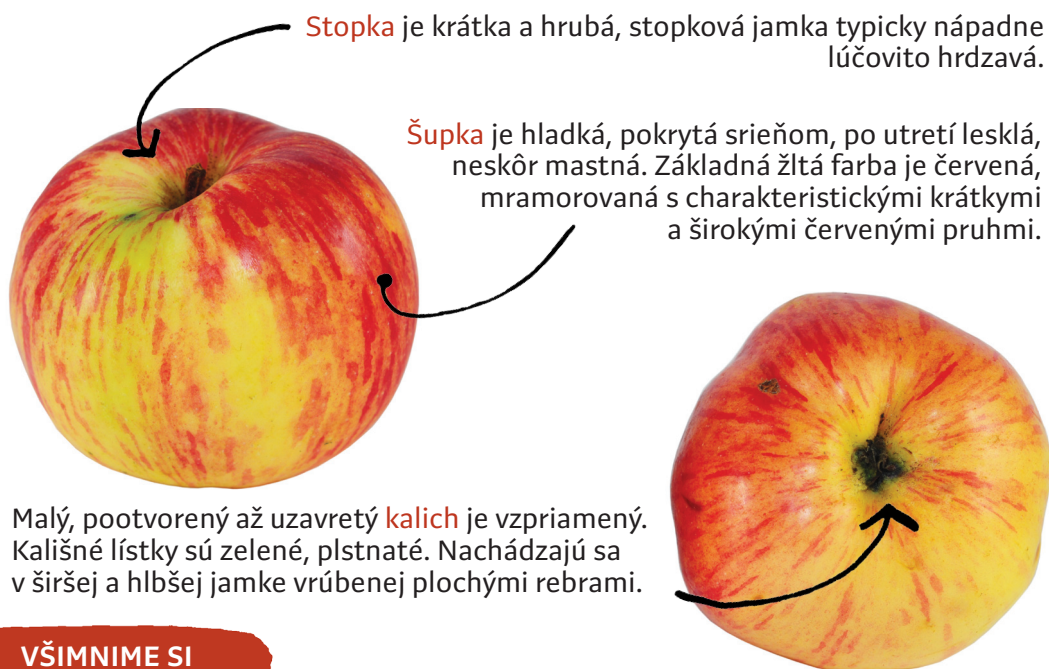

KARDINÁL PÁSIKAVÝ

'Kardinál pásikavý', ľudovo aj 'Štrudlák' je veľmi stará jesenná odroda neznámeho pôvodu. Má veľké plody, ktoré sa využívajú najmä v kuchyni, ale aj na výrobu vína a destilátov. Stromy rastú bujne a vytvárajú rozložité koruny. Odroda je značne odolná voči mrazu a chrastavosti, v suchých polohách je odolnosť voči múčnatke menšia.

Plody sú veľké, zhranaté, rebrovité, premenlivého tvaru, hranaté. Dužina je žltobiela, mäkká, sladkokyslej priemernej chuti.

Stopka je krátka a hrubá, stopková jamka typicky nápadne lúčovito hrdzavá.

Šupka je hladká, pokrytá srieňom, po utretí lesklá, neskôr masťná. Základná žltá farba je červená, mramorovaná s charakteristickými krátkymi a širokými červenými pruhmi.

Malý, pootvorený až uzavretý **kalich** je vzpriamený. Kališné lístky sú zelené, plstnaté. Nachádzajú sa v širšej a hlbšej jamke vrúbenej plochými rebrami.

VŠIMNIME SI

- Strom tvorí veľké až obrovské koruny, presahujúce priemer 15 m s klesajúcimi a previsnutými konármi, kmene bývajú krivé.
- Plody sú často nápadne troj- alebo päť-hranné.

Odrody podobného vzhľadu: 'Cár Alexander', 'Gravštínske', 'James Grieve', 'Kráľovino', 'Solivarské ušľachtilé'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v polovici septembra, konzumnú zrelosť dosahuje v septembri, vydrží do decembra.

VYUŽITIE

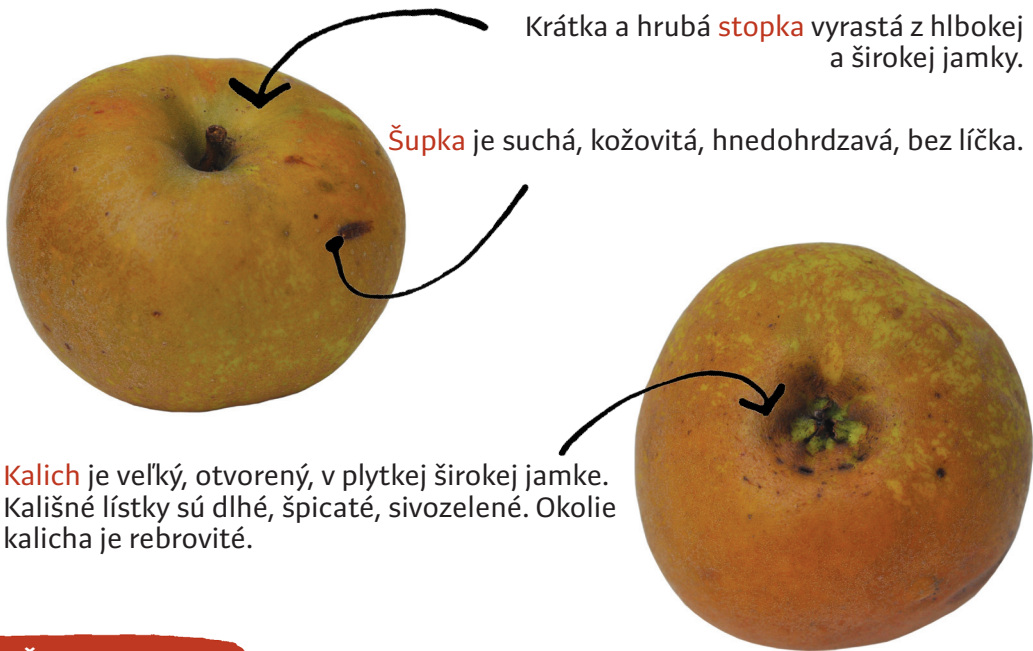

KOŽENÁ RENETA JESENNÁ

Veľmi stará zimná odroda neznámeho pôvodu, pravdepodobne z Francúzska. Zaraďuje sa do kategórie *kožoviek*. Kvet nie je chúlolistivý na mráz. V mokrych pôdach trpí rakovinou a namrzaním, v suchých opadom plodov. Chutí veľmi dobre, hodí sa k priamemu konzumu, ale aj na spracovanie. Ešte stále ju môžeme nájsť v starých výsadbách.

Plody sú stredné až veľké, guľovité, väčšinou nenápadne päťhranné. Dužina je zelenkasto biela, šťavnatá, sladkokyslej, korenistej a veľmi dobrej chuti.

VŠIMNIME SI

- Rastie bujne a zdravo, tvorí mohutné, vysoké a ploché koruny.
- Na rozdiel od Koženej renety jesennej jej chýba krycie zafarbenie.

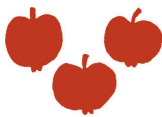
Odrody podobného vzhľadu: 'Boskoopské', 'Coulonova reneta', 'Kožená reneta zimná', 'Parkerovo'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa na konci septembra, konzumnú zrelosť dosahuje v októbri, vydrží do januára.

VYUŽITIE

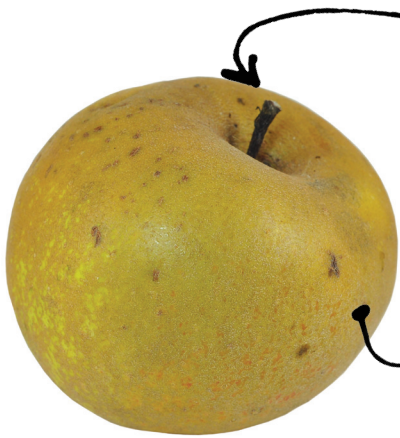

KOŽENÁ RENETA ZIMNÁ

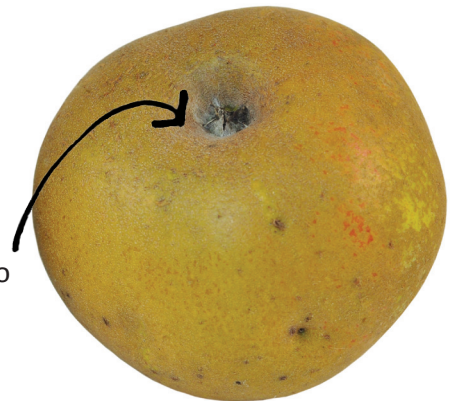
Táto zimná odroda patrí do skupiny *kožoviek*. Je veľmi stará, známa už v 12. storočí, pravdepodobne pochádza z Francúzska. Je možné si ju pomýliť s 'Koženou renetou jesennou'. Dozrieva však neskôr a má vyššiu plodnosť. Stromy sú odolné voči mrazu a chrastavosti. V suchých polohách trpia opadom plodov, vo vlhkých chladných pôdach trpia rakovinou a mrazmi.

Plody sú stredne veľké, plocho guľovité, ku kalichu mierne zúžené. Dužina je zelenkastá, málo šťavnatá, kyslastej dobrej chuti.

Stopka je krátka, drevnatá, vyrastá z úzkej a hlboké jamky, ktorá býva hrdzavá.

Šupka je silná, sivozelená, prekrytá svetlou alebo sivou hrdzou, na slnečnej strane občas červenkastá.

Kališné lístky uzavretého kalichu ostávajú dlho zelené, **kališná jamka** je plytká a priestranná.

VŠIMNIME SI

- Strom tvorí rozložené klesajúce koruny s bujne do výšky rastúcim stredom.
- Na rozdiel od 'Koženej renety jesennej' má krycie zafarbenie.

Odrody podobného vzhľadu: 'Boskoopské', 'Coulonova renetá', 'Kožená renetá jesenná', 'Parkerovo'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v polovici októbra, konzumnú zrelosť dosahuje v decembri, vydrží do mája.

VYUŽITIE

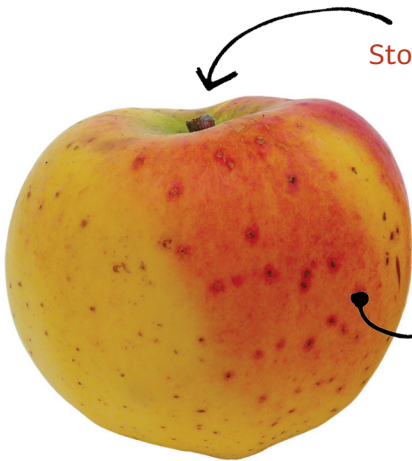

KRASOKVET ŽLTÝ

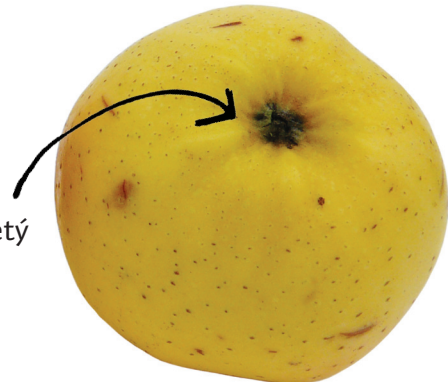
Odroda pochádza z USA, pestovala sa už v roku 1742. Je to predovšetkým jablko na priamy konzum, dá sa ale použiť aj v kuchyni. Má aromatickú chuť. Odroda je mrazuvzdorná, náročná na pôdu a polohu, náchylná na choroby. Vo vlhku a chlade trpí rakovinou, v suchu múčnatkou. Patrí medzi častejšie odrody v starších výsadbách.

Plody sú stredné až veľké, nepravidelne kužeľovité, zhranatené. Dužina je žltobiela so zelenkastými žilkami, krehká, šťavnatá. Chuť je korenistá, veľmi dobrá s jemnou banánovou príchuťou a jemnou vôňou.

Stopka je tenká a dlhá, stopková jamka hlboká, úzka, často hrdzavá, niekedy sa na nej vyskytuje zával.

Šupka je na dotyk suchšia, tenká, citlivá na odtlačenie, svetložltá, niekedy so slabým líčkom. Na povrchu sú charakteristické hrdzavé škvrny a hnedé lenticely.

Kališná jamka je hlboká, úzka, obklopená výrazne vystúpenými rebrami. Kalich je uzavretý až pootvorený, kališné lístky dlho zelenkavé, plstnaté.

VŠIMNIME SI

- Stredne bujné koruny so slabo previsnutými konármi plodia na dlhšom dreve.
- Dozreté jablko má mierne banánovú príchuť.

Odrody podobného vzhľadu: 'Golden delicious', 'Hontianska končiarka'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v polovici októbra, konzumnú zrelosť dosahuje v decembri, vydrží do apríla.

VYUŽITIE

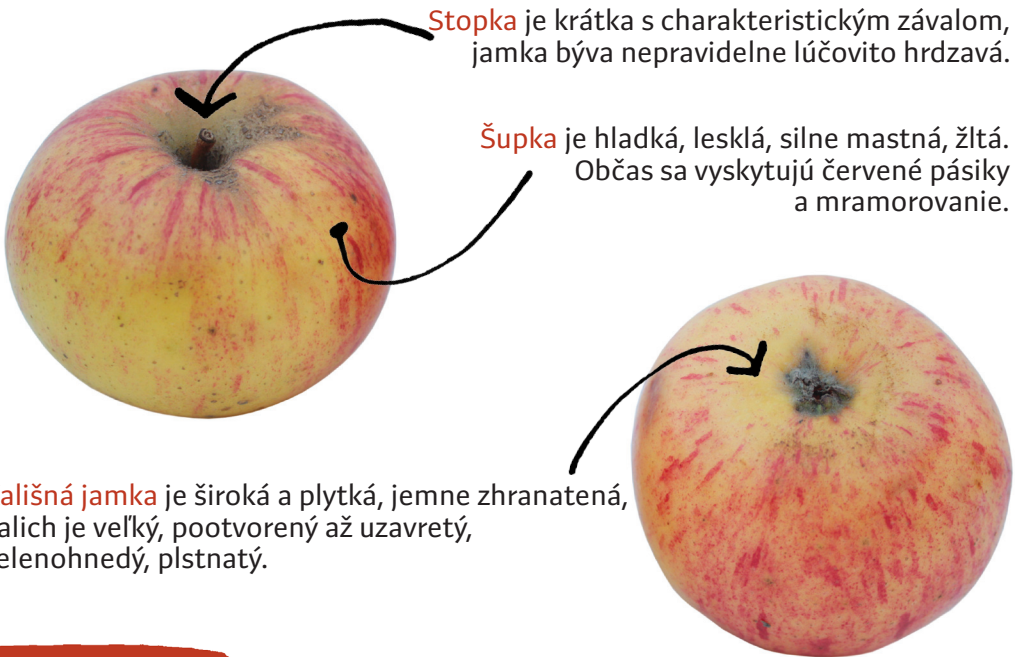

LEBELOVO

Pochádza z Francúzska, kde ju v roku 1825 vyšľachtil Jacob Lebel. Má osviežujúcu chuť. Je menej odolná voči mrazu a chrastavosti, ale v dobrej pôde a polohe sa dá pestovať aj vo vyšších polohách. Vetrom padá, v mokrych a ťažkých pôdach hnie, v teplých polohách trpí väčšmi vlnačkou krvavou. Je to jedna z najlepších odrôd na muštovanie.

Plody sú veľké až veľmi veľké, sploštené, len mierne zhranatené. Obe polovice sú nerovnaké, plod je najširší uprostred. Dužina je krehká, mäkká, žltobiela, veľmi šťavnatá, kyslastej, osviežujúcej, dobrej chuti. Po prekrojení rýchlo hnedne.

Stopka je krátka s charakteristickým závalom, jamka býva nepravidelne lúčovito hrdzavá.

Šupka je hladká, lesklá, silne masťná, žltá. Občas sa vyskytujú červené pásiky a mramorovanie.

Kališná jamka je široká a plytká, jemne zhranatená, kalich je veľký, pootvorený až uzavretý, zelenohnedý, plstnatý.

VŠIMNIME SI

- Stromy rastú veľmi bujne, tvorí veľké, široko rozložené koruny. Stromy sú dlhoveké, ide o triploidnú odrodu.

Odrody podobného vzhľadu: 'Jacob Fisher', 'Pesgoodovo'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa na konci septembra, konzumnú zrelosť dosahuje v októbri, vydrží do decembra.

VYUŽITIE

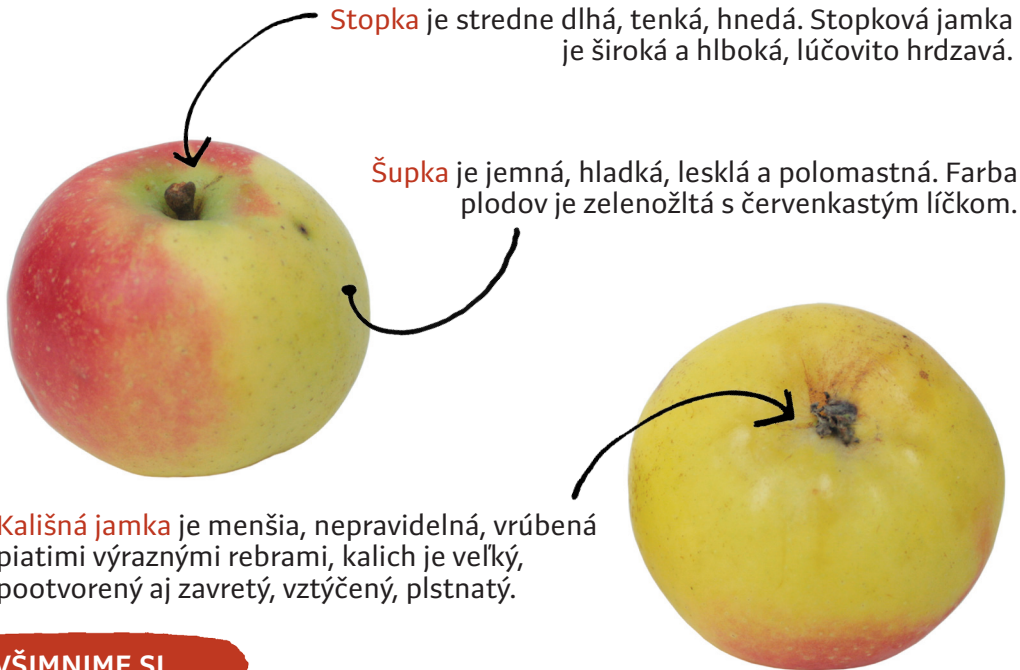

LONDÝNSKE

Veľmi stará anglická odroda, známa už pred rokom 1580. Vyznačuje sa veľmi dobrou chuťou. Odroda je náročná na podmienky prostredia, vhodná do teplých oblastí, vlhších pôd. Je citlivá na chrastavitosť a múčnatku, málo mrazuvzdorná. Vo veľkom vlhku trpí rakovinou. Ovocie vetrom nepadá. Stromy rastú slabšie, ale rodia dobre.

Plody sú stredne veľké, plocho guľovité, výrazne rebrovité. Dužina plodu je pevná, tuhá, žltavá, šťavnatá, sladkokyslej, korenistej, veľmi dobrej chuti. Na vzduchu nehnedne.

Stopka je stredne dlhá, tenká, hnedá. Stopková jamka je široká a hlboká, lúčovito hrdzavá.

Šupka je jemná, hladká, lesklá a polomastná. Farba plodov je zelenožltá s červenkastým líčkom.

Kališná jamka je menšia, nepravidelná, vrúbená piatimi výraznými rebrami, kalich je veľký, pootvorený aj zavretý, vztýčený, plstnatý.

VŠIMNIME SI

- Stromy rastú pozvoľna a tvoria široko rozložené koruny dožívajúce sa stredného veku.
- Ide o triploidnú odrodu, je zlým opelovačom.

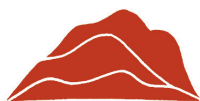
Odrody podobného vzhľadu: 'Boikovo', 'Landsberská reneta'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v prvej polovici októbra, konzumnú zrelosť dosahuje v novembri, vydrží do apríla.

VYUŽITIE

MALINOVÉ HORNOKRAJSKÉ

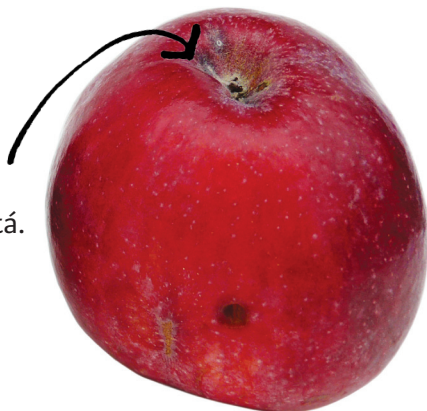
Táto zimná stolová odroda s krásnymi plodmi pochádza pravdepodobne z Holandska. Pestovala sa už v polovici 18. storočia. Je nenáročná, odolná voči chorobám, škodcom i mrazu. Najviac jej vyhovujú stredné polohy, prípadne vyššie chránené polohy. Vo vlhku trpí rakovinou a chrastavosťou. Neznáša sucho.

Plody sú stredné až veľké, vysoko guľovité, rebrovité, špecificky ľahké. Dužina je jemná, suchšia, biela, pod šupkou ružovkastá, aromatická. Chutí sladko, mierne kyselkavo, dobre.

Stopka je stredne dlhá, tenšia, na konci výrazne rozšírená. Mierne presahuje úroveň jamky.

Šupka je hladká, lesklá, tmavočervená, nápadne fialovo osrienená, niekedy s tmavšími pruhmi. Plod má na povrchu menej nápadné, hrdzavé lenticely.

Kališná jamka je užšia, stredne hlboká, rebrovitá. Kalich zavretý, vzpriamený, zelenkavý, slabo plstnatý.

VŠIMNIME SI

- Strom rastie zdravo, koruny sú rozložené s konármi značne previsnutými.
- Plody majú typickú malinovú príchuť.

Odrody podobného vzhľadu: 'Kalvil červený jesenný', 'Red delicious'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa na konci septembra, konzumnú zrelosť dosahuje v novembri, vydrží do januára.

VYUŽITIE

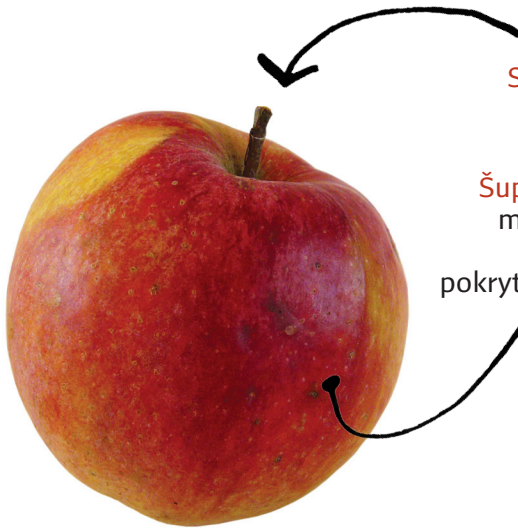

MATKINO

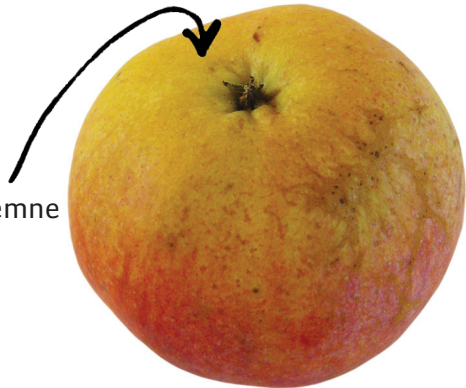
'Matkino' alebo 'Nonetit' je skorá zimná odroda pochádzajúca z USA zo štátu Massachusetts. Prvýkrát bola popísaná v roku 1848. Vyznačuje sa výbornou sladkou chuťou a odolnosťou voči chrastavosti. Plody vetrom nepadajú. Ide o rozšírenú a obľúbenú odrodu, ktorá je stále dostupná v ovocných škôlkach. Drevo je málo odolné voči mrazu.

Plody bývajú stredné až väčšie, tupo kužeľovité, mierne rebrovité. Dužina je krehká, chrumkavá, žltá, štavnatá, sladkej, silne aromatickej, jemne korenistej chuti.

Stopka je krátka, hnedá, šedavo plstnatá, často so závalom.

Šupka je pevná, hladká, pololesklá a mierne masťná. Základná farba šupky je zlatožltá, takmer celá však býva pokrytá červenooranžovou farbou a drobnými, nenápadnými lenticelami.

Kališná jamka je malá, takmer povrchová, jemne zvlnená, kalich takmer povrchový, uzavretý, kališné lístky dlhé, hnedé.

VŠIMNIME SI

- Tvorí spočiatku guľovité, neskôr mierne klesajúce koruny.
- Typická je zelená alebo hnedá farba letorastov s výraznými lenticelami.
- Plody majú banánovú príchuť.

Odrody podobného vzhľadu: 'Malinové hornokrajské'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa na konci septembra, konzumnú zrelosť dosahuje v októbri, vydrží do decembra.

VYUŽITIE

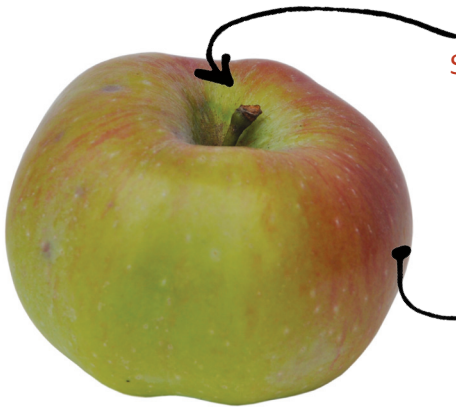

ONTARIO

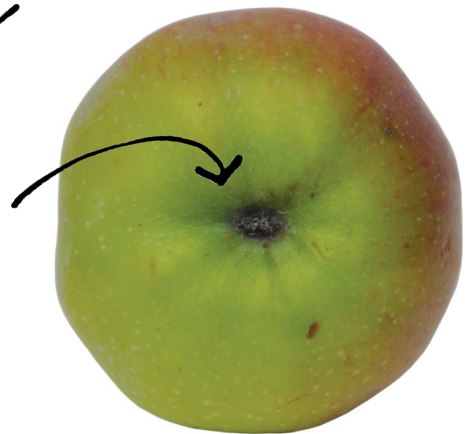
Stará kanadská odroda kyslejšej chuti, ktorú v roku 1820 vyšľachtil Ch. Arnold skrížením odrôd 'Wagenerovo' a 'Northern Spy'. Ide o úrodnú, avšak v dreve málo mrazuvzdornú odrodu. Je pestovateľsky nenáročná, no obľubuje obrábané pôdy. Neznáša teplo ani drsné polohy. Je odolná voči chrastavosti, ale trpí rakovinou. Jablko má vysoký obsah vitamínu C a je vhodné pre diabetikov. Plody vydržia až do mája.

Plody sú veľké, sploštené, tupo rebrovité, často nesúmerné. Dužina je jemná, veľmi šťavnatá, mäkká, osviežujúco kyslej chuti, nie najlepšej. Na vzduchu slabo hnedne.

Stopka je zväčša kratšia, hrubá a sedí v hlbokéj a priestrannej jamke, ktorá je mierne hrdzavá.

Šupka je svetlozelená s mdlým karmínovým líčkom, typicky modrasto osrienená. Je pevná až kožovitá, hladká, lesklá, nepatrne masťná.

Kališná jamka je hlboká, priestranná, jemne rebrovitá. Kalich je stredný, pootvorený aj uzavretý, kališné lístky široké, sivo plstnaté.

VŠIMNIME SI

- Koruna je stredne veľká, širšia a redšia. Neskôr sú spodné vetvy previsnuté.
- Plody sú veľkostne nesúmerné, a tak jedna strana je vždy o niečo širšia.

Odrody podobného vzhľadu: 'Wagenerovo'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa na konci októbra, konzumnú zrelosť dosahuje v januári, vydrží do mája.

VYUŽITIE

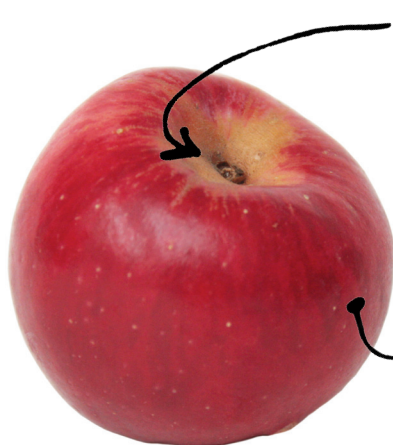

PANENSKÉ ČESKÉ

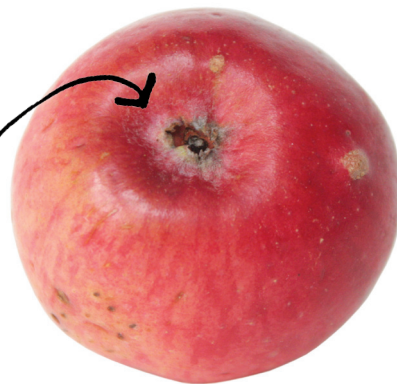
Veľmi stará česká odroda, podľa záznamov pestovaná určite už pred rokom 1870. Odroda je odolná voči chrastavosti a iným chorobám. Vyžaduje však vhodné polohy, humózne a hlbšie pôdy, vo vlhku trpí rakovinou, v suchu sú plody malé, pri silnom vetre padajú. Výborne sa hodí na muštovanie, sušenie, výrobu vína aj destilátov. V minulosti patrila, najmä v Čechách, k najviac vysádzaným odrodám.

Plody sú malé až stredné, tupo kužeľovité, pravidelné, v tvare vyrovnané, súmerné. Dužina je čisto biela, niekedy mierne ružovkastá, jemná, mierne štavnatá, dobrej, sladkokyslej, mierne korenistej chuti.

Stopka je stredne dlhá, hrubá, červenavo hnedá. Stopková jamka, ktorá je hlbšia, je hrdzavá, niekedy zavalená.

Šupka je hladká, lesklá a veľmi pevná. Základná žltá farba je takmer úplne prekrytá karmínovo červenou s pruhovaným líčkom. Na povrchu sa občas vyskytujú hrdzavé bradavice.

Kališná jamka je priestranná, široká, stredne hlboká, vnútri mierne rebrovitá. Kalich uzatvorený aj pootvorený, vzpriamený, sivo plstnatý.

VŠIMNIME SI

- Koruny sú vysoko guľovité, vo vyššom veku mierne previsnuté.
- Plody sú veľmi odolné voči otláčaniu, otláčené miesta zaschnú a nehnijú.

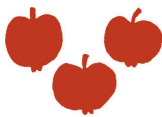
Odrody podobného vzhľadu: 'Bernské ružové', 'Červené tvrdé', 'Jonathan', 'Strýmka červená'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v polovici septembra, konzumnú zrelosť dosahuje v novembri, vydrží do marca.

VYUŽITIE

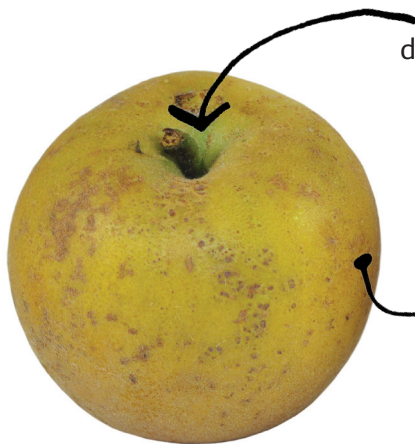

PARKEROVO

Odroda pochádza pravdepodobne z Anglicka, pestovala sa už začiatkom 19. storočia. Odroda je stredne mrazuvzdorná, odolná voči chrastavosti a iným chorobám. Vyžaduje vhodné pôdy a polohy, je dobrým opeľovačom. Má dobrú, renetovitú chuť a patrí medzi „kožovky“. Konzumuje sa hlavne priamo, menšie plody sa hodia do muštu.

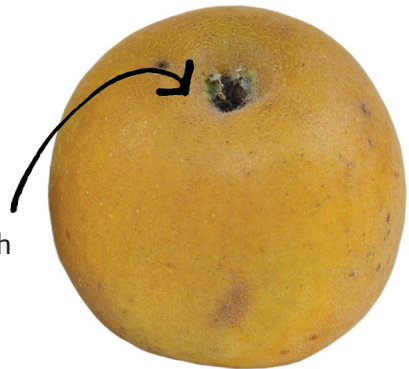
Plody sú malé až stredné, guľovité až plocho guľovité, pomerne pravidelné. Má nevýrazné hrdzavé lenticely, niekedy aj bradavice. Dužina je jemná, šťavnatá, zelenkastej farby, na vzduchu hnedne. Chuť má sladkokyslú, renetovitú, veľmi dobrú.

Stopka je stredne hrubá, kratšia, dosahuje zväčša len úroveň hlbokaj a úzkej jamky.

Šupka je jemne bronzovo hrdzavá, svetloškoricovej farby, drsná, matná a pevná.

Kališná jamka je široká, plytká a pravidelná, kalich je uzatvorený, kališné lístky sú dlhé, zelenkavé, plstnaté.

VŠIMNIME SI

- Tvarom pripomínajú 'Koženú renetu jesennú', tá je však na rozdiel od zimnej odrody 'Parkerovo' päťhranná.

Odrody podobného vzhľadu: 'Kožená reneta zimná'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v polovici októbra, konzumnú zrelosť dosahuje v decembri, vydrží do apríla.

VYUŽITIE

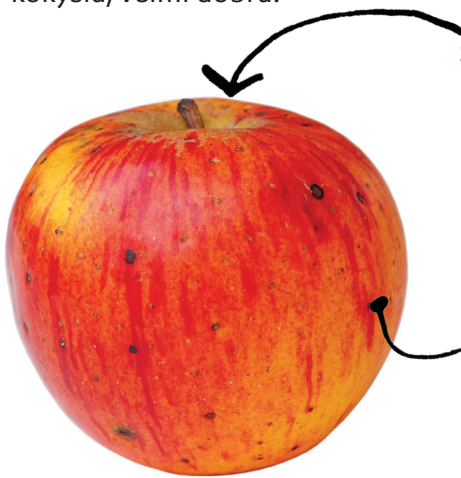

PARMÉNA ZLATÁ ZIMNÁ

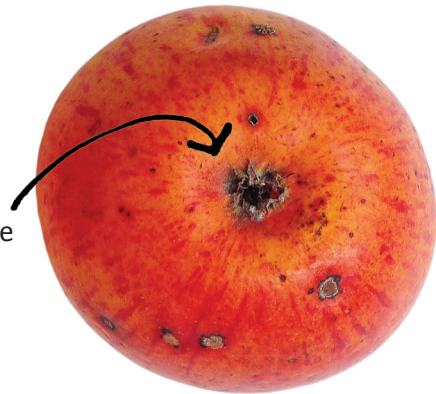
'Parména zlatá zimná' je veľmi stará odroda, ktorá vznikla pravdepodobne vo francúzskej Normandii v roku 1510. Má výbornú, renetovitú chuť, vo vetre nepadá, nevädne. Je stredne mrazuvzdorná a náchylná na choroby. Vyžaduje dobré polohy. Služi najmä na priamy konzum, je stále rozšírená v starých výsadbách. Tržne bola v minulosti obľúbenou odrodou.

Plody sú stredné, tupo kužeľovité, pravidelné, súmerné a zväčša hladké. Dužina je krehká a šťavnatá, na vzduchu hnedne a slabo vonia. Chuť má korenistú, sladkokyslú, veľmi dobrú.

Stopka je krátka a hrubá, hnedozelená, občas plstnatá. Vyčnieva z hlbkej, úzkej, jemne hrdzavej stopkovej jamky.

Šupka je suchá a hladká, zlatožltej farby, ktorý býva prekrytá oranžovým líčkom a pruhovaním.

Kališná jamka je stredne široká a hlbšia, mierne rebrovitá. Kalich je veľký, otvorený, kališné lístky sú široké, dlhé, zelenkasté, plstnaté.

VŠIMNIME SI

- Menšie až stredne veľké stromy tvoria veľa krátkeho plodného obrastu a rýchlo starnú.
- Je to jedna z najstarších odrôd, aké môžeme u nás nájsť, pochádza až zo stredoveku.

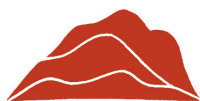
Odrody podobného vzhľadu: 'Košíkové', 'Sudetská reneta'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v prvej polovici septembra, konzumnú zrelosť dosahuje v októbri, vydrží do januára.

VYUŽITIE

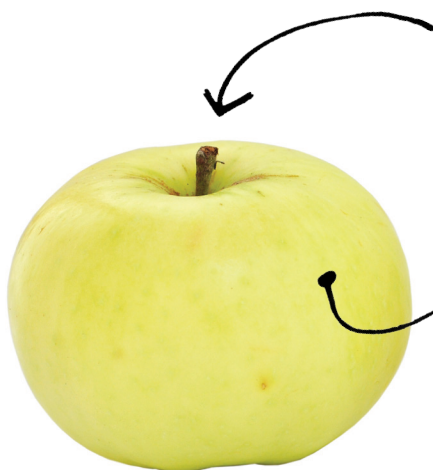

PRIESVITNÉ LETNÉ

Plody priesvitného letného sa nazývajú niekedy aj *Jakubkami* alebo *Sklenkami*. Je to stará odroda z Pobaltia, kde sa pestovala zrejme už v 18. storočí. V polovici 19. storočia sa rozšírila cez Francúzsko do západnej Európy a k nám. Stromy sú úrodné, mrazuvzdorné, ale náchylné na choroby, najmä na rakovinu. Je to jedna z mála našich letných odrôd, dozrieva už koncom júla a nevydrží dlho.

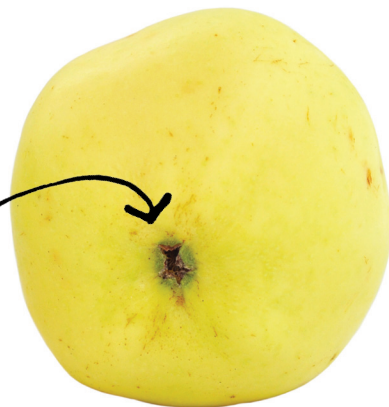
Plody sú stredne veľké, guľovité až tupo kužeľovité, nesúmerné, mierne rebroviaté. Dužina je biela, šťavnatá, po rozkrojení hnedne. Chutí spočiatku kyslo až sladkokyslo, osviežujúco.

Dlhá, tenká, drevnatá **stopka** je umiestnená v slabo hrdzavej jamke, cez ktorú prečnieva.

Šupka je hladká a lesklá, jemne osrienená, zelenobielej až žltej farby, šupka sa postupne stáva až priesvitnou. Vyskytujú sa olivovo zelené lenticely.

Kališná jamka je pomerne plytká a hrboľatá. Kalich je veľký, uzavretý, vrúbkovaný mierne vystúpenými rebrami.

ZAÚJÍMAVOŠŤ

- Menšie koruny sú spočiatku ihlanovité, neskôr guľovitejšie. Majú výrazne veľké listy.
- U niektorých plodov prebieha od kalichu až po stopkovú jamku šev.
- Na starých stromoch je častý výskyt rakoviny.

Odrody podobného vzhľadu: 'Croncelské', 'Frasovo letné'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa na konci júla, konzumnú zrelosť dosahuje veľmi skoro, vydrží dva týždne.

VYUŽITIE

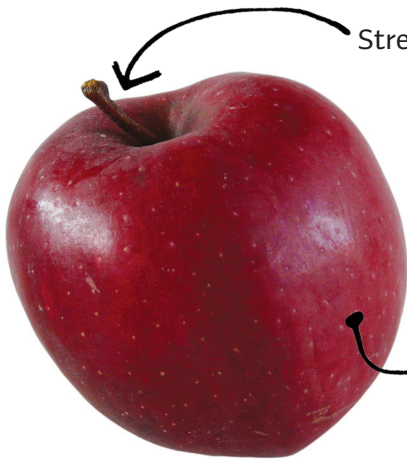

RED DELICIOUS

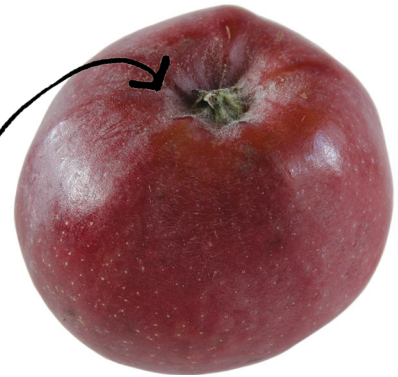
'Red delicious' bol objavený ako semenáč na farme v americkom štáte Yowa. V roku 1872 priniesol prvé ovocie. Z pôvodnej odrody vznikol celý rad mutácií (napr. 'Starking Delicious', 'Richard Delicious', 'Shotwell Delicious'), ktoré sa líšia najmä farbou. Vyžaduje teplé polohy a úrodné pôdy. Proti chrastavosti je relatívne odolná, múčnatkou takmer netrpí. Je mrazuvzdorná, kvety sú však náchylné na neskoré jarné mazy. Na Slovensku je stále veľmi rozšírená.

Plod je veľký, kužeľovitý, s výraznými širokými rebrami, spravidla so skoseným temenom. Obe polovice sú nerovnaké. Dužina je jemná, kyprá, zelenožltá, neskôr žltá, šťavnatá, s výrazne sladkou chuťou a špecifickou vôňou.

Stredne dlhá, červenohnedá **stopka** prečnieva úroveň hlbokaj, širokej, pravidelne miskovitej nepatrne hrdzavej, jemne sivo plstnatej stopkovej jamky.

Hladká **šupka** je mierne mastná, vosková, pevná, slamovo žltá. Krycia farba je výrazne červená. Na povrchu sú nápadné biele lenticely.

Kališná jamka je stredne široká, hlboká, priestranná, výrazne rebrovitá, menej pravidelná. Kalich je menší, zatvorený až potvorený, kališné lístky sú kratšie, na báze zelené.

VŠIMNIME SI

- Stromy rastú bujne, s korunami vzpriamenými, neskôr rozložitými. Letorasty sú hnedofialové s nápadnými lenticelami.
 - Chuť je sladká až veľmi sladká, typicky silne aromatická.
- Odrody podobného vzhľadu:** 'Starking', 'Starkinson'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v polovici októbra, konzumnú zrelosť dosahuje v novembri, vydrží do marca.

VYUŽITIE

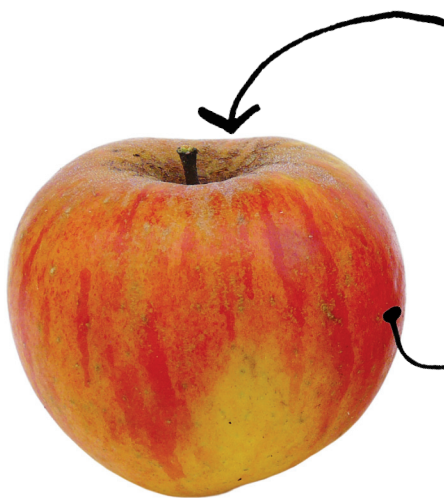

RIBSTONSKÉ

'Ribstonské' je odroda anglického pôvodu, vznikla v roku 1686. Bola nájdená v zámockej záhrade pri Ribstone v Yorkshire. Patrí medzi chuťovo veľmi dobré renety. Ako jej semenáč vznikla 'Coxova reneta', ktorá vďaka svojej chuti zatienila odrodu Ribstonské. Je mrazuvzdorná v dreve aj kvete, vo vlhku trpí rakovinou. Vo vetre padá a je napádaná vlnáčkou krvavou.

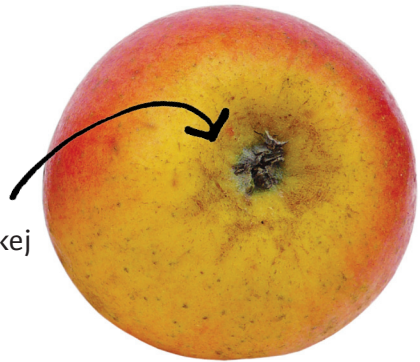
Plody sú stredné až veľké, široko kužeľovité, menej pravidelné, plocho rebrovité. Dužina je pevná, žltkastá, sladkokyslej, veľmi dobrej chuti.

Stopka je stredne hrubá, kratšia, drevnatá. Zväčša nepresahuje jamku. Tá je priestorná, široká, stredne hlboká, pokrytá hrdzou.

Šupka je drsná, žltozelená s hnedočerveným líčkom. Na povrchu sa vyskytujú hrdzavé škvrny.

Malý, uzavretý kalich so širokými a plstnatými kališnými lístkami je umiestnený v širokej a plytkej **kališnej jamke**, ktorá je plocho rebrovitá, často pokrytá hrdzou.

VŠIMNIME SI

- Plody bývajú nesúmerné, nepravidelné, k jednej strane akoby skosené. **Odrody podobného vzhľadu:** 'Boskoopské', 'Coxova reneta'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v polovici októbra, konzumnú zrelosť dosahuje v novembri, vydrží do marca.

VYUŽITIE

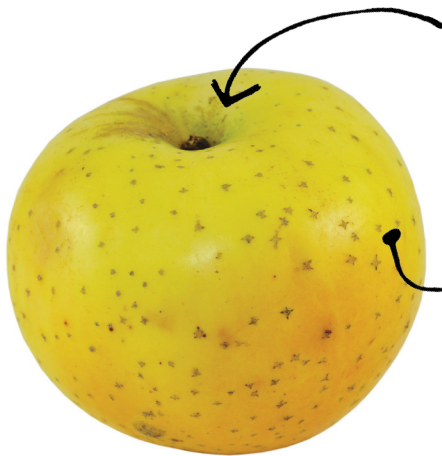
SMIŘICKÉ VZÁCNE

Pochádza z bývalej zámockej záhrady v Smiřiciach pri Hradci Králové, z roku 1870. Táto zimná odroda je mrazuvzdorná, odolná voči chorobám, vetrom nepadá. Je však náchylná k vnútornej hnilobe a červivosti, stredne náročná na polohu. Má sladkokyslú chuť, hodí sa najmä na výrobu muštov a kompótov. Je dobrým opelovačom.

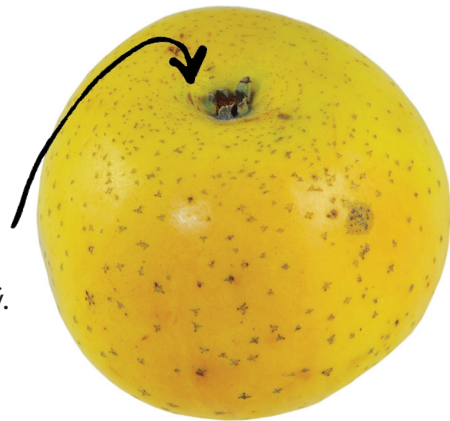
Plody sú stredné až veľké, sploštené, iba zriedka plocho hranaté. Obe polovice sú nerovnaké. Dužina je čisto biela, veľmi šťavnatá, jemne zrnitá, sladkokyslej, dobrej chuti. Na vzduchu hnedne len mierne.

Krátka, takmer dužinatá **stopka** sedí v širokej, stredne hlbokoj, mierne hrdzavej jamke.

Šupka je hrubšia, mierne drsná, lesklá, citrónovo svetložltá, s nápadnými hrdzavými lenticelami a tmavými bodkami rôzneho tvaru, niekedy aj hrdzavými bradavicami a škoricovým líčkom.

Kališná jamka je široká, plytká s drobnými rebami, kalich je veľký, otvorený, sivo plstnatý.

VŠIMNIME SI

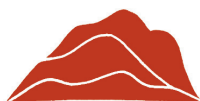
- Strom rastie bujne a tvorí veľké rozložené koruny.
- Hrdzavé lenticely na povrchu jablka majú tvar hviezdíčiek.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v polovici októbra, konzumnú zrelosť dosahuje v decembri, vydrží do apríla.

VYUŽITIE

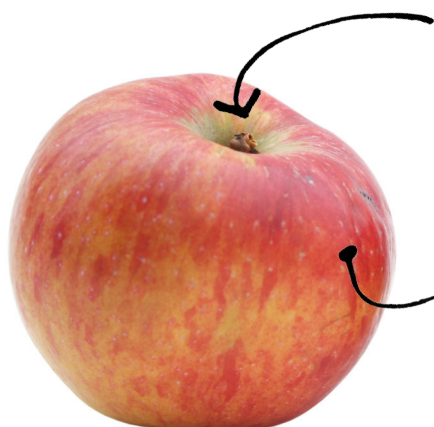

SOLIVARSKÉ UŠLACHTILÉ

Ide o starú odrodu s pôvodom v okolí Prešova, ktorá má viacero synonym: *Solnohradské ušlachtilé*, *Borka* či *Šovari*. Šírená bola už pred rokom 1880. V Bielych Karpatoch má ojedinelý výskyt ako pozostatok jej prvorepublikového rozširovania v Československu. Je nenáročná, stredne mrazuvzdorná, citlivá na chrastavitosť, hnitie jadrovníka a múčnatenie. Hodí sa aj do vyšších polôh.

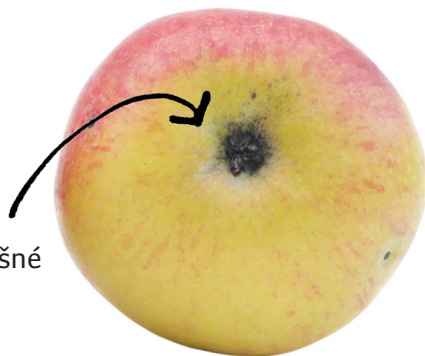
Plody sú stredné až väčšie, variabilného tvaru, mierne kuželovité, ku kalichu sa zbiehajú. Najširšie uprostred. Dužina je takmer biela, niekedy pod šupkou ružovkastá, inokedy zelenkastá, veľmi šťavnatá, sladká, s miernou kyselosťou, jemne korenistá, je takmer bez arómy.

Stredne dlhá, drevnatá a hnedá **stopka** presahuje úroveň jamky, ktorá je priestranná, miskovitá, jemne zelenkastá.

Šupku majú lesklú, veľmi hrubú a hladkú. Zelenožltá až žltá farba plodu je prekrytá červenkastým líčkom a pruhovaním.

Kališná jamka je širšia a plytšia, často nepravidelná. Kalich je veľký, pootvorený, kališné lístky plstnaté, zelenkasté.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Spolu s 'Hontianskou končiarkou' ju môžeme zaradiť medzi dve slovenské staré odrody, ktoré dosiahli väčšieho rozšírenia.
Odrody podobného vzhľadu: 'Kardinál pásikavý'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v októbri, konzumnú zrelosť dosahuje v novembri, vydrží do marca.

VYUŽITIE

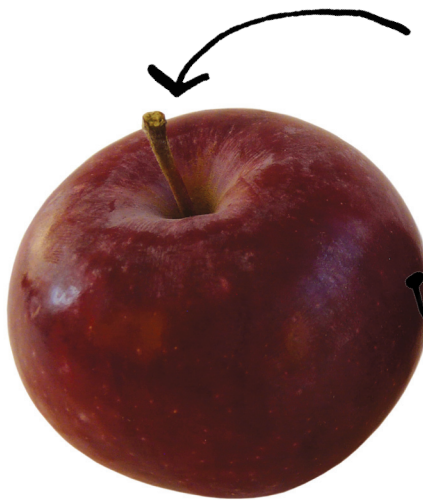

SPARTAN

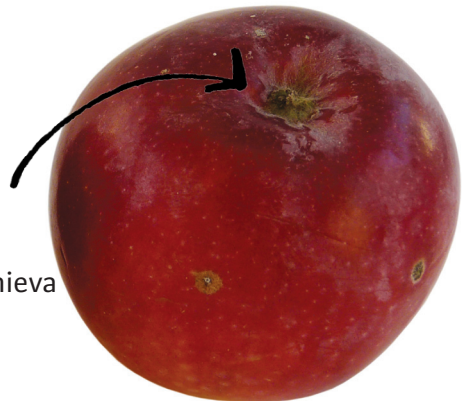
Ide o stále obľúbenú, nenáročnú odrodu, ktorá bola vyšľachtená v Kanade ako kríženc z odrôd 'McIntosh' a 'Newton'. Rozširovaná bola od roku 1930. 'Spartan' je veľmi plodná odroda s príjemnou sladkou chuťou. Je však náročná na stanovište a stredne náchylná na choroby. Bola úspešnou tržnou odrodou.

Plody sú plocho guľovité, stredne veľké. Napriek oblým rebrám sú viac-menej súmerné. Dužina je biela, mierne zelenkastá, šťavnatá a jemná. Chuť je výborná, sladká, osviežujúca, výrazne aromatická.

Krátka, polodrevnatá a plstnatá **stopka** dosahuje úroveň úzkej a hlbkej stopkovej jamky.

Šupka je masťná, lesklá, hladká. Rozmytá, fialovočervená krycia farba plodu je na povrchu osrienená.

Kališná jamka je hlboká a ohraničená dosť vysokými oblými rebrami, zvlnená. Kalich je stredne veľký, polootvorený, nevyčnieva nad povrch.

VŠIMNIME SI

Prirodzený tvar koruny je guľato sploštený, mohutného vzrastu. Kostrové aj polokostrové konáre sú hrubé, čiastočne vzpriamené, v ostrom uhle. Neskôr tvorí dáždnikovité prehustené koruny.

Odrody podobného vzhľadu: 'Bernské ružové', 'Mc Intosh'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v prvej polovici októbra, konzumnú zrelosť dosahuje v novembri, vydrží do marca.

VYUŽITIE

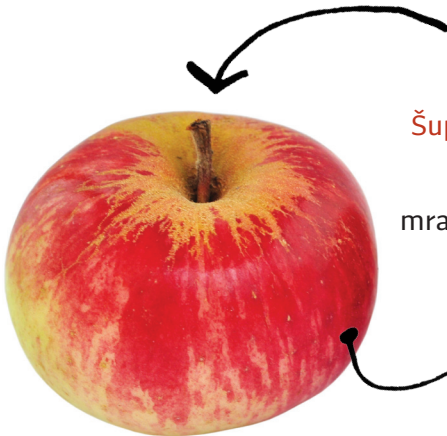

STARK EARLIEST

Pochádza z USA, kde bola objavená D. Bonnerom (Irofino, Idaho). Rodičovské odrody, z ktorých vznikla, nie sú známe. Do množenia ju zaviedla v roku 1944 firma Stark Bro's z Louisiany. Ide o skorú letnú odrodu, u nás stále vcelku populárnu. Je mrazuvzdorná, no kvety sú na mráz citlivé a je náchylná na múčnatku i chrastavitosť.

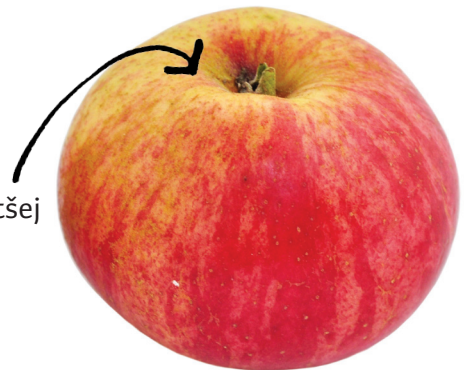
Plody sú plocho guľovité, stredne veľké. Napriek oblým rebrám sú viac-menej súmerné. Plod je stredne veľký, plocho guľovitý, nesúmerný, mierne rebrovitý, málo veľkostne vyrovnaný. Dužina je biela, jemná, krehká, šťavnatá, aromatická, chuť je sladkokyslá.

Stopka je vcelku dlhá, rastúca z plytkej, malej nepravidelnej jamky.

Šupka je hladká až masťná, málo lesklá a pevná. Slamovožltá farba plodu býva na slnečnej strane až z $\frac{3}{4}$ prekrytá karmínovo červeným mramorovaním a pruhovaním. Početné nápadné lenticely sú hrdzavé a na líčku sú svetlejšie.

Kalich je takmer uzavretý uložený v širšej a plytšej hrboľatej jamke.

VŠIMNIME SI

- Prírodný tvar koruny je kužeľovitý, kostrové konáre sú hustejšie, v ostrom uhle rozkonárenia, s väčším množstvom letorastov.
- Charakteristický je nástrek krycej farby s výraznými lenticelami.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa na konci júla, konzumnú zrelosť dosahuje následne, vydrží 2 týždne.

VYUŽITIE

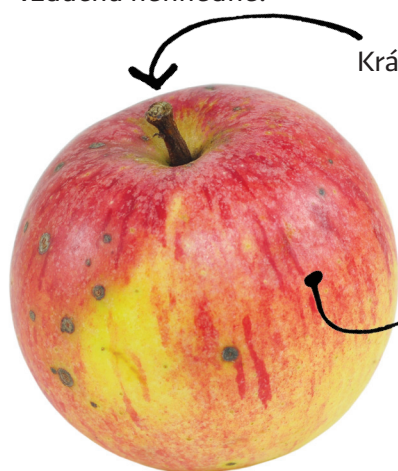

STRÝMKA

Táto neskorá zimná odroda vznikla neznámym spôsobom v Porýní, v Nemecku. Rozšírená bola už koncom 18. storočia. Odroda je nenáročná, mrazuvzdorná, odolná voči chrastavosti a múčnatke, v mokrých ťažkých pôdach trpí rakovinou. V suchých pôdach sú plody malé. Využíva sa na muštovanie, výrobu lekváru, vína a destilátov.

Plody sú stredne veľké, tvarovo vyrovnané, charakteristicky valcovité. Tvarom pripomínajú súdok alebo valec, na póloch sú zaoblené. Plod je najširší uprostred. Dužina je zelenkavobiela, šťavnatá, kyslastej chuti, bez arómy aj korenitosti, na vzduchu nehnedne.

Krátka, hrubá, dužinatá stopka býva zavalená v plytkej jamke.

Šupka je pevná, hladká, suchá, matne lesklá, trávovo zelená, sčasti krytá červeným žíhaním a mramorovaním. Viditeľné sú svetlejšie lenticely.

Kališná jamka je priestrannejšia, nepatrne rebrovitá, často hrdzavá. Kalich je väčší, obvykle uzavretý, kališné lístky sú na báze široké, plstnaté.

VŠIMNIME SI

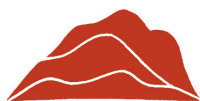
- Strom vytvára veľkú, vysoko guľovitú až ihlanovitú korunu.
- Plody sa výborne skladujú a vydržia až do júna.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v polovici októbra, konzumnú zrelosť dosahuje vo februári, vydrží do júna.

VYUŽITIE

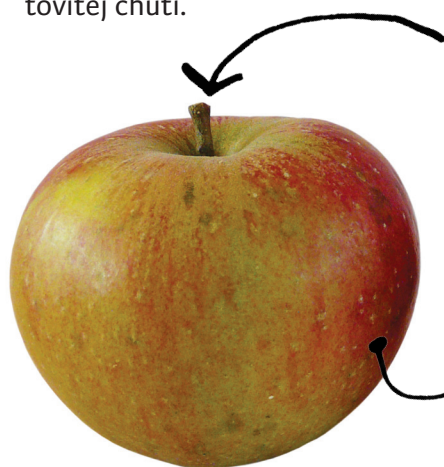

SUDETSKÁ RENETA

Moravská odroda, ktorá bola vyšľachtená Janom Markom koncom 19. storočia. Vznikla krížením semenáča 'Ananásová reneta' a 'Kanadská reneta' s odrodou 'Gdanský hranáč'. Zámocký záhradník Ján Marek túto odrodu vyšľachtiteľ na žiadosť grófa Žerotína, keďže stromy jeho obľúbenej odrody 'Ananásová reneta' uhynuli na rakovinu. Má sladkú, jemne korenistú, veľmi dobrú chuť. Je nenáročná, mrazuvzdorná, odolná voči chorobám a škodcom, vhodná aj do vyšších polôh.

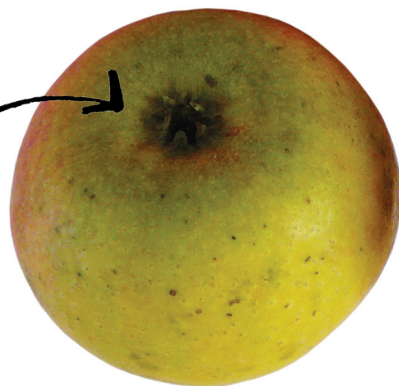
Plody sú stredné až veľké, guľovité, tupo kužeľovité, čiastočne nesúmerné a rebrovité. Dužina je žltozelená až žltobiela, zrnitá, šťavnatá, sladkokyslej, renotvitej chuti.

Dlhšia, drevnatá **stopka** presahuje plytkú, často nepravidelne hrdzavú, jamku.

Šupka je mierne drsná, suchá, neskôr masťná a lepkavá. Farba šupky je žltá s veľkým červeným líčkom. V tieni menej vyfarbená. Na povrch vystupujú nápadné biele lenticely.

Kališná jamka je hlbšia priestranná, päťhranná a rebrovitá. Kalich otvorený, kališné lístky sú kratšie, sivozelené.

VŠIMNIME SI

- Strom rastie mierne a tvorí husté, uzatvorené koruny s konármi bohato obrastajúcimi plodonosným drevom.

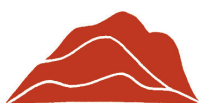
Odrody podobného vzhľadu: 'Blenheimská reneta', 'Parména zlatá zimná'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v polovici októbra, konzumnú zrelosť dosahuje v novembri, vydrží do marca.

VYUŽITIE

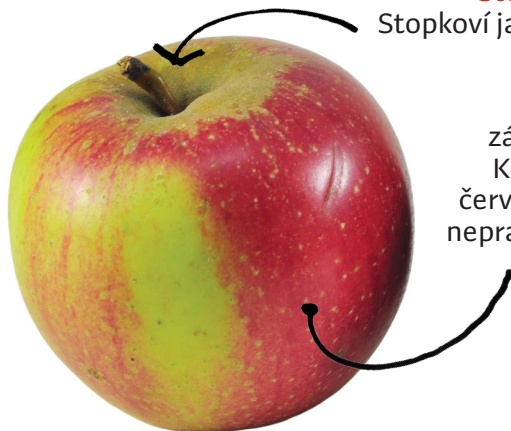
VILIAMOVO

Táto veľkoplodá zimná odroda bola objavená ako náhodný semenáč v roku 1864 v nemeckom Witzheldene. Je vhodná do všetkých, najmä vyšších pestovateľských polôh, menej náročná na pôdu, polohu a ošetrovanie. Je odolná voči mrazu v dreve aj v kvete. Môže trpieť rakovinou. Ovocie priemernej kvality má všestranné využitie.

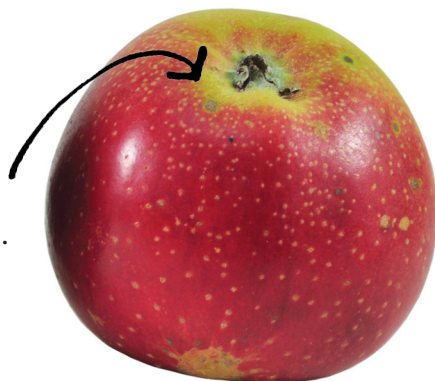
Plody sú stredne veľké až veľké, guľovito kužeľovité, až široko kužeľovité, oblo rebrovité, nepravidelné, zhranatené. Pri kalichu skosené. Dužina je žltá až bielo žltá, hrubozrnnejšia a tuhšia, nehnedne. Chuť je sladko kyslastá, iba mierne aromatická, v ideálnej zrelosti dobrá.

Stopka je krátka, hrubá zdrevnatená, hnedá. Stopková jamka širšia, stredne hlboká, nepravidelná, šedohnedo lúčovito sfarbená.

Šupka je hrubšia, hladká, polomastná, základná farba žltozelená, neskôr zlatožltá. Krycia farba je svetločervená, líčko výrazne červeno pruhované. Lenticely sú riedke veľké, nepravidelné, charakteristicky hrdzavo belavé.

Kalich je otvorený až pootvorený, kališné lístky väčšie, široké, okolie kalichu výrazne nazelenalé. **Kališná jamka** je plytká, nepravidelná, zvlnená.

VŠIMNIME SI

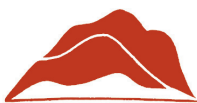
- Strom rastie bujne až veľmi bujne, vytvára mohutnú, široko guľovitú korunu. Kostrové konáre sú hrubé, pevné, nasadené v tupom uhle.
- Vytvára dlhé obrastové vetvy s krátkym plodonosným obrastom.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v prvej polovici októbra, konzumnú zrelosť dosahuje v novembri, vydrží do januára až februára.

VYUŽITIE

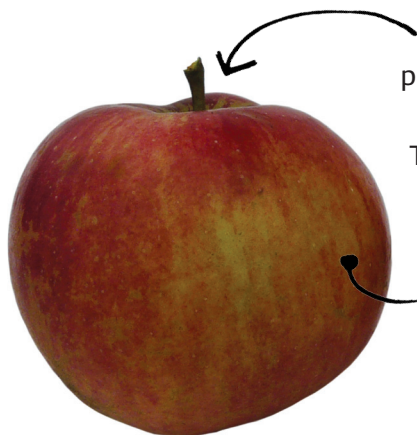
WATERVLIETSKÉ MRAMOROVANÉ

Odroda bola nájdená ako náhodný semenáč na konci 19. storočia pri obci Watervliet v Belgicku. Je mrazuvzdorná, odolná voči chorobám, najmä chrastavosti. Vyžaduje dobré, vlhšie a chladnejšie pôdy, vyhovujú jej aj vyššie polohy. Ovocie je okrem priameho konzumu vhodné aj do muštov a na sušenie. Trhovo v minulosti neprerazila najmä kvôli hrdzavému „mramorovaniu“, ktoré nebolo pre zákazníkov estetické.

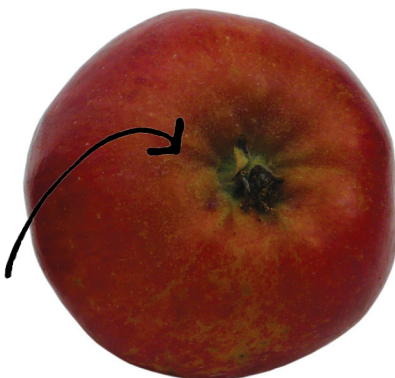
Plody sú stredne veľké, ťažké, vysoko guľovité, nepravidelné. Na temene skosené, najširšie uprostred. Dužina je žltkastá, jemná a šťavnatá, aromatická, sladkokyslej, veľmi dobrej chuti.

Šupka je tuhá, hladká, pololesklá, citrónovo žltá, krytá súvislou krvavo červenou farbou s prerážajúcim tmavším pruhovaním a na prechode do žltej aj charakteristickým hrdzavým mramorovaním.

Typicky dlhá, tenká, tmavohnedá stopka vyrastá z úzkej a hlbkej jamky, ktorú vždy presahuje.

Menší, pootvorený i otvorený sivoplstnatý kalich leží v mierne hrdzavej a rebrovitej jamke.

VŠIMNIME SI

- Strom je stredného vzrastu, tvorí vysoké, plocho guľovité koruny.
- Trhovo v minulosti neprerazila najmä kvôli hrdzavému „mramorovaniu“, ktoré nebolo pre zákazníkov estetické.

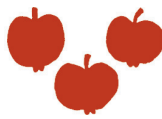
Odrody podobného vzhľadu: 'Jonathan'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa na konci októbra, konzumnú zrelosť dosahuje v decembri, vydrží do mája.

VYUŽITIE

ZUCCALMAGLIOVA RENETA

Pochádza z Nemecka, kde bola v roku 1878 vyšľachtená ako kríženec odrôd 'Ananásová reneta' a 'Purpurové agátové'. Táto pestovateľsky náročná odroda tvorí vysoko guľovité koruny, ktoré vyžadujú častú starostlivosť a rez. Často trpí chrastavosťou a nie je veľmi odolná voči mrazom.

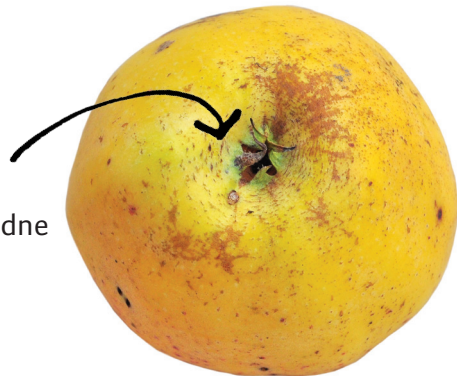
Menšie až stredne veľké plody sú tvarovo premenlivé guľovito-vajcovité, niekedy mierne hranaté. Žltkastá dužina je krehká a jemná, na vzduchu nehnedne a mierne vonia. Chutí sladko-kyslo, mierne korenisto, dobre.

Stopka je kratšia až stredne dlhá, uložená v užšej a hlbšej, šedo plstnatej pravidelnej jamke, ktorej úroveň obvykle nedosahuje.

Šupka je hladká, pololesklá, pevná, mierne masťná. Základná farba je žltavo zelená, neskôr citrónovo žltá, na slnečnej strane s nevýrazným oranžovým líčkom. Lenticely sú šedé, svetlo obrúbené, na líčku oranžovo obrúbené, nápadné a početné.

Kalich je väčší, pootvorený, kališné lístky sú zeleno plstnaté, vztýčené, umiestnené v stredne širokej, plytšej hrboľatej jamke.

VŠIMNIME SI

- Rastie slabo, vytvára vysoko guľovitú a hustejšiu korunu.
 - Na šupke sa niekedy objavujú hrdzavé škvrnky alebo bradavičky.
- Odrody podobného vzhľadu: 'Grahamovo', 'Krasokvet žltý', 'Smiřické vzácne'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v polovici októbra, konzumnú zrelosť dosahuje v novembri, vydrží do marca.

VYUŽITIE

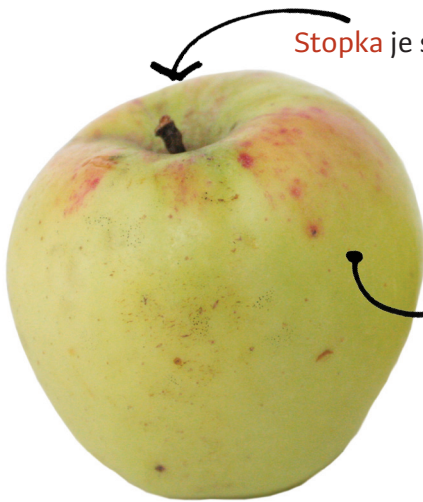

ZVONKOVÉ

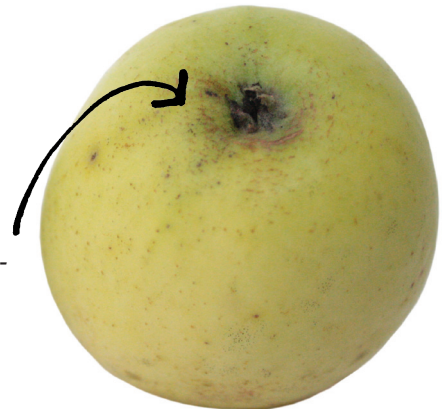
Náhodný semenáč so vznikom vo Švajčiarsku, ktorého pôvod siaha pred rok 1870. Ide o menej mrazuvzdornú odrodu, odolnú voči chorobám, vhodné sú pre ňu stredne ťažké a živné pôdy. Má príjemnú osviežujúcu chuť. Používa sa ako stolová odroda, ale hodí sa aj na sušenie.

Plody sú stredne veľké až väčšie, tupo kužeľovité až vajcovité. Sú typického zvonkového, predĺženého tvaru. Dužina je biela až zelenkastá, šťavnatá, kyslastej a dobrej chuti. Po prekrojení hnedne len málo.

Stopka je stredne dlhá, polozdrevnatená, ležiaca v zelenej a čistej jamke bez hrdze.

Šupka je matne lesklá, suchá a hladká, zelená, v zrelosti až citrónovožltá, oslnené časti so slabým červeným líčkom.

Veľký, zatvorený až pootvorený **kalich** sedí v širokej a hlbokjej, jemne rebrovitej jamke.

VŠIMNIME SI

- Pre rast stromu je charakteristické, že spočiatku rastie vzpriamene, vplyvom skorých úrod sa však rast zastavuje a vetvy sa začínajú klopiť, vznikajú výrazné oblúky.

Odrody podobného vzhľadu: 'Golden delicious', 'Krasokvet žltý', 'Richardovo žlté'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa na konci októbra, konzumnú zrelosť dosahuje v januári, vydrží do mája.

VYUŽITIE

HRUŠKA OBYČAJNÁ

Charakteristika druhu

Rod hruška (*Pyrus*) zahŕňa viac ako 20 rôznych druhov. Na našom území rastie voľne a je pôvodná hruška planá – *Pyrus pyraeaster* L. V rode *Pyrus* je len málo druhov, ktoré boli vyšľachtené pre komerčnú produkciu. Z východných druhov to bol najmä *Pyrus communis* ktorý má pôvod vo východnej Európe a Malej Ázii blízko Stredomoria a bol rozšírený po celej Európe.

Kvety väčšiny hrušiek sú cudzoopelivé a potrebujú k opeleniu iného jedinca, často aj inú odrodu. Sú biele alebo ružovkasté a zostavené v chocholíku. Plodom je malvica (hruška), ktorá vytvára pri cievných zväzkoch okolo jadrovníka tvrdé hrčky – sklerenchymatické bunky.

Hrušky sa pomologicky radia, podobne ako jablone, k jadrovinám a odrody sa delia podľa dozrievania na skoré – letné, jesenné a zimné. Z dôvodu ich rýchleho zrenia a citlivosti k otláčeniám sa nikdy nerozšírili ako jablone alebo slivky. Najväčší význam majú v spracovateľskom priemysle.

Väčšina odrôd vytvára mohutné stromy, ktoré sa dožívajú vysokého veku. Preto boli tiež dôležité pri vytyčovaní pozemkov, ďalej sa vysádzovali ako solitéry na rázcestia a ako stromoradia pozdĺž ciest, kde mali orientačný účel. Oproti ostatným jadrovinám obsahujú hrušky väčšie množstvo cukru a vlákniny. Obsahujú veľa vitamínu B2, B6 a kyseliny listovej. Plody sú energeticky výdatnejšie ako jablká a preto boli sušené hrušky dôležitou zložkou obživy najchudobnejších vrstiev obyvateľstva.

Ekologické podmienky

Pre jedince druhu hruška obyčajná, ktoré nie sú určené pre tržné pestovanie, sú vhodné iba klimatické teplé a stredne teplé oblasti, kde nadmorská výška nepresahuje 350 m, priemerné ročné teploty sa pohybujú v rozmedzí 8–9 °C a ročný úhrn zrážok predstavuje 500 – 700 mm. Vyžaduje hlbšie pôdy ako jablone, stredne ťažké až ťažké, preferuje neutrálne pH. Hruška je však tolerantná aj k nepriaznivým pôdnym podmienkam. Je vhodné, ak sa zabezpečí dostatočný prísun vlahy počas roka. Odrody hrušiek štepené na semenáče vytvárajú mohutnú koreňovú sústavu, preto vyžadujú hlboké priepustné živné pôdy s nízkou hladinou podzemnej vody. Hruškové odrody štepené na dlu zakoreňujú plytšie a teda znesú aj hladiny podzemnej vody až 1,2 m pod povrchom. Niektoré odrody hrušiek však majú problémy s prijateľnosťou kedy slabšie zrastajú, alebo vôbec nezrastá očko či vrúbel s dulovým podpníkom. Takémuto javu hovoríme neznášateľnosť, alebo slabá afinita naštepenej odrody s podpníkom.

50 na 50
ATLAS STARÝCH ODRÔD
HRUŠIEK

odroda	poloha	veľkosť rastu	plodnosť (úrodnosť)	mrazuodolnosť
	1 - do 400 m 2 - do 600 m 3 - do 800 m	1 - slabá 2 - stredná 3 - silná	1 - nízka 2 - stredná 3 - vysoká	1 - nízka 2 - stredná 3 - vysoká
1 Amanlíská	1,2,3	3	3	3
2 Avranšská	1,2,3	3	3	2
3 Boscova fľaša	1,2	2	2	1
4 Clappova	1,2	2	3	2
5 Dekanka Robertova	1	2	2	2
6 Dekanka zimná	1	1	3	2
7 Dielova	1,2	3	3	2
8 Drouardova	1	1	3	1
9 Dvorná maslovka	1,2	3	3	3
10 Eliška	1,2	2	3	2
11 Esperenova maslovka	1,2	1	3	3
12 Giffardova	1,2,3	2	2	2
13 Guyotova	1	2	3	3
14 Hardenpontova	1,2	3	2	2
15 Hardyho	1,2,3	3	3	3
16 Charneuská	1,2	2	3	2
17 Jeanne D´Arc	1,2	1	3	2
18 Júlová	1,2	1	3	3
19 Koferencia	1,2	2	3	3
20 Kongresovka	1,2,3	2	3	1
21 Koporečka	1	3	3	3
22 Krivica	1,2	2	3	2
23 Lucasova	1,2	2	2	2
24 Madame Verté	1,2	2	3	3
25 Magdalénka	1	3	2	1
26 Marillatova	1	1	3	1
27 Mechelenská	1	1	3	2
28 Merodova maslovka	1,2,3	3	3	3
29 Minister Dr. Lucius	1,2	2	3	2
30 Muškateľka šedá	1,2,3	3	3	3
31 Nagevicova	2,3	3	3	3
32 Naghinova	1,2	2	3	3
33 Napoleonova	1	2	3	1
34 Nelisova zimná	1,2	1	3	3
35 Parížanka	1	2	3	3
36 Pastornica	1,2	3	3	2
37 Pitmastonská	1,2	2	2	2
38 President Mas	1,2	1	3	3
39 Salisburyova	1,2,3	3	3	3
40 Sixova	1,2	2	3	2
41 Solanka	1,2,3	3	3	3
42 Solnohradka	1,2,3	3	3	2
43 Sterkmanova	1,2	3	3	3
44 Šedá zimná	1	2	3	2
45 Špinka	1,2,3	3	3	2
46 Thirriotova	1,2,3	2	3	2
47 Tongréská	1	2	3	1
48 Trévouxská	2,3	2	3	2
49 Viennská	1,2	2	3	1
50 Williamsova	1	1	3	1

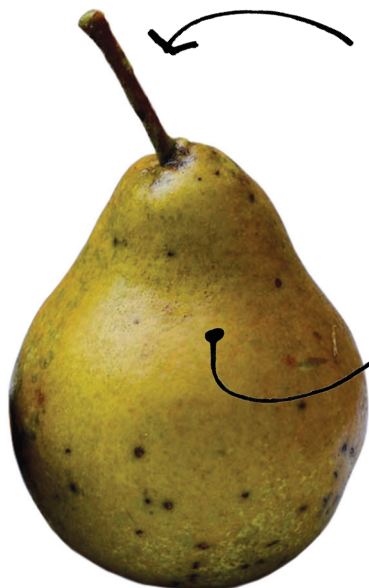
chrastavitosť	zber	konzumná zrelosť	využitie	strana
1 - málo náchylná 2 - stredne náchylná 3 - náchylná			1 - stolové, 2 - kuchynské 3 - zaváranie, 4 - mušt, 5 - víno, 6 - destiláty, 7 - sušenie	
1	zač. IX.	IX. (týždeň po zbere)	1,2,4,7	100
2	kon. IX - zač. XI.	X. - 1 - 2 týždne po zbere	1,3,7	101
1	kon. IX - zač. XI.	2 - 3 týž. po zbere až do XI.	1,4,7	102
1	kon. VIII.	IX. (2 týždne po zbere)	1,2,7	103
1	1. pol. X.	2 pol. X. - kon. XI.	1,2,3,4,5,6,7	104
3	2. pol. X.	I. - IV.	1,2,3	105
2	zač. IX.	XI. - I.	1,2,3	106
1	kon. X.	XII. - III.	1,2	107
2	1. pol. X.	2. pol. X. - zač. XII	1,2,6	108
1	kon. IX.	X. (2 týždne po zbere)	1,2,3	109
1	kon. IX.	zač. X. (2 týždne po zbere)	1,2	110
1	kon. VII.	VII.	1,6,7	112
1	2. kon. VIII. - pol. IX.	IX. (1 - 3 týždne po zbere)	1,2,3,6	113
3	pol. X.	XII. - III.	1	114
1	pol. IX.	kon. IX. - pol. X.	1,4,7	115
1	pol. IX	kon. IX. - XI.	1,2,4,7	116
1	pol. X.	pol. XII. - III.	1,2	117
1	kon. VII.	kon. VII. - zač. VIII.	1,6,7	118
1	pol. IX.	kon. IX. - pol. X.	1,2,3,4,6,7	119
2	1. pol. IX.	2. pol. IX. (1 - 2 týž. po zb.)	1,2,3,7	120
3	pol. X.	pol. XI. - III.	1,2,3,4,6,7	121
2	pol. IX.	XI. - XII.	1,7	122
2	pol. X.	XI. - II.	1,2,7	123
1	pol. X.	XII. - II.	1,2	124
3	pol. VIII.	VIII. (pár dní po zbere)	1,2	125
1	pol. IX.	kon. IX.	1,2,3	126
2	pol. X.	XII. - II.	1,2,4,5,7	127
1	pol. IX.	IX. - X. (1. - 2 týždne po zb.)	1,2,3,4,6,7	128
1	1. pol. IX.	2. pol. X. - kon. X.	1,2	129
1	zač. VIII.	VIII. (1 - 2 týždne po zbere)	1,2,3,4,5,6,7	130
1	2. pol. VII.	pol. VII. - kon. VIII.	1,2,7	131
3	kon. X.	XIII. - II.	1,2	132
3	pol. X.	zač. XI. - kon. XII.	1,2,3,4,6,7	133
1	koniec X.	XII. - II.	1,2,3,4,6,7	134
2	kon. X. - zač. XI.	XII. - II.	1,3,7	135
2	2. pol. X	XI. - III.	1,2,3,7	136
1	kon. IX. - zač. XI.	X. (2 týždne po zbere)	1,2,4,6,7	137
1	kon. X.	XII. - I.	1,2,3,4,6,7	138
1	2. pol. IX.	kon. X.	1,2,3,4,6,7	139
1	pol. X.	XI. - II.	1,2,3,4,7	140
1	pol. VIII.	IX. (1 - 2 týždne po zbere)	1,2,3,4,6,7	141
3	2. pol. VIII.	IX. (1 - 2 týždne po zbere)	1,2,4,6,7	142
1	2. pol. XI.	2. pol. XI. - II.	1,2,3,4,7	143
1	pol. X.	XI. - II.	1,2,4	144
1	kon. VIII.	IX.	1,2,3,6,7	145
1	pol. X.	X. - XI.	1,2,3,4,7	146
2	pol. X.	XI. (3 - 4 týždne po zbere)	1,2,3,4,6,7	147
2	VIII.	VIII. - IX. (2 týždne po zb.)	1,2,3,4,6,7	148
1	zač. IX.	IX. (2 týždne po zbere)	1,2,3,4,6	149
1	koniec VIII.	VIII. - IX. (týždeň po zbere)	1,2,3,6	150

AMANLISKÁ

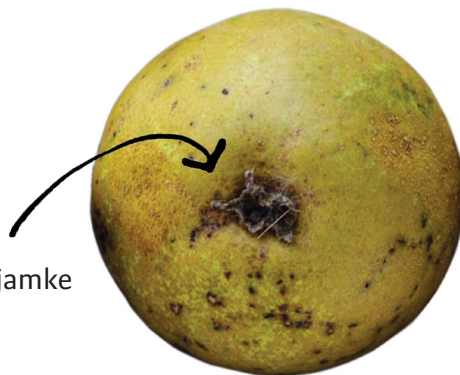
Táto skorá jesenná odroda bola v minulosti veľmi rozšírená. Vznikla ako náhodný semenáč koncom 18. storočia vo Francúzsku. Je nenáročná a darí sa jej aj vo vyšších a chladnejších polohách. Má pravidelné a bohaté úrody.

Plod je stredne veľký, baňatý, mierne pretiahnutý, tvarovo vyrovnaný. Dužina má belavú farbu, niekedy žltavú až zelenkastú, je šťavnatá až maslovitá. Chuť je dobrá, sladká, mierne korenistá.

Stopka je stredne dlhá, tenká, zelenkastá, vyrastá z malej jamky, občas je pritlačená na jednu stranu.

Šupka je zelenkavá, hladká, miestami, a zvlášť pri kalichu hrdzavá, niekedy mierne červenkastá, jemne a husto bodkovaná.

Kalich je otvorený, v plytkej hrboľatej jamke na šikmom temene plodu.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Strom rastie bujne a zdravo.
- Koruna je vysoká, vetvy sú spravidla pod pravidelnou tiažou ovocia nápadne oblúkovito prehnuté.

Odrody podobného vzhľadu: 'Parížanka'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa začiatkom septembra, konzumnú zrelosť dosahuje týždeň po zbere.

VYUŽITIE

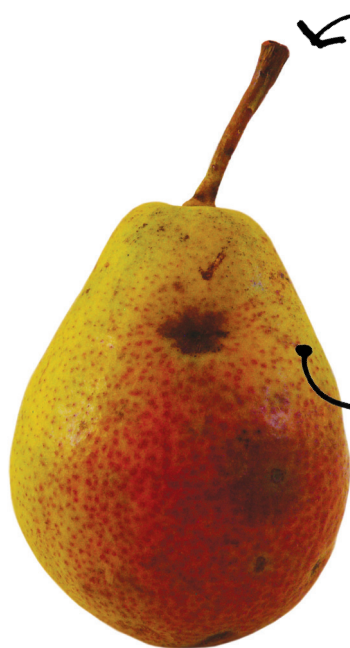

AVRANŠKÁ

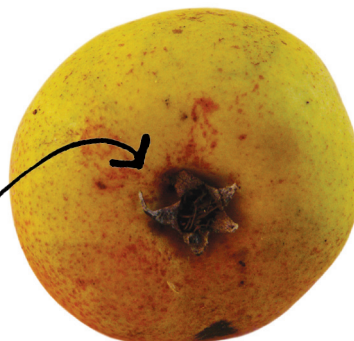
Dočítame sa o nej, medzi iným, nasledovné: „Nie je snád' medzi stolovými hruškami inej, ktorá by takou plodnosťou, krásou a chuťou nad iné vynikala.“ Pochádza z Francúzska, kde ju okolo roku 1788 vyšľachtili zo semena. Dodnes je pre jej kvality pomerne častá a obľúbená.

Plod je stredne veľký až veľký, kuželovito zaoblený, dužina je žltkastá, jemná a neobvyčajne šťavnatá, rozplývavá, chuť je sladká, jemne trpká, korenistá a výborná.

Stopka je stredne dlhá, pomerne hrubá, pri plode nápadne rozšírená.

Šupka je hladká, lesklá, zelenkastožltá, na slnečnej strane je líčko posiate hnedočervenými bodkami.

Kalich je otvorený, kališné lístky krátke, rohovité.

ZAÚJMAVOSŤ

- Má bujný rast, koruna je ihlanovitá, vzpriamená.
 - V chránených polohách je možné pestovať ju aj vo výške 800 m n. m.
 - Plodnosť nastupuje skoro, plodí veľa a pravidelne.
- Odrody podobného vzhľadu: 'Charneuská', 'Hájenka'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa koncom septembra až začiatkom októbra, v tvrdom stave, konzumne dozrieva týždeň až 10 dní po zbere, vydrží 2 - 3 týždne.

VYUŽITIE

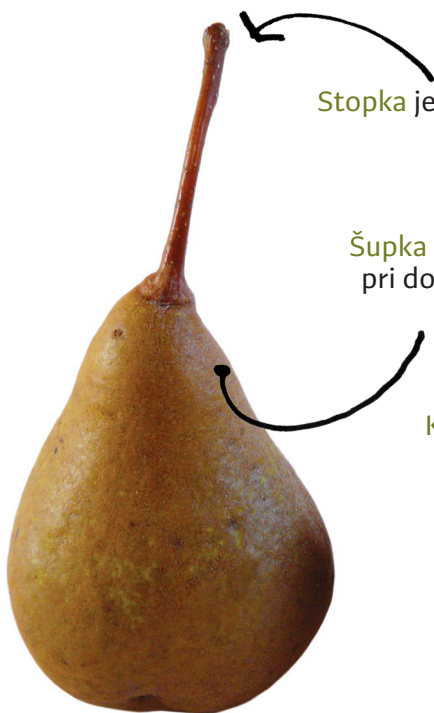

BOSCOVA FLAŠA

Táto všeobecne známa a dodnes rozšírená odroda vznikla ako náhodný semenáč vo Francúzsku pred rokom 1793. Je obľúbená pre pravidelné úrody a veľmi kvalitné ovocie, ktoré dobre drží na strome.

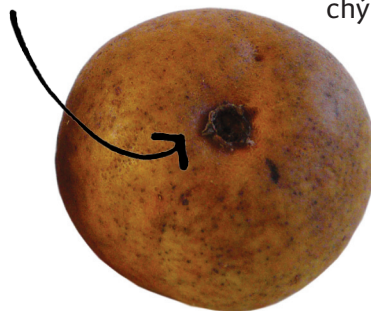
Popis plodu: Plod je stredný až veľký, fľaškovito pretiahnutý, mierne hrboľatý. Dužina je belavožltkastá, jemná, veľmi šťavnatá. Chuť je veľmi dobrá, sladká a korenistá, mierne kyslá. Patrí k najchutnejším odrodám.

Stopka je spravidla dlhá, drevnatá, charakteristicky oblúkovito zahnutá.

Šupka je matná, hladká, na strome zelenohnedá, pri dozrievaní až bronzovo zlatožltá, rozplývavá. Hrdzavé lenticely sú viditeľné na svetlejších častiach.

Kalich je otvorený, menší, v širšej hrboľatej jamke, kališné lístky niekedy úplne chýbajú.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- V chladnejších polohách sa namiesto nej vysádza podobná odroda s názvom 'Salisburyho'.

Odrody podobného vzhľadu: 'Fľaška kráľovská', 'Salisburyho'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa koncom septembra až začiatkom októbra, konzumnú zrelosť dosahuje 2 - 3 týždne po zbere až do novembra.

VYUŽITIE

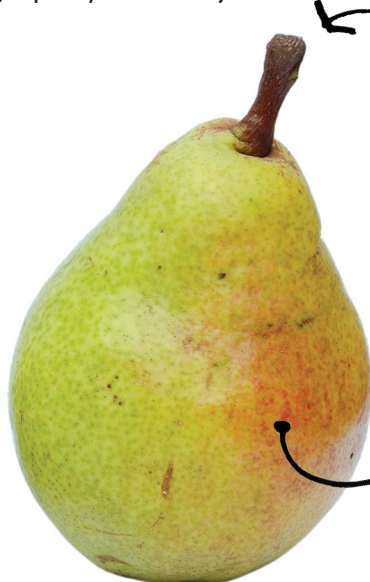

CLAPPOVA

Ide o semenáč odrody 'Hájenska'. Vznikla v USA, kde ju pred rokom 1860 vypestoval T. H. Clapp v štáte Massachusetts. Vyznačuje sa širokou prispôbivosťou k podmienkam prostredia, je mrazuvzdorná a odolná voči chrastavosti. Vynikajúca je čerstvá i zaváraná. Rozšírená je aj jej červená mutácia 'Clappova červená'.

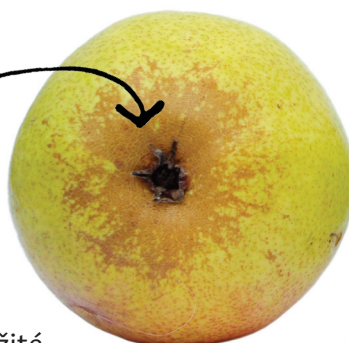
Popis plodu: Plody sú stredne veľké až veľké, baňato kužeľovité, niekedy hrboľaté. Dužina je šťavnatá, žltavobiela, rozplývavá. Chuť má kyslosladkú, príjemne korenistú, v plnej zrelosti výbornú.

Stopka je hrubá a mierne zakrivená.

Šupka je žltá a lesklá, líčko sfarbené do červena, pásikavo kropené.

Kalich je malý, pootvorený a s krátkymi rohovitými kališnými lístkami.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Strom vytvára stredne veľké, vysoko rozložené a previsnuté koruny.
- Odrody podobného vzhľadu: 'Giffardova', 'Solanka'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa koncom augusta, konzumnú zrelosť dosahuje 10 - 14 dní po zbere.

VYUŽITIE

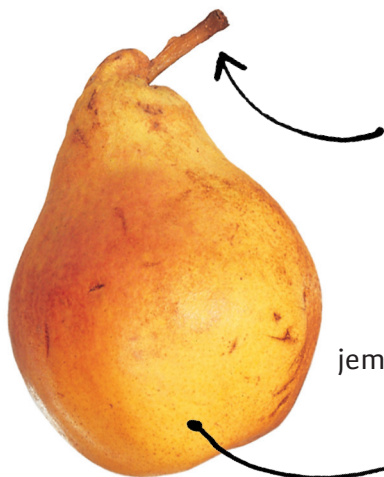

DEKANKA ROBERTOVA

Nazýva sa aj 'Dekanka spolková'. Pochádza z Francúzska, kde ju v druhej polovici 19. storočia vypestoval ovocinár Robert z pokusných výsevov. Je to odroda vynikajúcej akosti, avšak plodí stredne až málo. Veľkosť plodov je silne ovplyvnená pôdou aj tvarom stromu. Vyhovujú jej hlboké hlinité pôdy a neznáša mrazové polohy.

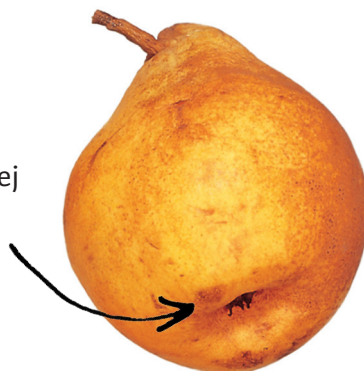
Plod je veľký, ťažký a baňatý. Dužina je smotanovobiela, jemná, úplne rozplývavá, veľmi šťavnatá. Chutí sladkokyslo, korenisto, mimoriadne dobre.

Stopka je stredne dlhá a hrubá, do plodu šikmo vtlčená.

Šupka je hladká, matná a suchá, žltkastá s jemným červeným líčkom. Je pokrytá jemne hrdzavými lenticelami, okolo kalichu a stopky je súvislá škoricová hrdza.

Kalich je pootvorený, v hlbšej a užšej hrboľatej jamke, kališné lístky sú svetlohnedé, krátke, rohovité.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Strom rastie najmä vzpriamene. Úzky, ihlanovitý tvar si zachováva aj vo vyššom veku.

ZBER A ZRELOSŤ

- Zberá sa v prvej polovici októbra, konzumnú zrelosť dosahuje v druhej polovici októbra, vydrží do konca novembra.

VYUŽITIE

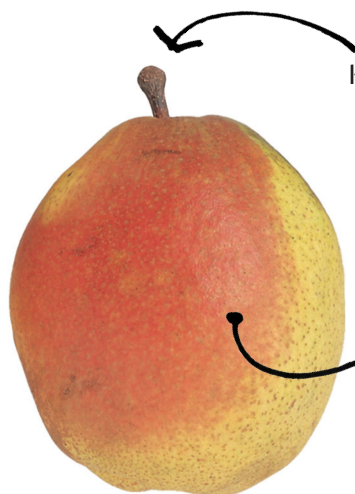

DEKANKA ZIMNÁ

Pochádza z Belgicka a pestuje sa od 18. storočia. Ide o výbornú zimnú odrodu, určenú predovšetkým na priamy konzum. Je však veľmi náročná na teplo, preto sa uplatnila najmä v krajinách južnej Európy. U nás je jej pestovanie okrajové.

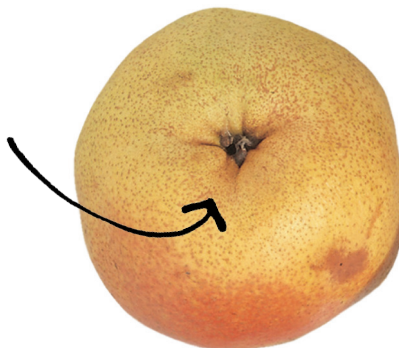
Plody sú stredne veľké až veľké, široko vajcovité, zo strany stlačené a plocho hrboľaté. Dužina je biela až žltkastá, u zrelých plodov šťavnatá, rozplývavá, sladkokyslej, príjemne korenistej, výbornej chuti.

Krátka a ku koncu rozšírená stopka sa nachádza v hlbšej, hrboľatej jamke.

Šupka je tmavozelená, drsná, v zrelosti žltkastá. Plod pokrývajú hrdzavé lenticely, ktoré sú v červenkastom líčku zelenkasté. Občas sa vyskytne súvislá hrdza v dolnej a hornej časti plodu.

Polozatvorený kalich sa nachádza v hlbšej mierne hrboľatej jamke, kališné lístky sú zdužnatené.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Široko ihlanovitá koruna dosahuje malé rozmery. Odrody podobného vzhľadu: 'Dielova', 'Dvorná', 'Lucasova'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v druhej polovici októbra, konzumne dozrieva v januári, vydrží do apríla.

VYUŽITIE

DIELOVA

Výborná zimná hruška pochádzajúca z Belgicka. Okolo roku 1800 ju blízko Bruselu ako náhodný semenáč objavil riaditeľ ovocnej škôlky – pán Meuris. Vďaka svojej chuti, ale aj dobrej a pravidelnej plodnosti bola rozšírená, jej väčšiemu hospodárskemu využitiu bránilo to, že sa pri preprave ľahko otláčí.

Plod je veľký, ťažký, baňatý, smerom ku stopke prehnuto zúžený. Dužina je biela, jemná, šťavnatá, chuť sladká až sladkokyslá, korenistá a s muškátovou vôňou. V horších podmienkach je trpká.

Stopka je hrubá, na vrchu rozšírená, vyrastá z jamky rôznej hĺbky.

Šupka je tuhá, zelená, drsná s množstvom nápadných lenticiel, miestami aj súvisle hrdzavá. V čase zrelosti dostáva teplý žltý tón.

Kalich je malý, uzavretý v nerovnej plytkej jamke, kališné lístky sú zelenkavé, úzke, vztýčené k sebe.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Napriek tomu, že sa môže pestovať aj vo vyšších polohách, vyžaduje dobrý výber pôdy a teplého, pred vetrom chráneného stanovišťa. V suchých pôdach sú plody malé, vo vlhkých a studených pôdach sú plody trpké, horkasté a pukajú.
- V čase kvetu je v porovnaní s inými odrodami chúlостivejšia.
- Rastie nezameniteľným spôsobom, konáre tvoria pyramidálnu korunu, pričom tie postranné sa výrazne odkláňajú.

Odrody podobného vzhľadu: 'Dvorná', 'Lucasova'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa začiatkom októbra, konzumne dozrieva v novembri, vydrží do januára.

VYUŽITIE

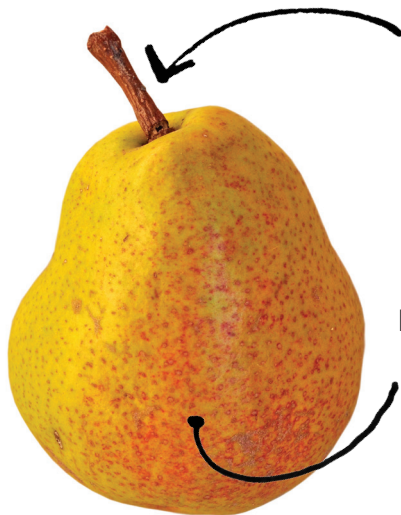

DROUARDOVA

Pekná, neskorá zimná hruška nejasného pôvodu. Od roku 1886 bola množená a rozširovaná z francúzskej škôlky v Angers.

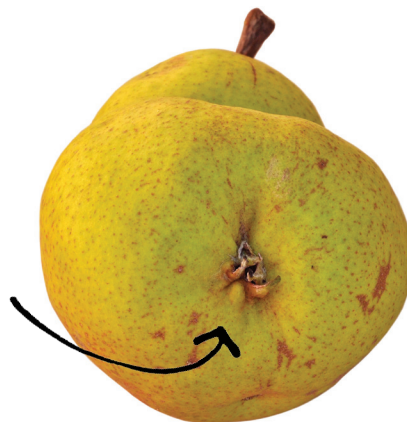
Plod je veľký, baňatý, zvonovitého tvaru, povrch je hladký, výnimočne mierne hrboľatý. Dužina je biela, jemná, maslovitá a šťavnatá. Chuť je veľmi dobrá len v dobrých polohách, je sladkokyslá, mierne korenistá.

Stopka je stredne hrubá až hrubá, zelená až hnedá a vyrastá z malej, niekedy hlbšej hrboľatej jamky.

Šupka je hrubá, kožovito tuhá, leskne sa málo, na strome je sýtozelená, neskôr žltozelená, na slnečnej strane s jemným ružovočerveným líčkom. Plod pokrývajú hrdzavé lenticely, niekedy aj väčšie hrdzavé škvrny.

Kalich je otvorený, stredne veľký, v nehlbokej hrboľatej jamke.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Strom rastie pomerne slabo, tvorí malé koruny tupého ihlanovitého tvaru.
 - Strom je charakteristický tmavozelenými, zdravo vyzerajúcimi listami.
- Odrody podobného vzhľadu: 'Angoulemská', 'Dielova', 'Jeanne d'Arc'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa koncom októbra, konzumne dozrieva v decembri, vydrží do marca.

VYUŽITIE

DVORNÁ MASLOVKA

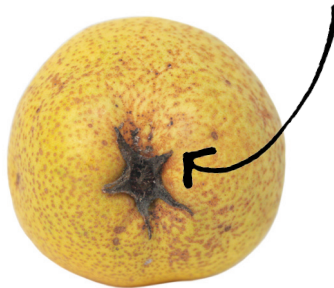
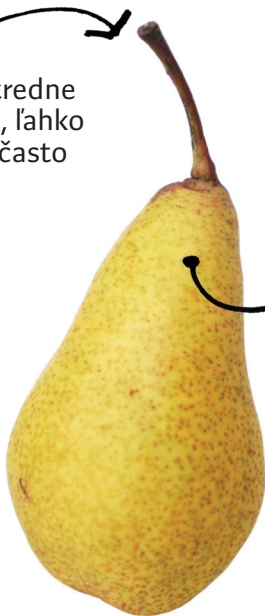
Odroda pochádza z Belgicka. Prvé plody priniesla v ovocnej škôlke Van Monsa v roku 1847. Ide o odrodu miestneho významu a príjemnej chuti. Darí sa jej najmä vo vyšších polohách, mala by však byť chránená pred vetrom. Pokiaľ je vrúbľovaná na staršie stromy slaborastúcich odrôd, prejavuje veľkú životnosť.

Plody sú hruškovitého, kužeľovitého tvaru, stredné až väčšie. Tvarovo sú menej vyrovnané. Dužina je belavá, žltožilkovaná, šťavnatá, maslovitá, pikantne kyslej, príjemne trpkastej, dobrej chuti.

Stopka je stredne dlhá, hnedá, ľahko prehnutá a často zo strany pritlačená.

Šupka je matná, zelenavožltkastá, miestami sieťovito hrdzavá, nápadne posiatá lenticelami.

Kalich má často len tri kališné lístky, leží v úzkej plytkej jamke, mierne hrboľatej a prehrdzavenej.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Rastie bujne a vzpriamene. Vytvára ihlanovité koruny, ktoré sú sýtozeleno olistené.
- Z polôh so zlou pôdou sú plody viac kyslé a trpké.

Odrody podobného vzhľadu: 'Eliška', 'Parížanka'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa začiatkom októbra, konzumne dozrieva koncom októbra, vydrží do začiatku decembra.

VYUŽITIE

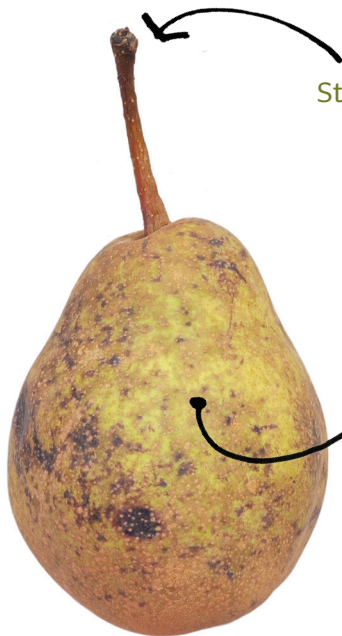

ELIŠKA

V roku 1879 ju vypestoval zámocký záhradník Müller na zámku pri nemeckom Stuttgarte. Táto jesenná odroda je obzvlášť vhodná na výrobu kompótov. Je stredne náročná, plodí veľa, no vyznačuje sa striedavou plodnosťou.

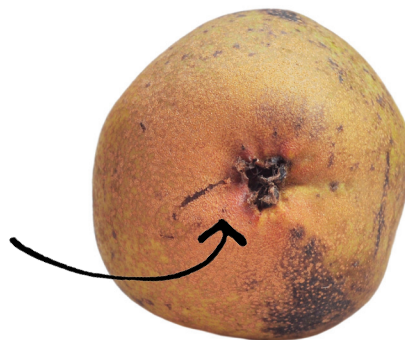
Plod je stredne veľký, podlhovastý, tupo kužeľovitý. Dužina je takmer biela, rozplývavá, jemná, veľmi šťavnatá. Chuť je veľmi sladká, príjemne korenistá, dobrá.

Stopka je dlhá, pri plode obklopená drobnými hrbolčekmi.

Šupka je tuhšia, zelenkáva až bledožltá, drsná, svetlá a bohato posiatá lenticelami, hnedočerveno pruhovaná. Častá je tiež súvislá a sieťkovaná hrdza, celý plod môže byť jemne prekrytý hrdzou.

Kalich je malý, pootvorený, kališné lístky rohovité, malé.

ZAÚJIMAVOSŤ

- Strom rastie bujne a šlahúňovito. Koruny dospelých stromov sú pomerne malé a previsnuté.
 - Po dosiahnutí konzumnej zrelosti náhle zhličie (zmäkne).
- Odrody podobného vzhľadu: 'Dvorná maslovka'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa koncom septembra, konzumne dozrieva 2 týždne po zbere.

VYUŽITIE

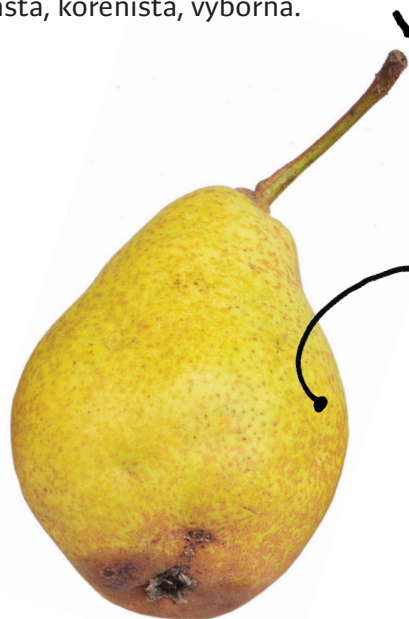

ESPERENOVA MASLOVKA

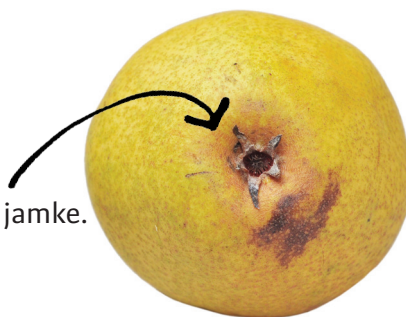
Odroda bola objavená v Belgicku v polovici 19. storočia. Strom rastie síce slabo, úroda však býva hojná a pravidelná. Darí sa jej aj vo vyšších a veterných polohách, je silne mrazuvzdorná. Ide o lahôdkovú odrodu na priamy konzum a na kompóty.

Plody sú stredne veľké, baňato vajcovité, pravidelne okrúhle. Dužina je belavá, ľahko ružovkastá, maslovitá, rozplývavá a šťavnatá. Chuť je sladká, príjemne kyslastá, korenistá, výborná.

Stopka je kratšia, niekedy naklonená na stranu.

Šupka je hladká, zelenkavá, v zrelosti žltá, niekedy s červenkastým nádychom. Je husto posiatá drobnými, hrdzavými lenticelami. Často býva bronzovo hrdzavá, drsnejšia.

Kalich je otvorený, leží v plytkej miskovitej jamke.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Rastie slabo a vzpriamene, tvorí vznosné, previsnuté a menšie koruny.
- Existuje tiež odroda 'Esprenova bergamotka', tá je však zimná.
- Plody sú na strome značne napádané osami.

Odrody podobného vzhľadu: 'Madame Favre'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa koncom septembra, konzumne dozrieva začiatkom októbra, 2 týždne po zbere.

VYUŽITIE

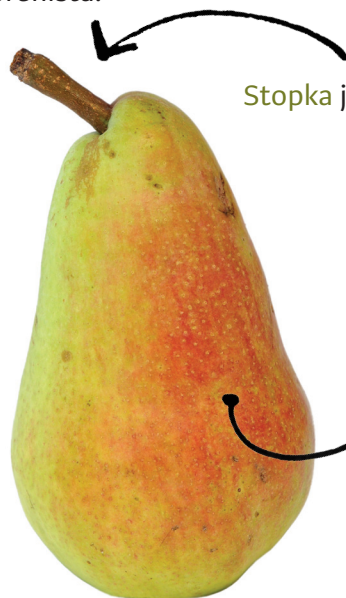

GIFFARDOVA

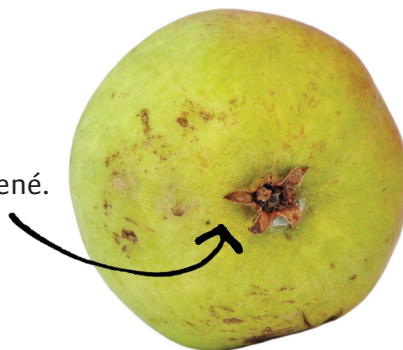
Letná francúzska odroda objavená v roku 1825 v lese ako náhodný semenáč. Nie je náročná na podmienky prostredia a má zaujímavú, intenzívne sladkú chuť, čím sa odlišuje od mnohých skorých letných hrušiek, no jej výskyt je skôr sporadický.

Plod je stredne veľký, pravidelného podlhovastého tvaru. Dužina je biela až krémová, rozplývavá, veľmi šťavnatá, maslová. Chuť je sladká až mierne kyslastá, veľmi jemne korenistá.

Stopka je dlhšia, drevnatá, zelenkastá, ohnutá.

Šupka je lesklá, svetlo žltozelená, na slnečnej strane mramorovane červená. Lenticely pokrývajú celý plod.

Kalich je malý, otvorený, kališné lístky vztýčené.

ZAÚJIMAVOSŤ

- Strom rastie bujne a šľahúňovito.
 - Má intenzívnu až ťažkú sladkú chuť, ktorá rýchlo nasýti.
- Odrody podobného vzhľadu: 'Clappova', 'Avranšská', 'Pstružka'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa koncom júla, konzumne dozrieva po zbere. Podtrhnutá vydrží dva týždne.

VYUŽITIE

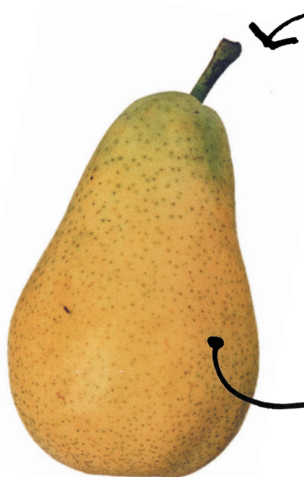

GUYOTOVA

Táto letná veľkoplodá odroda pochádza z Francúzska. Bola objavená ako semenáč odrody 'Williamsova' a rozširuje sa od roku 1875. Je náročná a úspešne sa pestuje iba v teplejších oblastiach. Jej výskyt je skôr sporadický.

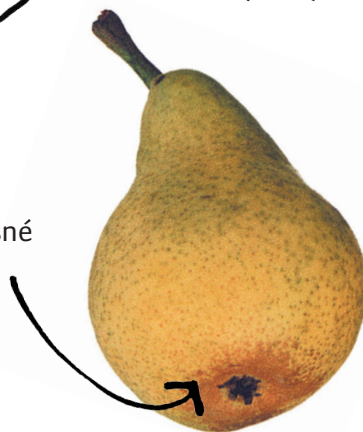
Plod je stredne veľký až veľký, tvar je pretiahnutý, kužeľovitý, nerovnomerný, hrboľatý. Dužina je biela, šťavnatá, jemná. Chuť je sladká, jemne kyslastá.

Stopka je krátká, niekedy pri povrchu plodu dužinatá, v malej hrboľatej jamke, býva pritlačená na stranu.

Šupka je hladká až klzká, zelenej až zelenožltej farby, po dozretí jasnožltá s ružovkastým líčkom a nápadnými jemnými lenticelami.

Kalich je polootevorený až otvorený, kališné lístky krátke a vztýčené, nachádzajú sa v plochej hrboľatej jamke.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Strom sa vyznačuje strednou intenzitou rastu, tvorí vzpriamené ihlanovité koryny.
- V lete sa na konci letorastov často vyskytujú druhé kvety, z ktorých sa vyvinú nedokonalé, valcovité, partenokarpické plody.

Odrody podobného vzhľadu: 'Williamsova červená'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa koncom augusta, až do polovice, septembra konzumne dozrieva 1 - 3 týždne po zbere.

VYUŽITIE

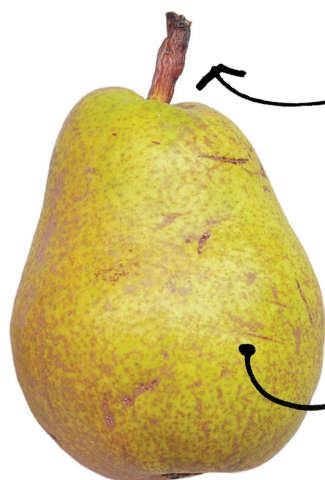

HARDENPONTOVA

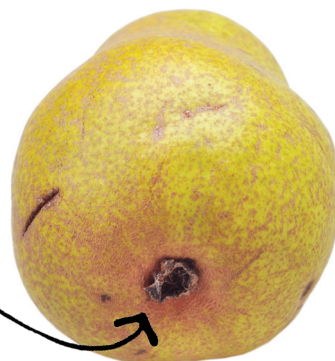
Táto zimná, na teplo náročná odroda s veľkými plodmi a veľmi dobrou chuťou, pochádza z Belgicka. Je to náhodný semenáč objavený okolo rokov 1750 - 1760. Jej výskyt je pomerne sporadický.

Plod je veľký, baňatý, často nepravidelný, najširší uprostred, so širokou plochou v kališnej časti. Dužina je belavá, jemne maslovitá, šťavnatá, výbornej sladkej, mierne kyselkavej chuti.

Stopka je drevnatá, stredne dlhá, vyrastá z malej stopkovej jamky.

Šupka je hladká, hrubá, málo lesklá. Farba je zelená, neskôr žltá, na slnečnej strane sa tvorí jemné červené líčko.

Kalich je otvorený, sedí v hlbokéj a hrboľatej kališnej jamke.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Strom sa v mladosti vyznačuje bujnou, neskôr strednou intenzitou rastu. Tvorí husté rozložitejšie ihlanovité koruny.
- Plodí neskôr a striedavo.

Odrody podobného vzhľadu: 'Sixova'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa od polovice októbra, konzumne dozrieva v decembri, vydrží do marca.

VYUŽITIE

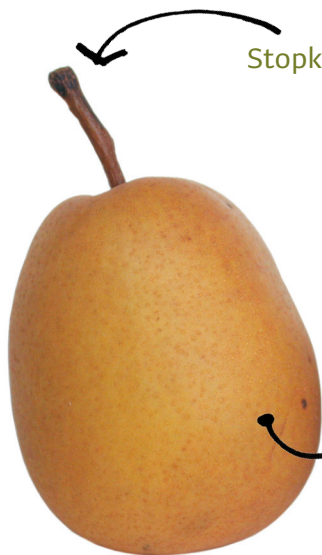

HARDYHO

Táto jesenná, obľúbená odroda pochádza z Francúzska, kde bola vyšľachtená v roku 1820. Pre široký areál pestovania a vysokú kvalitu plodov, pravidelné a vysoké úrody patrila k popredným odrodám v našom sortimente.

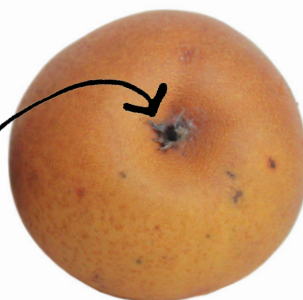
Plod je veľký, pravidelný, pretiahnuto a tupo kužeľovitý, pri stopke spravidla viac zúžený. Dužina je belavá, niekedy jemne ružovkastá, veľmi šťavnatá, jemná, rozplývavá.

Stopka je krátka, hrubá, hrdzavozelená, vtlačená do nepatrnej jamky.

Šupka je sivozelená, škoricovohrdzavá, na slnečnej strane mierne červenkastá, husto posiatá svetlými lenticelami.

Kalich je otvorený, kališné lístky vztýčené, sedia v malej, mierne hrboľatej kališnej jamke.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Strom rastie bujne, vzpriamene a zdravo, tvorí rovné kmene, vytvára vysokú ihlanovitú korunu.
- Pestovaná vo vyšších polohách vyžaduje dobré pôdy.
- Strom plodí neskôr, no pravidelne a hojne.
- Pri štepení na dulu sa pri niektorých odrodách využíva na medzištepenie.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa od polovice septembra, konzumne dozrieva koncom septembra, vydrží do konca októbra.

VYUŽITIE

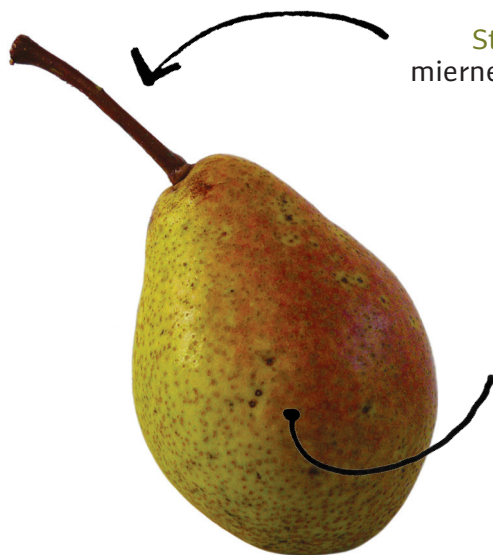

CHARNEUSKÁ

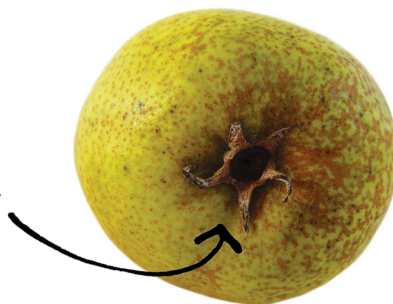
Táto jesenná obľúbená odroda pochádza z Belgicka, kde bola objavená ako náhodný semenáč okolo roku 1800. Za svoje rozšírenie vďačí výbornej chuti, všestrannému využitiu plodov a relatívne dobrej plodnosti.

Plod je fľaškovo podlhovastý, stredne veľký, mierne hrboľatý, okolo kalicha môže byť hranatý. Tvarovo je veľmi nepravidelný. Dužina je žltkastá, veľmi jemná, rozplývavá, výborná. Chuť je sladká, príjemne korenistá, aromatická, výborná. Najlepšiu chuť dosahuje, keď je dobre uskladnená v novembri.

Stopka je drevnatá, zelenavohrdzavá, mierne zahnutá, vtlačená do špičky plodu.

Šupka je jemná, matne lesklá, posiatá svetlozelenými, hnedoohraničenými lenticelami. Okolo kalicha a stopky býva roztrúsená hrubšia hrdza, na slnečnej strane sa občas vyskytuje jemné ružovkasté líčko.

Kalich je veľký, otvorený, kališné lístky dlhé, rohovité.

ZAÚJÍMAVOŠŤ

- Charakteristická je riedko vetvená koruna, konce letorastov sa ohýbajú nahor.
- Je možné pestovať ju aj vo vyšších chránených polohách.
- Pre úzky tvar koruny je vhodná do stromoradií a alejí.

Odrody podobného vzhľadu: 'Avranšská', 'Pastornica', 'Pitmastonská'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa od polovice septembra, konzumne dozrieva koncom septembra, vydrží do novembra.

VYUŽITIE

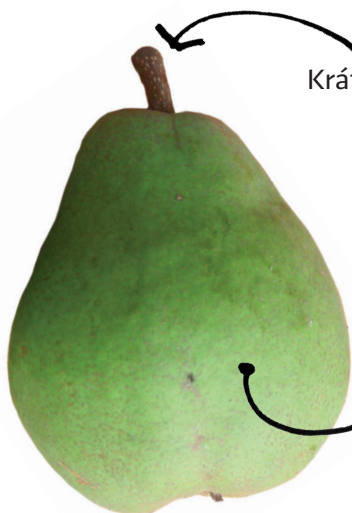

JEANNE D'ARC

Odroda vypestovaná A. Saunierom v Rouene ako kríženec odrôd 'Dielova' a 'De-kanka zimná'. Rozširuje sa od roku 1893. Ide o dobrú a úrodnú zimnú odrodu, pomerne odolnú voči mrazom. Hodí sa skôr do teplejších polôh a do živných a primerane vlhkých pôd.

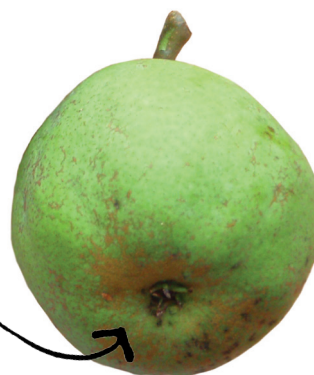
Plody sú veľké, zvonovito baňaté, hrboľaté, mierne drsné. Šťavnatá dužina má žltkastú farbu a veľmi dobrú, aromatickú, sladkokyslú chuť.

Krátka, na konci širšia **stopka**, je hnedá a sedí v plytkej jamke.

Sivozelená až zelenkastožltá **šupka** býva hnedobodkovaná, niekedy s nevýrazným červeným líčkom.

Kalich je veľký a otvorený, v širokej a hlbokaj hrboľatej jamke.

ZAÚJÍMAVOŠŤ

- Tvorí menšie a ihlanovité koruny, neskôr previsnuté.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa od polovice októbra, konzumne dozrieva v polovici decembra, vydrží do marca.

VYUŽITIE

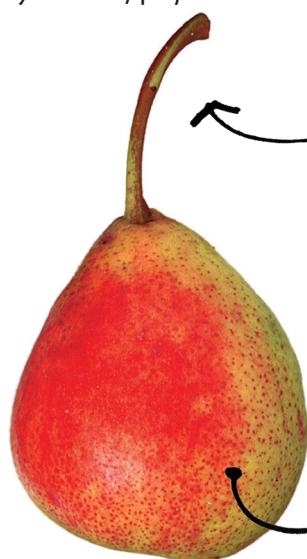

JÚLOVÁ

Letná odroda pochádzajúca z Francúzska, kde sa začala pestovať okolo roku 1857. Je relatívne náročná na stanovište, no pri výbere dobrej polohy sa dá pestovať aj vo vyšších oblastiach. Je atraktívna farbou a chuťou plodov, pravidelnou a vysokou plodnosťou.

Plod je stredný až menší, tupo a kužeľovito vajcovitý, väčšie plody pripomínajú 'Clappovu'. Dužina je belavá až žltkastá, stredne šťavnatá, jemne zrnitá. Chuť je sladká, kyselká, príjemne korenistá.

Stopka je krátka, zelenkastá, v malej jamke.

Šupka je žltavozelená, neskôr viac zažltnutá so širokým plošným červeným páskovaním. Zelenosivé lenticely sú viditeľné, okolo stopky sa vyskytuje hrdza.

Kalich je pootvorený, v nepatrnej jamke.

ZAÚJÍMAVOŠŤ

- Stromy rastú relatívne slabo, koruny sú vzpriamené s mierne sklonenými vetvami.
 - Odporúča sa oberať ju týždeň pred plnou zrelosťou.
- Odrody podobného vzhľadu: 'Clappova'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa koncom júla, konzumne dozrieva následne po zbere, vydrží do začiatku augusta.

VYUŽITIE

KONFERENCIA

Táto prvotriedna a všestranná jesenná odroda pochádza z Anglicka. Rozširuje sa od roku 1894. Znáša dobre prepravu, dá sa dobre uskladniť, je plodná a stromy sú zdravé. Vyskytuje sa často, dokonca aj v menej priaznivých lokalitách.

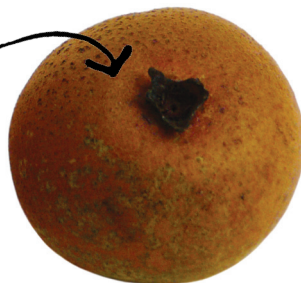
Plod je stredný až veľký, podlhovasto fľaškovitý, pri stopke zúžený. Dužina je žltavá, v plnej zrelosti lososovo ružovkastá, šťavnatá, úplne rozplývavá. Chuť je výborná, sladká, príjemne korenistá.

Stopka je stredne a nerovnako dlhá, pomerne tenká, zelená alebo svetlohnedá.

Šupka je tuhá, suchá, drsná, zelenavožltkavá s jemnými lenticelami. V dolnej tretine plodu je súvislo pokrytá hrdzou.

Kalich je pootvorený až otvorený, v menšej plytkej jamke.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Stromy rastú stredne bujne, koruny sú vzpriamené, po veľkých úrodách bývajú previsnuté.
- Púčiky na letorastoch sú nápadne odstavajúce.

Odrody podobného vzhľadu: 'Boscova fľaša', 'Parížanka', 'Pastornica'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v polovici septembra, konzumne dozrieva koncom septembra, vydrží do polovice októbra.

VYUŽITIE

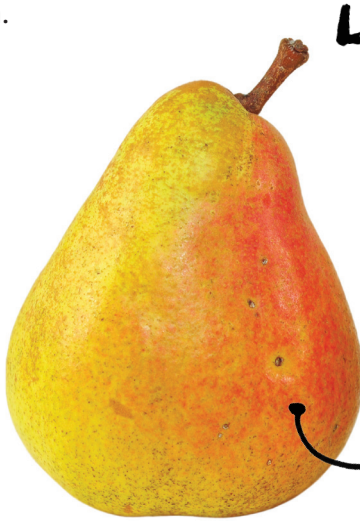

KONGRESOVKA

Nad iné hrušky vyniká veľkosťou svojich plodov. Za svoje rozšírenie vďačí dobrej plodnosti a možnosti pestovať ju v menej priaznivých lokalitách. Pochádza z Francúzska, kde sa pestuje od roku 1867.

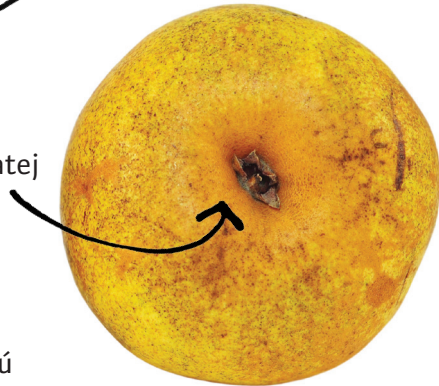
Plod je veľmi veľký, nepravidelný, homoľovitý, baňatý, často hrboľatý. Dužina je žltavobiela, veľmi šťavnatá. Chuť je veľmi dobrá, sladká, jemne kyselkavá a jemne korenistá.

Stopka je krátka, hrubá, drevnatá, vtlačená, prihnutá na stranu.

Šupka je pevná, lesklá, žltá, miestami plošne dočervena sfarbená. Okolo stopky hrdzavá, jemne bodkovaná.

Kalich je otvorený, v plytkej, výrazne hrboľatej jamke.

ZAÚJÍMAVOŠŤ

- Strom rastie stredne bujne, koruny majú široko ihlanovitý tvar.
- Prvýkrát bola predstavená na ovocinárskej výstave, kde prebiehal aj pomologický kongres. Podľa toho dostala aj svoje meno.
- Kvôli veľkosti jej plodov treba na pestovanie vyberať pred vetrom chránené miesto.

Odrody podobného vzhľadu: 'Marillatova'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v prvej polovici septembra, konzumne dozrieva 1 – 2 týždne po zbere.

VYUŽITIE

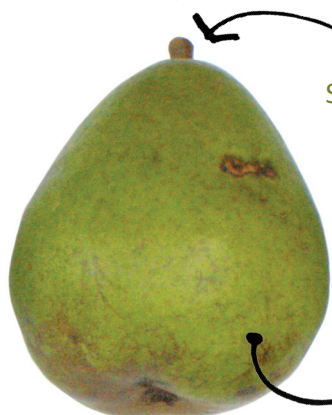

KOPOREČKA

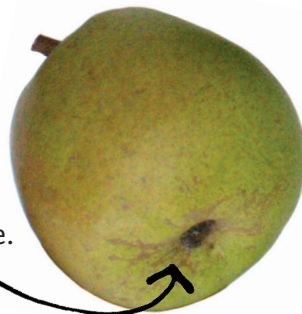
Nazývaná aj 'Lieglova maslovka', 'Kobrčka', 'Kulma' a i. Vznikla koncom 18. storočia na území Čiech, pravdepodobne v Koporeči na Mostecku, ako náhodný semenáč. Ide o výbornú stolovú a trznú odrodu. Je veľmi náchylná na chrastavitosť. Stromy majú neobyčajne mohutné koruny. Jej plody dozrievajú postupne, takmer celú zimu.

Plody sú menšie až stredné, vajcovitého tvaru. Maslová a šťavnatá dužina je sladká a má muškátovú, výbornú príchuť.

Stopka je nerovnako dlhá, skôr kratšia a tenšia, v malej jamke.

Šupka je hladká, svetlozelená až žltkastá, husto hrdzavo bodkovaná.

Väčší a otvorený kalich leží v nepatrnej jamke.

ZAÚJIMAVOSŤ

- Pre jej mimoriadnu náchylnosť voči chrastavosti bolo jej pestovanie obmedzené na oblasti so znečisteným ovzduším vplyvom ťažby a spracovania uhlia, kde sírne emisie limitujú výskyt húb.

Odrody podobného vzhľadu: 'Mechelenská', 'Napoleonova'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa od polovice októbra, konzumne dozrieva v polovici novembra, vydrží do marca.

VYUŽITIE

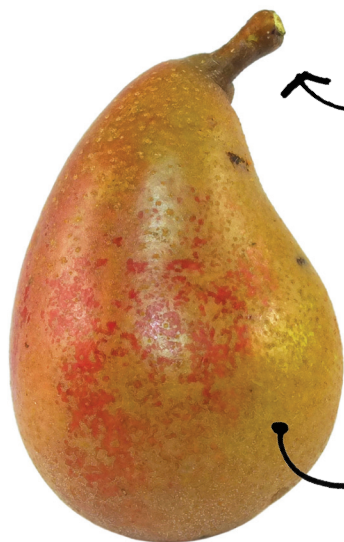

KRIVICA

Pochádza z Francúzska, objavená bola ako náhodný semenáč. Prvýkrát plodila v roku 1848. Pre dobrú kvalitu plodov vyžaduje vhodné pôdne aj klimatické podmienky. Pestovala sa predovšetkým ako stolová hruška výbornej chuti.

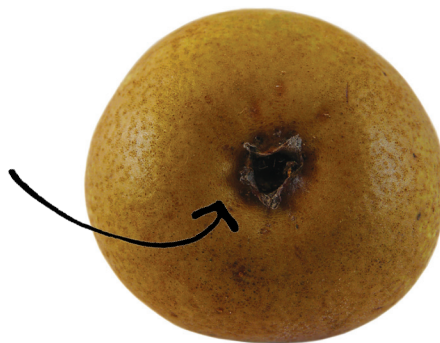
Plod je veľký, kužeľovito pretiahnutý, v hornej časti zakrivený. Dužina je takmer biela, veľmi šťavnatá, krehká. Chuť je sladká, jemne korenistá, výborná.

Stopka je krátka, silná, dužinatá, so závalom, charakteristicky nachýlená na stranu.

Šupka je pevná, mierne lesklá, základná farba je zelenavožltá s množstvom hnedých lenticiel, s krásnym červeným, bronzovolesklým líčkom.

Kalich je otvorený, malý, v plytkej jamke.

ZAÚJÍMAVOŠŤ

- Stromy rastú stredne bujne a vzpriamene, strom vytvára veľmi úzku a nápadnú stĺpovitú korunu.
 - Pri predčasnom zbere plody rýchlo vädnú, pri neskorom zase opadávajú.
- Odrody podobného vzhľadu: 'Marillatova'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v polovici septembra, konzumne dozrieva v novembri, vydrží do decembra.

VYUŽITIE

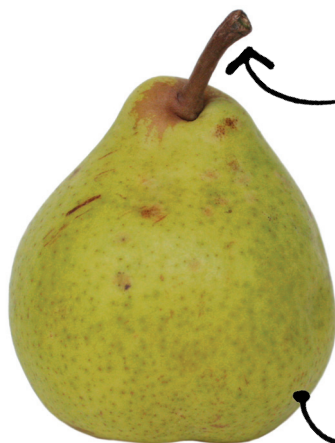

LUCASOVA

Táto zimná odroda pochádza z Francúzska. Bola objavená v roku 1870 ako náhodný semenáč v lese blízko Orléans. Má veľké plody, dobrej sladkej chuti a všestranného využitia. Je náročnejšia na podmienky prostredia a dobre sa jej darí najmä v oblastiach do 400 m n. m. Veľmi dobre znáša skladovanie.

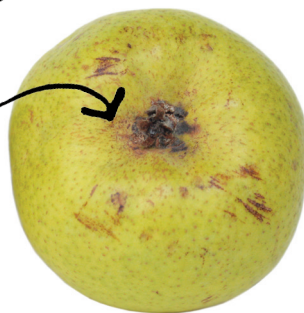
Plod je veľký, hladký, pravidelný, tupo kužeľovitý. Dužina je belavá so žltým odtieňom, nepatrne zrnitá, šťavnatá, rozplývavá. Chuť je sladká, jemne korenistá a mierne trpká, veľmi dobrá.

Šupka je svetlozelená, neskôr svetložltá s náznakom červeného líčka. Lenticely sú výrazné po celom povrchu plodu.

Stopka je krátká, hrubá, svetlohrdzavá, v pravidelnej plytšej jamke, väčšinou ohnutá na stranu.

Kalich je takmer uzavretý, kališné lístky sú drobné, v plytkej hrboľatej a hrdzavej jamke.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Stromy rastú stredne bujne a vzpriamene. Kmenné tvary sa pestujú pomocou medzištepeneia. Koruna je v dospelosti nepravidelne rozložitá a mierne previsnutá.

Odrody podobného vzhľadu: 'Dielova', 'Druardova'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa od polovice októbra, konzumne dozrieva v novembri, vydrží do februára.

VYUŽITIE

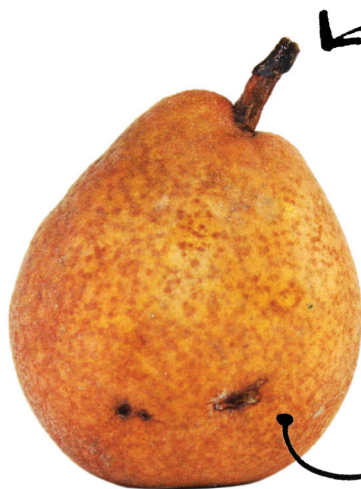

MADAME VERTÉ

Táto zimná odroda pochádza z Belgicka, kde bola vypestovaná okolo roku 1810. Má menšie až stredne veľké plody výbornej kvality, je úrodná, odolná a dá sa pestovať aj v horších podmienkach. Stromy sú skôr menšieho vzhľadu, preto sa hodí aj do menších záhrad.

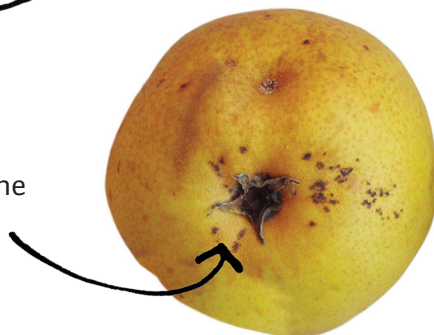
Plod je menší až stredne veľký, kužeľovitý až baňatý, mierne hrboľatý. Dužina je žltobiela, mierne ružovkastá, krehká a šťavnatá, rozplývavá. Chuť je sladká, príjemne kyslá, veľmi korenistá, výborná.

Stopka je stredne dlhá, hnedastá, na hornom konci nápadne rozšírená, v plytkej jamke.

Šupka je zelenkastá, sivohnedá a nápadne hrdzavá až kožovitá. Po dozretí škoricovo hnedožltá. Lenticely sú výrazné po celom povrchu plodu.

Kalich je otvorený, v širšej a plytkej, mierne hrboľatej jamke.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Stromy rastú slabšie až stredne bujne, koruna je typická, široko ihlanovitá a nedosahuje väčších rozmerov.
- Pri zbere sa stopka ľahko zlomí.

Odrody podobného vzhľadu: 'Šedá zimná'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa od polovice októbra, konzumne dozrieva v decembri, vydrží do februára.

VYUŽITIE

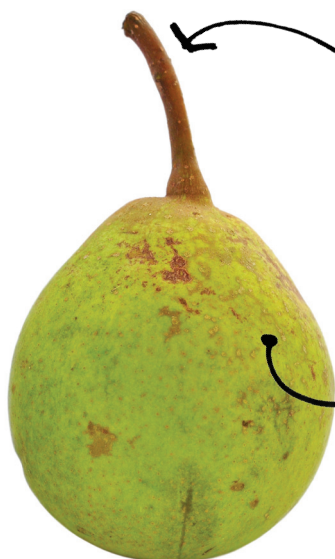

MAGDALÉNKA

V minulosti veľmi rozšírená odroda skorej letnej hrušky, ktorá sa vo Francúzsku pestovala už v roku 1628. Darí sa jej v teplých polohách, kde dáva výborné plody, vhodné najmä na priamy konzum.

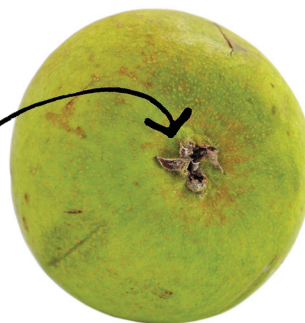
Plod je malý, krátko kužeľovitý a zaoblený. Dužina je biela, len zľahka žltkastá, pod šupkou zelenkastá, šťavnatá. Príjemne vonia. Chuť je svojrázne korenistá, sladkokyslá, s citrónovú kyslosťou.

Stopka je pomerne dlhá, zelená, vyrastá z plytkej jamky.

Šupka je v čase zrelosti hladká, svetlozelená až jemne citrónovožltkastá, celkom výnimočne červenkastá, posiatá hrdzavými lenticelami.

Kalich je pootvorený, jemne plstnatý, v malej jamke.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Strom tvorí riedke koruny s nápadne šlahúňovými vetvami.
- Vyznačuje sa striedavou plodnosťou, zberá sa asi týždeň pred konzumnou zrelosťou.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa od polovice augusta, konzumne dozrieva niekoľko dní po zbere.

VYUŽITIE

MARILLATOVA

Táto hruška patrí medzi najväčšie a najkrajšie. Je nielen ozdobou stolov, ale tiež výbornou pochúťkou. Pochádza z Francúzska, kde ju vypestoval škôlkar Marillat okolo roku 1870.

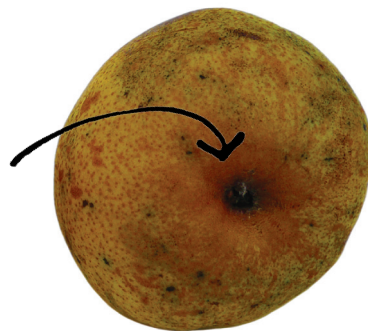
Plod je veľký, nepravidelný, hrboľatý. Dužina je belavá, jemná, rozplývavá a šťavnatá. Chuť je veľmi dobrá, sladká, mierne trpká a v chladných rokoch mierne nevýrazná.

Stopka je krátka, dužinatá, hákovitou špičkou plodu obvykle celkom prihnutá na stranu.

Šupka je lesklá, zelenkastožltá s červeným líčkom, miestami hrdzavá.

Kalich je pootvorený, v širokej a hrboľatej jamke.

ZAÚJÍMAVOŠŤ

- Strom rastie stredne až pomerne slabo, vzpriamene. Koruna je pomerne rozložitá a riedka, menších rozmerov. Rýchlo starne.
- Tvorí nápadne krátky plodný obrast.

Odrody podobného vzhľadu: 'Guyotova', 'Kongresovka', 'Krivica'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa od polovice septembra, konzumne dozrieva koncom septembra.

VYUŽITIE

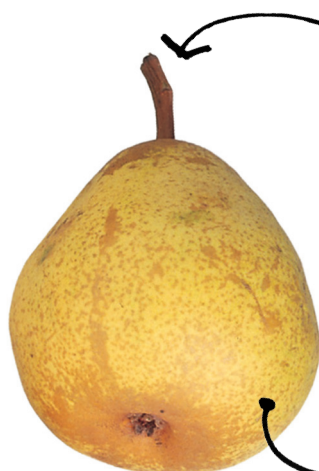

MECHELENSKÁ

Vznikla ako semenáč v Belgicku, pravdepodobne v roku 1830. Je veľmi plodná, no chuťovo nestála. Dužina je riedka a hnedne, nehodí sa na zaváranie. Hoci je relatívne mrazuvzdorná, je náročná na teplé polohy.

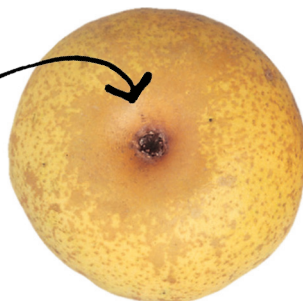
Plody sú malé, širokokužeľovité až vajcovité, pri stopke vyduté. Dužina je žltkastá, lososovoružovkastá, rozplývavá, šťavnatá. Má muškátovo korenistú chuť, ktorá sa kvalitou rok za rokom mierne mení.

Stopka je stredne dlhá, svetlohnedá.

Šupka je mierne lesklá, suchá, svetlo zelenkastožltá s hojnými drobnými lenticelami. Okolo stopky má lúčovito hrdzavú čiapočku.

Kalich je hnedý, otvorený, kališné lístky sú krátke a rohovité.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Rastie slabšie, šľahúňovito a vytvára malé, previsnuté až jabloniam podobné koruny.
 - Plodí v zhlukoch a na vysokokmenných stromoch sú plody drobné.
- Odrody podobného vzhľadu: 'Koporečka'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa od polovice októbra, konzumne dozrieva v decembri, vydrží do februára.

VYUŽITIE

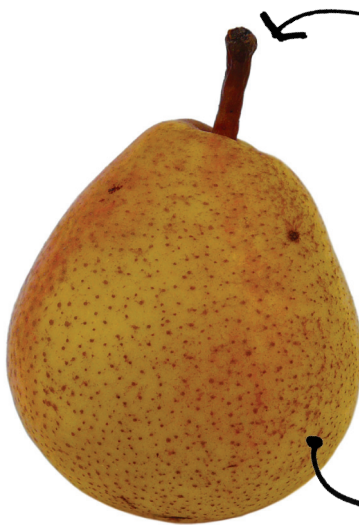

MERODOVA MASLOVKA

Táto odroda pochádza z Belgicka, kde bola objavená ako náhodný semenáč niekedy okolo roku 1819. Je veľmi rozšírená, za čo vďačí najmä zdravému a silnému rastu, pravidelnej a vysokej plodnosti, všestrannému využitiu a tiež tomu, že sa dá dobre pestovať aj v horších podmienkach. Všestranná odroda, ktorá vďaka hrubšej šupke znáša dobre prepravu.

Plod je veľký, tupo a zaoblene kužeľovitý, tvarovo veľmi vyrovnaný. Dužina je smotanovobiela, jemná, nie celkom rozplývavá, veľmi šťavnatá. Chuť je dobrá, sladká, kyselkavá a mierne korenistá.

Stopka je krátka, hrubá, zelenkastá, vtláčaná do hlbokaj, hrboľato šikmej jamky.

Šupka je mierne drsná, sivozelená, posiatá hnedými lenticelami, v plnej zrelosti svetložltá, pri dobrom oslnení s miernym červenkastým líčkom.

Kalich je otvorený, kališné lístky krátke a tmavé. Nachádza sa v miskovitej jamke.

ZAÚJÍMAVOŠŤ

- Strom rastie bujne, vzpriamene a zdravo, vytvára väčšie ihlanovité koruny. Odrody podobného vzhľadu: 'Guyotova'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa od polovice septembra, konzumne dozrieva 10 - 14 dní po zbere.

VYUŽITIE

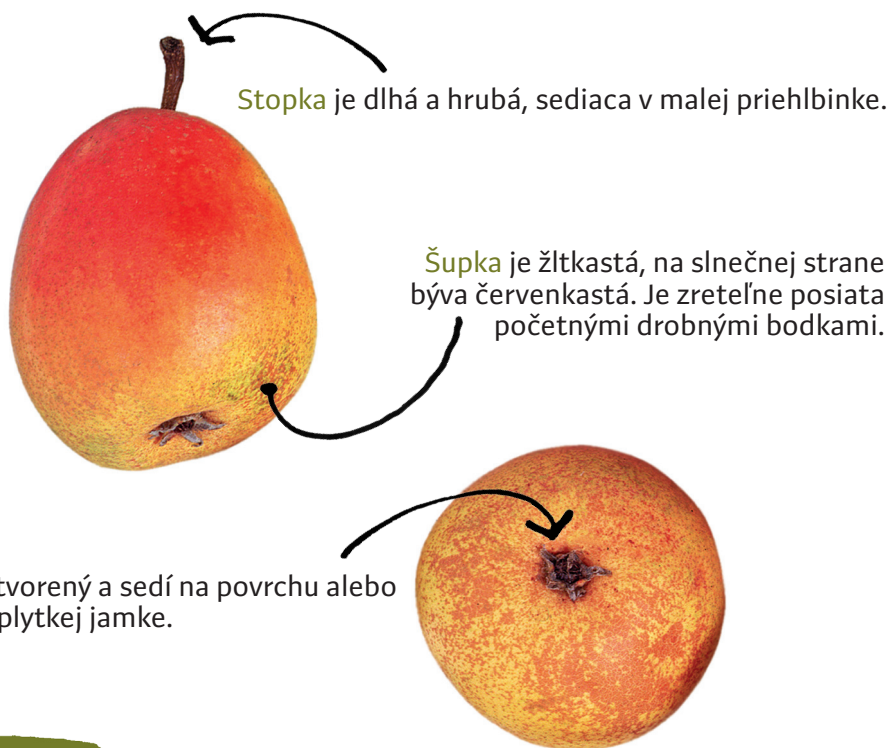

MINISTER DR. LUCIUS

Náhodný semenáč zo Saska (Nemecko) z roku 1884. Plody sú šťavnaté a polosladké. Plodí pravidelne a hojne, darí sa jej aj vo vyšších polohách. Nie je náročná na pôdy. Je stredne mrazuvzdorná a odolná voči chrastovitosti.

Má hruškovitý tvar a hrboľatý povrch. Kalich je otvorený a sedí na povrchu alebo v širokej a plytkej jamke. Stopka je dlhá a hrubá, sediaca v malej priehľbinke. Dužina je šťavnatá, hrubozrnná, viac múčnatá, bez zvláštnej arómy. Plody majú príjemnú, trpkastú chuť.

Stopka je dlhá a hrubá, sediaca v malej priehľbinke.

Šupka je žltkastá, na slnečnej strane býva červenkastá. Je zreteľne posiatá početnými drobnými bodkami.

Kalich je otvorený a sedí na povrchu alebo v širokej a plytkej jamke.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Strom má podobné plody a vzrast ako 'Dielova maslovka', nemá však také previsnuté vetvy.

Odrody podobného vzhľadu: 'Dielova maslovka'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v prvej polovici septembra, konzumne dozrieva v druhej polovici októbra, vydrží do konca októbra.

VYUŽITIE

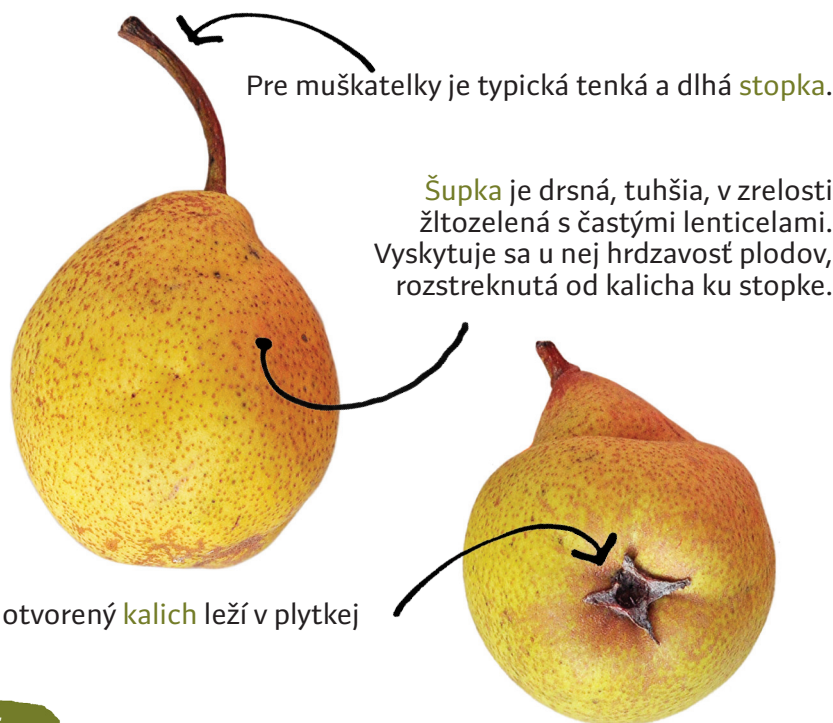

MUŠKATELKA ŠEDÁ

Ide o starú českú odrodu z 2. polovice 18. storočia. Pochádza pravdepodobne z okolia Čáslavi alebo Kutnej hory, postupne sa veľmi rozšírila. Vyznačuje sa výbornou muškátovou príchuťou. Je nenáročná, mrazuvzdorná, vhodná aj do vyšších a veterných polôh. Tvorí veľké stromy s mohutnou guľovitou korunou. Na bujnom podpníku sa dožíva aj viac ako 100 rokov.

Plody sú vajcovité až špicato vajcovité, malé až stredne veľké. Dužina je biela až žltkastá, šťavnatá, chuť sladká i mierne sladkokyslá, výrazne korenistá.

Pre muškateľky je typická tenká a dlhá stopka.

Šupka je drsná, tuhšia, v zrelosti žltozelená s častými lenticelami. Vyskytuje sa u nej hrdzavosť plodov, rozstreknutá od kalicha ku stopke.

Nápadne veľký otvorený kalich leží v plytkej kališnej jamke.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Rastie mohutne, nápadne zdravo. Vysoké guľovité koruny sa pod tiažou ovocia rozkladajú šlahúňovitými aj kostrovými vetvami do charakteristických oblúkov.

Odrody podobného vzhľadu: 'Muškateľka turecká', 'Muškateľka dlhá letná', 'Muškateľka drobná' a iné.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v druhej polovici júla až začiatkom augusta, dozrieva nerovnomerne, 7 - 14 dní po zbere.

VYUŽITIE

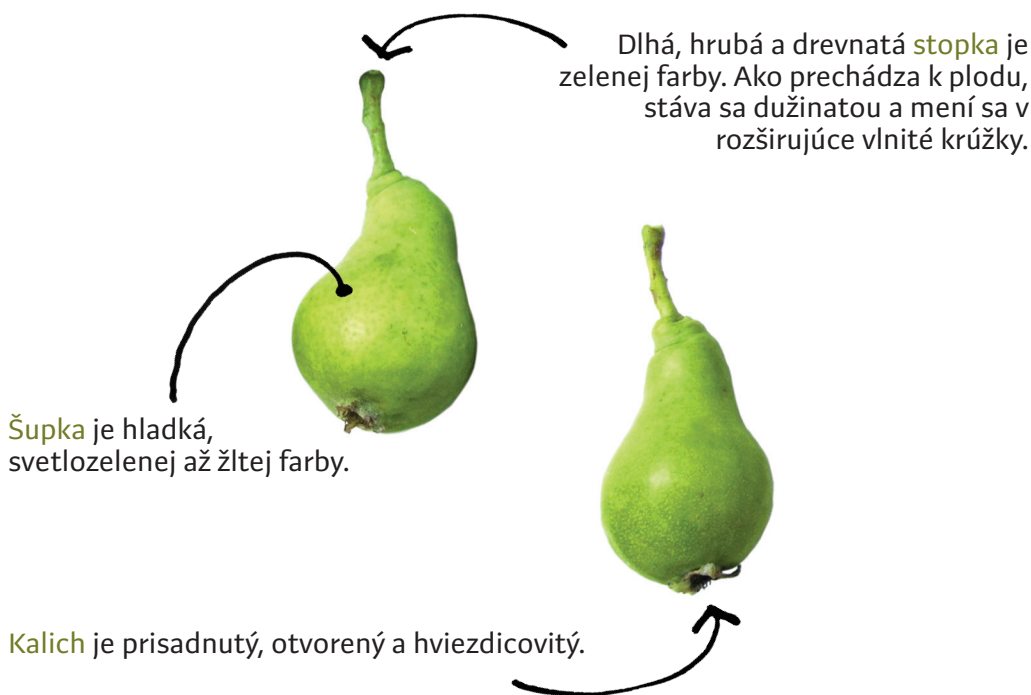

NAGEVICOVA

Stará letná odroda, pravdepodobne francúzskeho pôvodu, pochádzajúca z 2. polovice 16. storočia. Darí sa jej dobre aj vo vyšších a chladnejších polohách. Je otužilá, čo ju predurčuje ako vhodnú odrodu aj pre regióny, ktoré nie sú vyslovene ovocinárske. Plodí v trsoch, vždy niekoľko kusov pohromade.

Plody sú menšie až stredné, hruškovitého až fľaškovitého tvaru, k stopke sa nápadne zužujú. Belavá dužina je jemná, šťavnatá. Chutí výrazne korenisto, šťavnato a sladko s muškátovou príchuťou.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Strom má hustú, nepravidelnú, kužeľovitú korunu.
- Má typicky zelenkastú farbu plodu i stopky.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v druhej polovici júla, konzumne dozrieva v polovici až koncom augusta.

VYUŽITIE

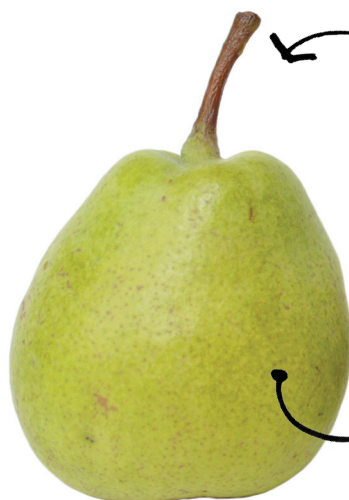

NAGHINOVA

Táto zimná odroda pochádza z Belgicka. Bola popísaná okolo roku 1872. Darí sa jej najmä v dobrých, hlbokých pôdach a teplých polohách. Preto sa príliš nerozšírila. Plodí hojne, no má sklony k striedaniu plodných a neplodných rokov. Plody sú chutné, uplatnia sa najmä pri priamej konzumácii.

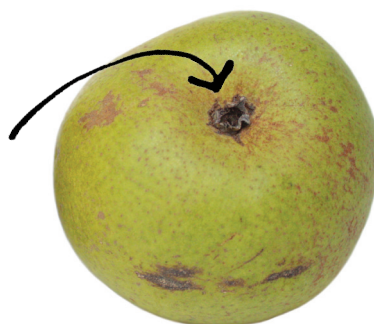
Plod je veľký, široko a tupo kužeľovitý, vajcovito zaoblený, takmer hladký. Dužina je biela, šťavnatá. Chuť je sladká až sladkokyslá, príjemne korenistá, dobrá.

Stopka je hrubá, dužinatá, na konci zhrubnutá.

Šupka je tuhá, kožovitá, matne lesklá, zelenožltá s jemnými lenticelami.

Kalich je pomerne malý, pootvorený, v hlbokoj a mierne hrboľatej jamke

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Vytvára široké pyramídálne koruny.
- Charakteristický je úzky a tmavý list.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa koncom októbra, konzumne dozrieva v decembri, vydrží do februára.

VYUŽITIE

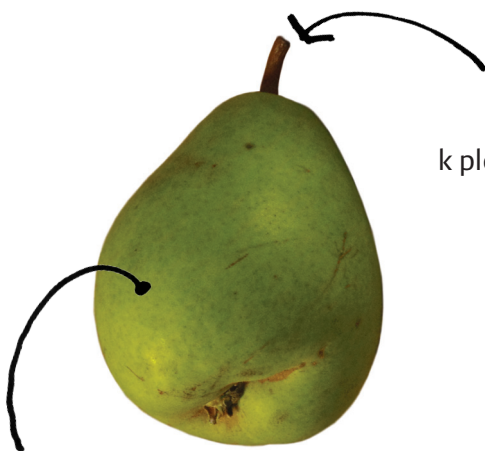

NAPOLEONOVA

Pochádza z Belgicka, kde ju okolo roku 1800 vypestoval z výsevu záhradník Liart. Patrí k najchutnejším stolným odrodám. Na pôdu a klímu je však veľmi náročná, trpí tiež chrastavitosťou. Je málo odolná voči mrazom, darí sa jej len v teplej a výživnej pôde.

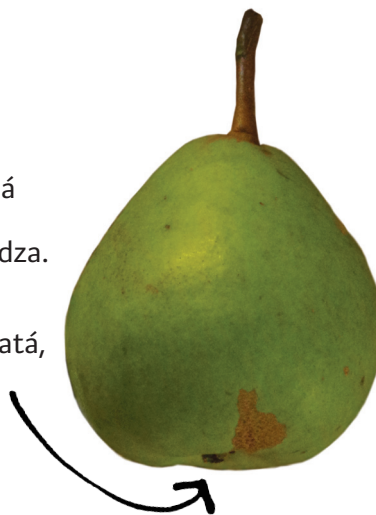
Stredne veľké plody majú zvoncovitý, niekedy pretiahnutý tvar. Dužina je jemná, belavá, sladkokyslej, aromatickej, výbornej chuti.

Dlhá, hrubá a drevnatá **stopka** je zelenej farby. Ako prechádza k plodu, stáva sa dužinatou a mení sa v rozširujúce vlnité krúžky.

Šupka je jasnozelená, neskôr žltozelená, lesklá s teplým odtieňom, jemne a husto posiatá svetlými lenticelami. Miestami sa objavuje hrdza.

Stredne dlhá **stopka** je hrubá, pri plode dužinatá, vtlačená do širokej jamky, ktorá je kruhovitá a hrboľatá.

ZAÚJIMAVOSŤ

- Koruny stromov sú následkom veľkej plodnosti previsnuté a pomerne malé. Odrody podobného vzhľadu: 'Dielova', 'Lucasova', 'Mechelenská'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v polovici októbra aj neskôr, konzumne dozrieva začiatkom novembra, vydrží do konca decembra.

VYUŽITIE

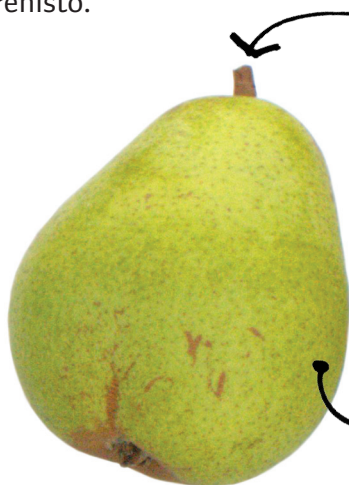

NELISOVA ZIMNÁ

Pochádza z Belgicka, kde ju v roku 1815 vypestoval J. C. Nelis. Ide o veľmi chutnú vianočnú zimnú hrušku. Je odolná voči chrastavosti a mrazuvzdorná. V nižších polohách je pomerne nenáročná. Darí sa jej aj v chladnejších polohách, na lokalitách s hlbokou a výživnou pôdou. Výborná stolová odroda, vhodná aj na zaváranie.

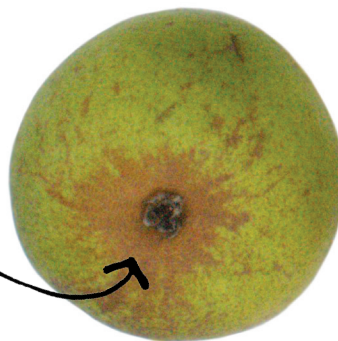
Malé až stredne veľké plody sú baňatého až hruškovitého tvaru a sú mierne hrboľaté. Dužina je žltkavobiela, šťavnatá, krehká, príjemne aromatická. Chutí vynikajúco a korenisto.

Stopka je dlhá, sediaca v plytkej jamke.

Zelenohrdzavá drsná šupka je miestami žltkastá, pokrytá lenticelami.

Kalich je otvorený, nenápadný, v plytkej, úzkej, mierne hrboľatej jamke.

ZAÚJÍMAVOŠŤ

- Stromy dorastajú do 6 metrov a majú širokú guľovitú korunu. Rastú šľahúňovito a trochu rozhádzane. Nápadný je malý list a husté olistenie. Odrody podobného vzhľadu: 'Šedá jesenná'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa koncom októbra, konzumne dozrieva v decembri, vydrží do februára.

VYUŽITIE

PARÍŽANKA

Táto náročná zimná odroda bola objavená ako náhodný semenáč vo Francúzsku v roku 1893. Je to kvalitná, zdravo rastúca a mrazuvzdorná odroda, vhodná predovšetkým na priamy konzum, ktorej sa darí v dobrých pôdach a teplej klíme. Plody z nevhodných lokalít nie sú kvalitné. Veľmi dobre sa skladuje.

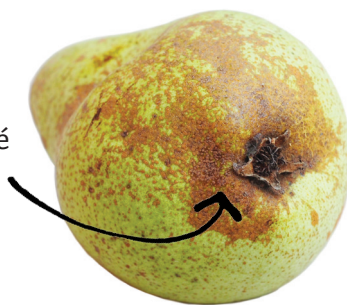
Plod je strednej veľkosti, podlhovastý, hruškovitého tvaru, kuželovito zúžený na obe strany a zaoblený. Dužina je žltkastá, pri šupke zelenkastá, nie vždy rozplývavá, šťavnatá. Chuť je sladká, príjemne korenistá, mierne kyslastá, z vhodných polôh dobrá.

Stopka je stredne dlhá, drevnatá, mierne vtlačená do špičky plodu.

Šupka je tuhá až kožovitá, matná, zelenej farby, posiatá lenticelami. Okolo kalichu a stopky býva hrdzavá.

Kalich je otvorený, veľký, v plytkej jamke, kališné lístky sú rozložené po plode.

ZAÚJIMAVOSŤ

- Mladé listy sú nápadne striebristo plstnaté.
 - Má drobnejšie a redšie kvety.
- Odrody podobného vzhľadu: 'Konferencia', 'Pastornica'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa koncom októbra, až začiatkom novembra, čo najneskôr. Konzumne dozrieva v decembri, vydrží do februára.

VYUŽITIE

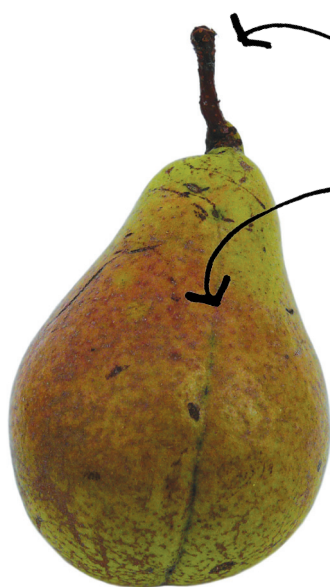

PASTORNICA

Táto veľmi často sa vyskytujúca odroda vznikla ako náhodný semenáč. Pochádza z Francúzska, kde ju okolo roku 1760 objavil miestny pastor. Odroda je cenná pre svoju vitalitu, vysokú a pravidelnú plodnosť. Kvalitné plody však dosahuje len v teplejších oblastiach a na kvalitných pôdach. Veľmi dobre znáša prepravu. Pri predčasnom zbere plody vädnú.

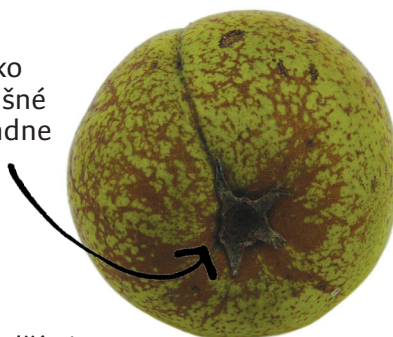
Plod je podlhovastý, fľaškovitý, pomerne veľký, dužina je žltavobiela, šťavnatá. Okolo jadrovníka býva zrnitá. Chuť je nevyrovnaná, v lepších polohách sladká až mierne kyslastá a korenistá, v horších polohách vodnatá a menej výrazná.

Stopka je pomerne dlhá, hrubá, drevnatá, zahnutá.

Charakteristickým a častým znakom je plytká, od kalichu k stopke sa tiahnuca **ryha** s hrdzavým pruhom. Šupka je tuhá, pri zbere sivozelená, môže sa vyskytnúť nevýrazné ružovooranžové líčko, okolo kalichu býva hrdzavá.

Kalich je široko otvorený, kališné lístky sú nápadne dlhé.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Stromy tvoria nápadne štíhle ihlanovité koruny, ktoré sa však časom pod tiažou úrod ohýbajú a skláňajú, čím sa stávajú redšími.
- Plod vonia jemne muškátovo.
- Jadierka sú dlhé, ploché, často nevyvinuté, zakrpatené.
- Názov tejto odrody je odvodený od jej nálezcu - pastora Leroya.

Odrody podobného vzhľadu: 'Parížanka', 'Grosdemange'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v druhej polovici októbra, konzumne dozrieva v novembri, vydrží do marca.

VYUŽITIE

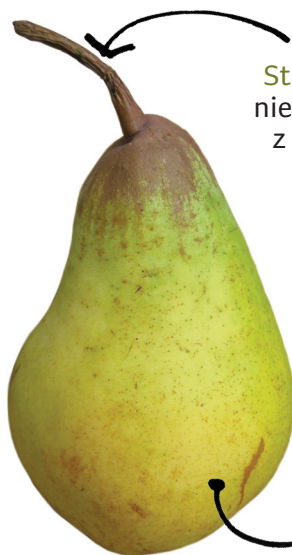

PITMASTONSKÁ

Pochádza z Pitmastonu v Anglicku. V roku 1841 vznikla rukou šľachtiteľa J. Williama ako semenáč odrody 'Angoulemská'. Je vzhľadnou stolovou odrodou, vhodnou aj na kompóty. Vyhovujú jej nižšie polohy, nezvláda mrazy. Vyžaduje slnečné polohy. V zlých polohách nevyhovuje chuťou ani konzistenciou.

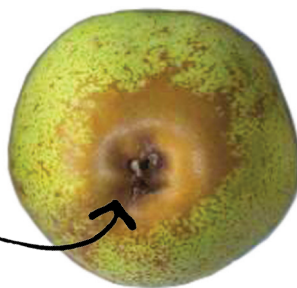
Povrch veľkého pretiahnutého plodu je mierne hrboľatý. Plody sú ťažké. Dužina je belavá s žltým nádychom, šťavnatá až maslovitá. Chutí sladkokyslo, príjemne trpkasto, dobre.

Stopka je nerovnomerne dlhá, skôr kratšia, niekedy dužinatá, mierne zakrivená, vyrastá z malej jamky a býva hrboľčekom prihnutá na stranu.

Šupka je hladká, svetlozelená, v zrelosti svetložltá. Riedko a jemne pokrytá lenticelami. Pri stopke a kalichu je hrdzavá.

Pootvorený kalich leží v hrboľatej, rôzne hlbokoj a širokej jamke.

ZAÚJMAVOSŤ

- Strom rastie v mladosti vzpriamene, neskôr rozložitejšie a previsnuto.
 - Koruna strednej veľkosti je redšia, má nápadne sýtozelené olistenie.
- Odrody podobného vzhľadu: 'Wiliamsova'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa koncom septembra až začiatkom októbra, konzumne dozrieva 14 dní po zbere.

VYUŽITIE

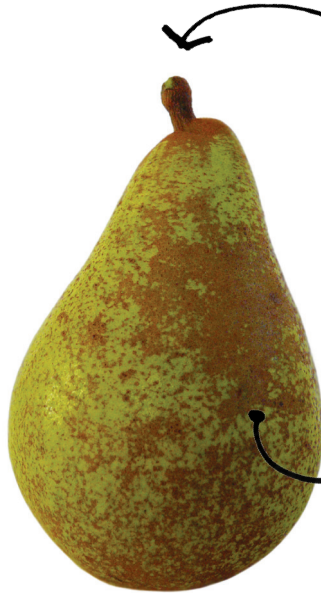

PRESIDENT MAS

Táto jesenná francúzska odroda vznikla v roku 1852 ako semenáč odrody 'Harde-npontova'. Je všestranne využiteľná a chutná, no vhodná skôr do dobrých pestovateľských oblastí. Do veterných lokalít sa veľmi nehodí.

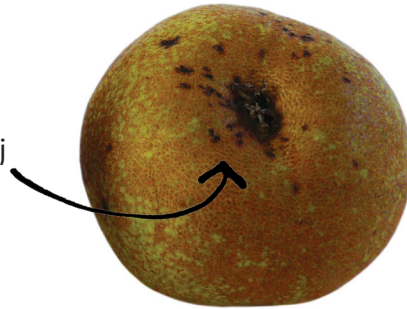
Plod je veľký, podlhovastého, baňatého tvaru, povrch býva často stlačený alebo hrboľatý. Dužina je smotanovožltá, rozplývavá, maslovitá, šťavnatá. Chuť je sladká, mierne kyselkavá, mierne korenistá, veľmi dobrá.

Stopka je hrubá a krátka, drevnatá, mierne vtlačená do jamky.

Šupka je tuhá, matne lesklá, svetlozelenožltá, okolo kalichu aj stopky hrdzavá, na slnečnej strane sa vyskytuje hnedavý nádych, je pokrytá hrdzavými lenticelami.

Kalich je pootvorený, je umiestnený v hlbokej, hrboľmi do trojhranu vtlačenej alebo inak uzavretej, jamky.

ZAÚJÍMAVOŠŤ

- Strom rastie vzpriamene a stredne bujne. Vytvára bohatý, k predlžujúcemu sa výhonu takmer v pravom uhle postavený, predčasný obrast. Koruna je hustá, má široký ihlanovitý tvar. Nedosahuje veľké rozmery. Plod má pozdĺžnu ryhu.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v prvej polovici októbra, konzumne dozrieva v októbri, vydrží do novembra.

VYUŽITIE

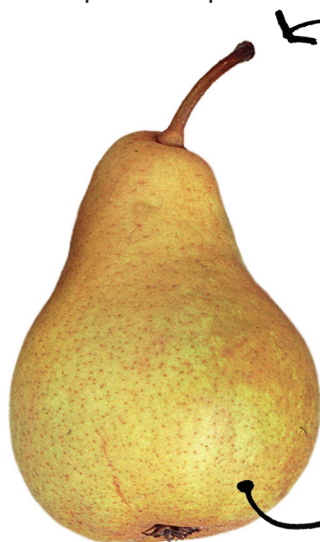

SALISBURYOVA

Je nazývaná aj 'Malá koruna' alebo 'Princezná Marianne'. Pochádza z Belgicka. Ide pravdepodobne o Van Monsov semenáč pomenovaný podľa botanika Salisburyho a druhý názov má po princeznej Marianne. Je odolná voči mrazu a chorobám. Má veľmi dobrú chuť, ale krátku skladovateľnosť.

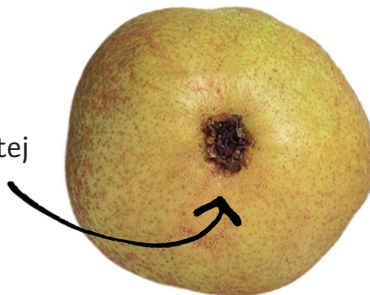
Plody sú stredne veľké, baňaté, fľaškovito pretiahnuté, mierne hrboľaté. Dužina je belavá, neskôr svetložltá, jemná a šťavnatá. Chuť je sladkokorenistá, veľmi dobrá, v horších pôdach trpkastá.

Dlhšia stopka má pri plode často zával.

Šupka je drsná, zelenkastožltá, škoricovohrdzavá, nápadne hrdzavo bodkovaná.

Otvorený kalich leží v úzkej mierne hrboľatej jamke.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Strom rastie bujne a vzpriamene, vytvára vznosné, veľké ihlanovité koruny. Odrody podobného vzhľadu: 'Boscova fľaša'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v druhej polovici septembra, konzumne dozrieva za týždeň, vydrží do konca októbra.

VYUŽITIE

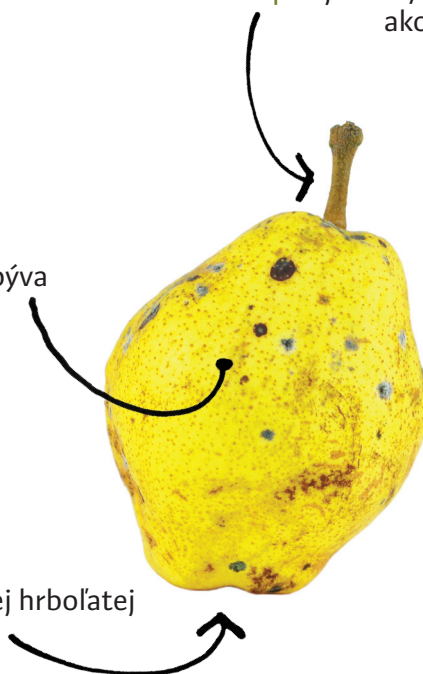
SIXOVA

Táto veľkoplodá skorá zimná odroda pochádza z Belgicka, kde ju vypestoval ovocinár Courtray v polovici 19. storočia. Neznáša veterné polohy, kvalitné plody dáva len v dobrých podmienkach. Ako cenná zimná odroda výbornej chuti sa používa najmä na priamy konzum.

Plody sú veľké, rôzne baňato zhrnatené a hrboľaté. Zelenkáva jemná dužina má sladkú, veľmi dobrú chuť s pikantnou, mierne korenistou a trpkastou príchuťou.

Stopka je dlhá, drevnatá, z plodu akoby povytiahnutá.

Šupka je jemná, lesklá, pekne sivozelená, pokrytá jemnými hnedými lenticelami. Povrch býva niekedy pokrytý aj hrdzavými škvrnami.

Pootvorený kalich leží v plytkej hrboľatej jamke.

ZAÚJIMAVOSŤ

- Koruna má v dospelosti vznosný, zaoblený tvar.
 - Veľké plody môžu dosiahnuť váhu až 600 g.
- Odrody podobného vzhľadu: 'Hardenpontova'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v druhej polovici októbra, konzumne dozrieva v novembri, vydrží do februára.

VYUŽITIE

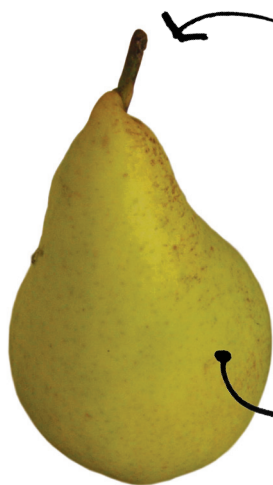

SOLANKA

Pochádza z Čiech, z obce Solany v Libochovicku, známa bola už pred 200 rokmi. Patrí k najlepším augustovým maslovkám. Je odolná voči chorobám a mrazom, rastie tiež v menej priaznivých podmienkach, mala by však byť chránená pred vetrom.

Plody sú stredne veľké variabilného tvaru, najčastejšie pretiahnuto kužeľovité, k stopke zúžené, zväčša hladké. Dužina je belavá, šťavnatá a jemná. Chutí sladko až mierne kyslo, príjemne korenisto.

Krátka silná **stopka** býva obvykle pritlačená hrboľčekom na stranu.

Šupka je voskovo matná zelenej farby, v zrelosti citrónovožltá a posiatá lenticelami, na slnku býva červenkastá.

Otvorený alebo polootvorený **kalich** je v plytkej mierne hrboľatej jamke.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Strom rastie neobvykle bujne a tvorí mohutné, vznosné, širokorozložité koruny.
 - Vyznačuje sa hustým, zdravým, tmavozeleným a lesklým olistením.
- Odrody podobného vzhľadu: 'Williamsova'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v druhej polovici augusta, konzumne dozrieva 1 - 2 týždne po zbere.

VYUŽITIE

SOLNOHRADKA

Pochádzajúca z Rakúska z 2. polovice 18. storočia. Je pomenovaná podľa miesta svojho najväčšieho rozšírenia, okolo Salzburgu. Ide o drobnú, letnú aromatickú hrušku. Keďže plody hniličia (mäknú), je vhodná najmä na sušenie. Darí sa jej aj vo vyšších polohách, ak sú teplé.

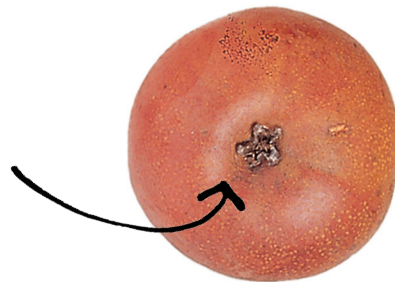
Plod je malý, cibulkového tvaru. Dužina je biela, šťavnatá a skoro hniličí. Chuť je sladkastá, mierne korenistá, výborná.

Stopka je hrubá, stredne dlhá, u malých plodov niekedy dlhšia a závalom vybočená na stranu.

Má tenkú, pevnú a zelenú **šupku**. Pri dozrievaní ľahko žltne. Na slnecnej strane sa tvorí líčko hnedastočervenej farby. Môže byť mierne hrdzavá.

Otvorený **kalich** sedí v plytkej jamke so zvlneným okrajom. Dlhé kališné lístky sú často olámané.

ZAÚJÍMAVOŠŤ

- Strom má veľmi bujný rast a plody sa ťažko zberajú. **Odrody podobného vzhľadu:** hrušky skupiny *bergamotky*.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v druhej polovici augusta, konzumne dozrieva 2 týždne po zbere.

VYUŽITIE

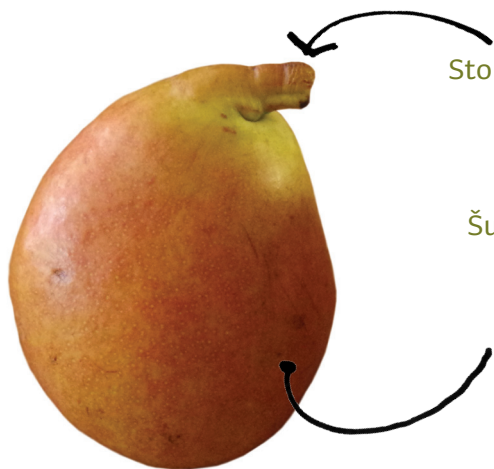

STERKMANOVA

Nazýva sa aj 'Sterkmansova'. Pochádza z Belgicka, kde ju v roku 1820 zo semena vypestoval Sterkman v meste Louvain. Ide o nedocenenú zimnú odrodu dobrej chuti. Plod občas dosahuje aj 800 g. Je rozšírená v najteplejších oblastiach, neznáša chladné a veterné polohy.

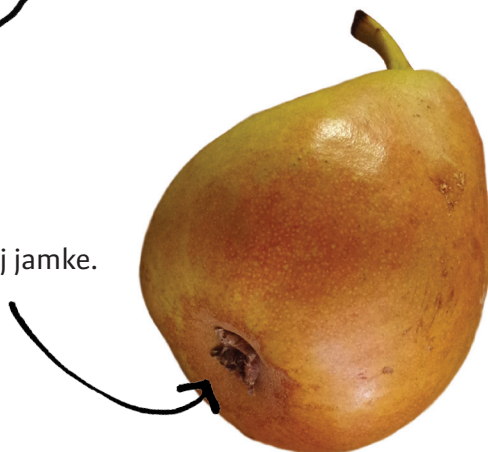
Plod je stredne veľký, plochokúžeľovitý až baňatý, mierne hrboľatý. Dužina je belavožltkastá, ľahko zrnitá, avšak dosť jemná a šťavnatá. Chutí príjemne kyslosladko a korenisto.

Stopka je stredne dlhá, bodkovaná, drevnatá, hrboľčekom pritlačená na stranu.

Šupka je hrubá, zelenkavá, neskôr zlatožltá, na slnečnej strane býva pokrytá výraznou červenou farbou, niekedy červenými až hrdzavými pehami. Občas jemne hrdzavá.

Otvorený kalich leží v plytkej a širšej jamke.

ZAÚJÍMAVOŠŤ

- Tvorí pravidelné, vznosné, ihlanovité korony.
- Plody bývajú niekedy takmer celé červené.

Odrody podobného vzhľadu: 'Dekanka zimná', 'Krasanská'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v druhej polovici októbra, konzumne dozrieva v novembri, vydrží do februára až marca.

VYUŽITIE

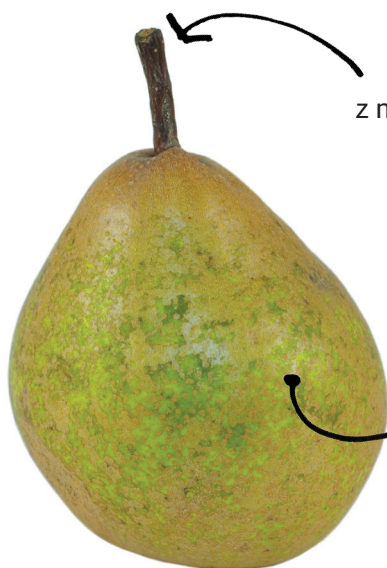

ŠEDÁ ZIMNÁ

'Šedá zimná' alebo aj 'Beregriska zimná' je francúzska odroda neznámeho pôvodu, ktorá je rozširovaná od 30. rokov 19. storočia. Je náročnejšia na pôdu a klímu, odolná voči chrastovitosti a monilióze. Má neobyčajne pravidelnú a hojnú úrodu a korenistú chuť. Používa sa najmä na priamy konzum.

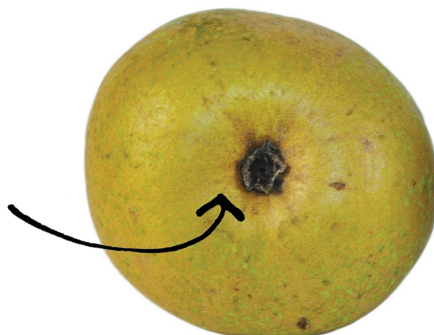
Plod je stredne veľký, vajcovitého tvaru, tvarom pripomínajú trojhran. Dužina je biela, pri šupke žltozelená, jemná a šťavnatá. Chutí sladko, mierne kyslasto, veľmi dobre, korenisto.

Stopka je krátká a veľmi hrubá, vyrastá z malej jamky. Niekedy je pritlačená malým hrboľom.

Šupka je matná a hladká, šedohnedo hrdzavá, základná zelená farba len miestami preniká na povrch.

Malý, pootvorený **kalich** leží v pravidelnej, malej jamke.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Redšia koruna stromu býva pod tiažou hojných úrod previsnutá. Odrody podobného vzhľadu: 'Madame Verté'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v polovici októbra, konzumne dozrieva v novembri, vydrží do februára.

VYUŽITIE

ŠPINKA

Patrí medzi najstaršie odrody hrušiek. Vo Francúzsku, kde vznikla, sa pestuje už od 17. storočia. Stromy sú nenáročné na kvalitu pôdy i klímu. Darí sa im aj vo vyšších polohách, ak sú teplé, keďže je len stredne mrazuvzdorná. Má delikátnu chuť. Patrí medzi letné odrody, dozrieva koncom augusta.

Plody sú malé, kužeľovitého až baňatého tvaru, nesúmerné. Dužina je matne biela, pod šupkou zelenkastá. Výnimočne sa vyskytuje červenkasté líčko. Má korenistú, svojráznu a veľmi príjemnú chuť.

Stopka je dlhá a hrubá, tmavohnedá, jemne hrboľatá.

Šupka je hrubá, kožovitá, žltozelená, škoricovohrdzavá, pokrytá šedobielymi lenticelami.

Nápadne veľký kalich je široko otvorený, sedí na povrchu alebo v plytkej jamke.

ZAÚJÍMAVOŠŤ

- Strom rastie bujne, vytvára vznosné a rozložené koruny.
- Nápadný je zdravý, sýtozelený a miskovito prehnutý list.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa na konci augusta, konzumne dozrieva v septembri, 2 týždne po zbere.

VYUŽITIE

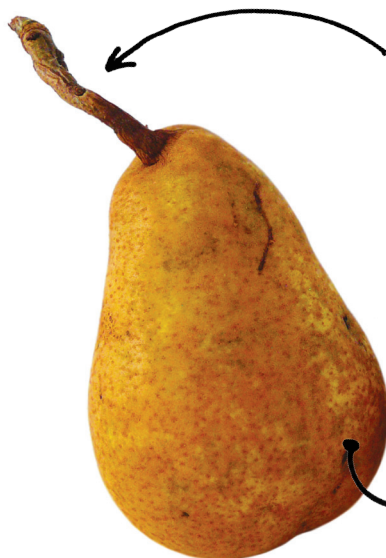

THIRRIOTOVA

Pochádza z Francúzska, kde bola v roku 1858 vypestovaná. M. Thirriotom v ovocných škôlkach v mestečku Charleville v departemente Ardennes. Je neobyčajne úrodná a vhodná do vyšších polôh. Plody majú pestré využitie, ale z trhu ju vytlačila odroda 'Konferencia'.

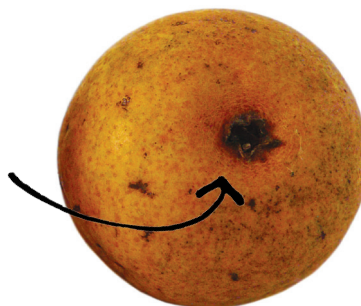
Plody sú stredne veľké až veľké, zaoblené, baňaté až tupo kužeľovité. Dužina je biela, rozplývavá, šťavnatá. Chutí sladkokyslo, mierne korenisto a dobre.

Stopka je dlhá a pri plode trochu zhrubnutá.

Šupka je jemná, pololesklá a hladká, v zrelosti žltá s jemným červeným líčkom a početnými lenticelami.

Kalich je malý, v plytkej rebrovitej jamke.

ZAÚJĀVOSŤ

- Strom rastie stredne bujne, šlahúňovito. Tvorí vysoké a pomerne úzke koruny.
- V zimnom období sú nápadné svetlé a veľké kvetné púčiky.

Odrody podobného vzhľadu: 'Sterkmanova'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v polovici októbra, konzumne dozrieva v októbri, vydrží do novembra.

VYUŽITIE

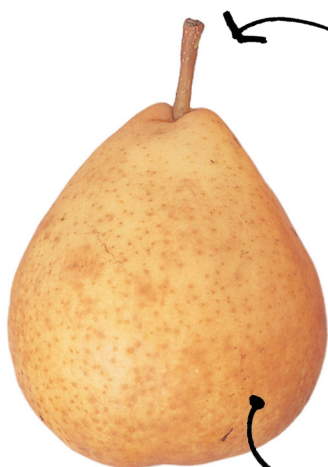

TONGRÉSKÁ

Pochádza z Belgicka, kde bola v roku 1811 objavená ako náhodný semenáč. Vyznačuje sa výbornou chuťou a slabou odolnosťou voči mrazu. Darí sa jej v najteplejších hruškových oblastiach a v chránených polohách.

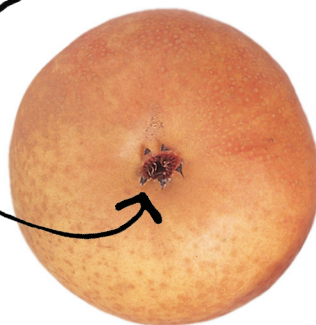
Plody sú stredne veľké, pretiahnutého hruškovitého tvaru, na povrchu hrboľaté. Dužina je žltkastá, sladkokyslá, šťavnatá. Má výbornú korenistú príchuť.

Stopka je hrubá, drevnatá, v hornej časti ohnutá, stredne dlhá bez stopkovej jamky. Môže splývať zo závalom.

Šupka je pevná, drsná, škoricovo prehrdzavená so svetlými sivými lenticelami, pri dozretí zlatožltá s krásnym červeným až červenohnedým líčkom.

Veľký a otvorený až pootvorený **kalich** leží v plytkej, mierne hrboľatej jamke.

ZAÚJÍMAVOŠŤ

- Strom rastie slabو a šlahúňovito. Koruny sú neusporiadané a oblúkovito previsnuté.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v polovici októbra, konzumne dozrieva v novembri, 3 - 4 týždne po zbere.

VYUŽITIE

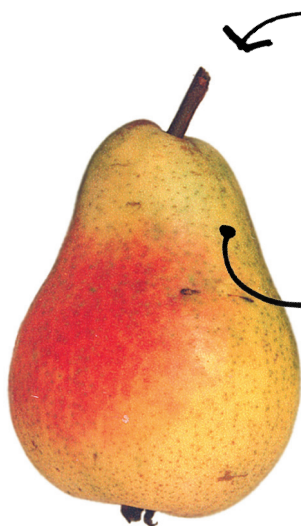

TRÉVOUXSKÁ

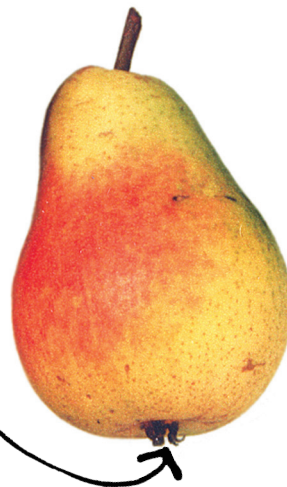
Odroda francúzskeho pôvodu, ktorú v roku 1862 vypestoval ovocinár Treyve v meste Trévoux. Je odrodou pre priamy a rýchly konzum, neskladuje sa dlho. Darí sa jej aj vo vyšších polohách, je nenáročná. Je však mierne náchylná voči mrazom a chrastavosti.

Plod je stredný až väčší, tupo a kuželovitovalcovitý. Dužina je belavá, veľmi šťavnatá a dosť rozplývavá, sladkej, mierne kyslej, slabo korenistej a dobrej chuti.

Má krátku dužinatú stopku.

Šupka je matne lesklá, zelenožltá, nápadne nedobodkovaná, červenopásikavá a pri stopke nepravidelne hrdzavá.

Kalich má stredne veľký a vyčnievajúci, kališné lístky sú vzpriamené.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Koruna býva po hodných úrodách viac rozvolnená a previsnutá.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa v auguste, konzumne dozrieva 10 až 12 dní po zbere.

VYUŽITIE

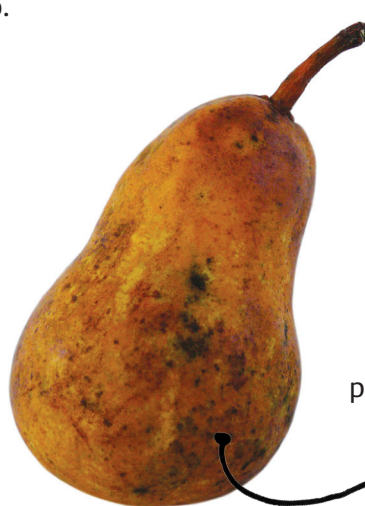

VIENNSKÁ

Pochádza z Francúzska z 2. polovice 19. storočia, pravdepodobne z mesta Vienne. Darí sa jej v teplých polohách. Vo vyšších polohách sa jej darí iba na ľahších pôdach. Na ťažších pôdach býva vodnatá. Stromy sú veľmi plodné, aj keď nie pravidelne.

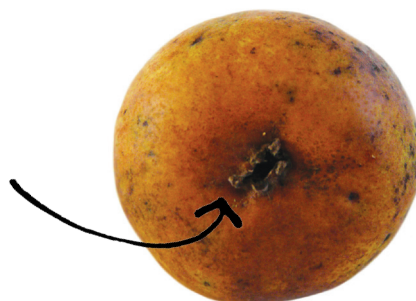
Veľké až obrovské plody sú valcovito pretiahnuté, fľaškovitého tvaru. Dužina je belavožltkastá, neobyčajne šťavnatá, na vzduchu hnedne. Chutí výbore, sladko-korenisto.

Stopka je stredne dlhá, hnedozelená.

Šupka je jemná, svetložltá, plod býva posiaty hnedými lenticelami, občas celstvo hrdzavý.

Otvorený kalich má hnedé kališné lístky.

ZAÚJÍMAVOSŤ

- Stromy dosahujú stredný vzrast kvôli bohatej násade veľkých plodov. Odrody podobného vzhľadu: 'Williamsova'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa začiatkom septembra, konzumne dozrieva po zbere, vydrží 10 – 14 dní.

VYUŽITIE

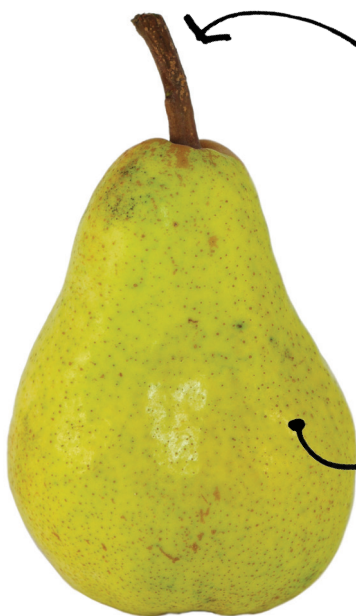

WILLIAMSOVA

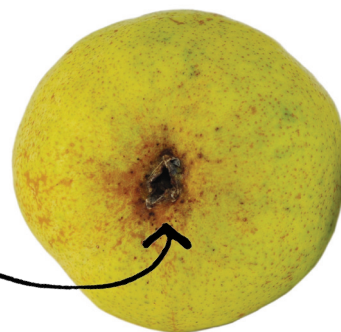
Táto obľúbená, no náročná odroda vznikla v Anglicku ako náhodný semenáč okolo roku 1770. Má výbornú chuť a široké využitie, ideálna je na kompóty a do destilátov. Ešte stále patrí k najvýznamnejším trzným odrodám vo svetovom meradle.

Plody sú veľké, kužeľovité, baňaté, k stopke zúžené a hrboľaté. Dužina je biela, šťavnatá, má maslovitú konzistenciu a príjemnú arómu. Chuť je sladkopikantne kyslastá, výrazne korenistá, veľmi dobrá.

Stopka je hrubá, stredne dlhá, ku špičke plodu pritlačená kruhovým závalom.

Šupka je v plnej zrelosti žltkastá, miestami pokrytá jemnou hrdzou, okolo kalicha výraznejšou. Je posiatá jemnými lenticelami.

Nenápadný kalich sedí v malej hrboľatej jamke.

ZAÚJÍMAVOŠŤ

- V mladosti rastie vzpriamene, neskôr slabšie. Koruna dosahuje malých rozmerov a rýchlo starne.
- 'Williamsova' hruška sa vyskytuje aj ako červená mutácia pôvodnej odrody, ktorá dozrieva o pár týždňov neskôr.

Odrody podobného vzhľadu: 'Monchalardova', 'Viennská', 'Guyotova', 'Madame Bonfond'.

ZBER A ZRELOSŤ

Zberá sa koncom augusta, konzumne dozrieva týždeň po zbere, vydrží 1 - 2 týždne.

VYUŽITIE

UŽITOČNÉ ODKAZY

Problematike starých odrôd sa na Slovensku venuje pozornosť na rozličných úrovniach. Subjekty, ktoré sa jej venujú často nie sú zamerané len na jednu činnosť. Ich práca preto obsahuje výskumné a vzdelávacie aktivity, propagáciu aj praktické aktivity ako pestovanie stromov, návrhy a realizácie výsadiieb, ošetrovanie drevín.

- **Technická univerzita vo Zvolene, Fakulta ekológie a environmentalistiky, Zvolen**, <https://fee.tuzvo.sk>
- **Slovenská poľnohospodárska univerzita, Nitra**, <https://www.uniag.sk>
- **Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum, Génová banka, Piešťany**, <http://www.vurv.sk>
- **Štátna ochrana prírody SR, Správa CHKO Biele Karpaty, Nemšová**, <http://www.sopsr.sk>
- **OZ Pre Prírodu, Trenčín**, www.preprirodu.sk
- **OZ GenoFond, Dolná Súča**, www.facebook.com/ovocnypoklad
- **OZ Alter Nativa, Brdárka**, www.alter-nativa.sk
- **OZ Jašterica, Čebovce**, www.jasterica.cebovce.sk
- **OZ Pangaea, Nová Bošáca**, www.ozpangaea.wordpress.com
- **CEEV Živica, Bratislava, Zvolen a Zaježová**, www.zivica.sk
- **Slovenský zväz záhradkárov**, www.zvazzahradkarov.sk
- **Matica ovocná, s.r.o., Dolná Súča**, www.maticaovocna.sk
- **Ovocný strom, s.r.o., Moravské Lieskové**, <https://ovocnystrom.sk>

Pri riešení problematiky sú veľmi nápomocné aj viaceré zahraničné subjekty:

- Radim Pešek – Ovocná škôlka, Bojkovice, www.stareodrudy.org
- ZO ČSOP Veronica, Hostětín, <https://hostetin.veronica.cz>
- ZO ČSOP Bílé Karpaty, Veselí nad Moravou, <http://csop.bilekarpaty.cz/>
- Ekologické centrum Meluzína RC AB, <https://www.meluzina.info/>
- Arche Noah, Schiltern, <https://www.arche-noah.at/>
- Pro Specie Rara, Bazilej, <https://www.prospecierara.ch>

SLOVNÍK POJMOV

agropriemyselné ovocinárstvo – postupy v ovocinárstve, ktoré sú závislé na využívaní produktov priemyslu. Sú nimi priemyselné hnojivá, syntetické pesticídy, ropné produkty a technológie aplikované v rozsahu poškodzujúcom životné prostredie a vplývajúcom na kvalitu potravín. Bežne sa takéto postupy označujú aj termínom intenzívne ovocinárstvo. V tejto publikácii termín intenzívne ovocinárstvo nevyužívame, keďže intenzita závisí od miery vstupov a tie môžu mať rôznu formu. Môžu to byť priemyselné vstupy, no tiež intenzívna ľudská práca. Preto aj na spotrebu energie veľmi intenzívne systémy nemusia poškodzovať životné prostredie. Ak by sa závislosť ovocinárstva na priemysle zmenšila, pestovanie by nadobudlo inú formu, využívali by sa iné postupy než tie, ktoré sa využívajú dnes.

biodiverzita – biologická diverzita, rozmanitosť živočíšnych a rastlinných druhov

diverzita – rozmanitosť, rôznorodosť

extenzívne ovocinárstvo – postupy a opatrenia využívané pri zakladaní a pestovaní extenzívnych sádov (viď nižšie). Tieto postupy sú orientované na minimalizáciu vstupov dodatekovej energie, ako je chemizácia a závlaha. Dôležité je poznanie a využívanie prírodných procesov pri pestovaní.

extenzívny sad – ovocný sad, ktorý plní okrem produkčnej aj iné funkcie. Veľký význam má najmä viac-funkčné využitie plochy sadu, kde sa okrem ovocia využíva aj trávny porast. Takýto sad spoznáme podľa toho, že stromy, ktoré tu rastú, sú mohutné, nemajú oporu ani siete ako ochranu proti vtáctvu a nie sú tu inštalované závlahy. Patrí sem väčšina starých sádov v záhradách, za humnami či v krajine.

genofond – súbor všetkých génov v populácii organizmov, napríklad jedného druhu. Mnohé gény, ktorými organizmy disponujú, sa navonok nemusia prejaviť. Sú však dôležité pre reakciu organizmov, a tým aj ich populácií v rôznych, či už stabilných alebo meniacich sa podmienkach. Preto je vysoká rôznorodosť génov dôležitá.

genofondový sad (repozitórium, poľná banka) – je to zbierka združujúca široké spektrum genetických zdrojov jedného, alebo viacerých druhov. V tomto prípade ide o kompaktnú výsadbu ovocných drevín. Na rozdiel od produkčných sádov, kde sa nachádza len niekoľko relatívne málo odrôd, ich repozitórium obsahuje veľké množstvo. Počet odrôd je vysoký, počet jedincov jednej odrody obvykle nízky. Zvolené odrody podliehajú výberu, ktorý zohľadňuje určité špecifické kritériá – napríklad vzácnosť, regionálnosť a podobne.

genotyp – súbor všetkých génov nachádzajúcich sa v jednom organizme. Tieto gény predurčujú základné vlastnosti daného jedinca. Tie gény, ktoré sa v rámci genotypu prejavajú aj ako vonkajšie znaky, nazývame fenotyp.

intenzívne ovocinárstvo – postupy a opatrenia využívané pri zakladaní a pestovaní intenzívnych sadov (viď nižšie). Tieto postupy sú orientované na hospodársky výsledok, teda pravidelnú a veľkú úrodu. Tomu cieľu slúžia vysoké vstupy dodatkovej energie, ako je využívanie neobnoviteľných zdrojov, chemizácia, závlaha, siete proti vtákom a podobne. Autoregulačné mechanizmy, teda prirodzené procesy, sú nahrádzané kontrolou pestovateľom.

intenzívny sad – sad ovocných drevín, ktorý je určený na komerčnú produkciu. Dôležité sú maximálne výstupy za krátky čas. Stromy sú malého vzrastu, blízko seba, skoro vstupujú do plodnosti. Takýto sad spoznáte aj podľa opory, ktoré stromy vyžadujú, siete proti vtákom a krupobitiu a závlah. Takýto sad často dosahuje veľké rozmery, je oplotený a nachádza sa na kvalitnej pôde.

jadrovník – vnútorná časť plodu, ktorá obsahuje semená umiestnené v puzdrach.

krajové odrody – prísne vzaté, za odrody považujeme len tie genotypy, ktoré sa v minulosti alebo v súčasnosti nachádzali v listine povolených odrôd. Z praktického hľadiska však za odrody považujeme aj tie genotypy, ktoré takto registrované neboli. Jednu skupinu z nich tvoria krajové odrody. Krajové odrody sa vyskytujú na geograficky ohraničenom území, dá sa teda povedať, že majú relatívne malý areál rozšírenia. Majú aj ďalšie špecifické vlastnosti, ako je ich chuť, využitie, odolnosť a podobne. Pre ochranu genofondu a jeho ďalší rozvoj sú nesmierne dôležité, preto by sme im mali venovať zvýšenú pozornosť.

lenticely – malé, bodkám, bradavičkám alebo chrastičkám podobné útvary, nachádzajúce sa na povrchu plodov. Slúžia na výmenu plynov medzi plodom a vonkajším prostredím a tiež sú pre niektoré odrody špecificky vyvinuté.

medza – pás zeme medzi dvoma susednými roľami. Bežne je porastený trávny porastom, môžu tu byť vysadené aj stromy.

očkovanie – taký spôsob vegetatívneho rozmnožovania, pri ktorom sa na pripravený podpník prenáša z vrúbľa očko so štítkom kôry. Očko sa vloží do podpníka zvyčajne do zárezu v tvare T a zaviaže sa špeciálnym viazacím materiálom. Očkovanie sa vykonáva v letnom období.

odkopok – výhonok, výrastok ovocných stromov z koreňa, používaný na množenie – koreňový odkopok. Na pohľad vyzerá ako malý strom vyrastajúci blízko kmeňa materského stromu, v priestore kam siahajú korene.

odroda – na počiatku vzniku odrody sa nachádza jeden človekom určený jedinec, strom alebo ker určitého druhu, napríklad jablone, slivky, ríbezle, ktorý si ľudia vybrali na ďalšie rozmnožovanie, pretože splnil ich očakávania. Aby sa vlastnosti daného jedinca zachovali, teda aby boli vždy rovnaké, ďalej sa rozmnožuje vegetatívne, napríklad vrúbľovaním, očkovaním, rezkami, odkopkami. Vznikajú vlastne klony, rôzne jedince tej istej odrody majú rovnakú genetickú informáciu.

Odrodou teda môžeme nazvať genotyp s určitými stanovenými znakmi, ktorý si ľudia vybrali na ďalšie rozmnožovanie. Naopak pohlavným rozmnožovaním, teda krížením sa vlastnosti materských odrôd v ich potomstve menia. Potomstvo sa tak môže a nemusí podobať na svojich rodičov. Ak sú vlastnosti potomstva hodnotné, je možné, že si z nich človek opäť vyberie nejaké jedince, z ktorých vznikne ďalšia odroda. Potomstvo je rôznorodé. Prísne vzaté sa odrodou stávajú tie genotypy, ktoré boli uznané štátnymi skúškami. Spolu s pojmom odroda sa používa aj varieta, kultivar, sorta.

ovocinár – odborník v odbore ovocinárstvo.

ovocinárstvo – môže byť chápané ako špeciálne výrobné odvetvie v rámci záhradníckej výroby. V širšom slova zmysle zahŕňa široké spektrum aktivít v rámci starostlivosti o ovocné stromy (škôlkarstvo, štepárstvo, sadovníctvo, pomológia a iné).

ovocná škôlka – miesto, kde sa rozmnožujú a pestujú ovocné dreviny pred výsadbou na trvalé stanovište.

pestovateľský tvar – výsledný tvar ovocnej dreviny dosiahnutý dlhodobým používaním rezu a tvarovania. V praxi ide najmä o výšku založenia koruny, teda vzdialenosť od zeme, v ktorej sa začína strom vetviť a tvar ovocného stromu a počet a rozmiestnenie kostrových konárov v korune.

plánka – ľudový názov pre druh jablone – jabloň planá (*Malus sylvestris*) alebo hrušky – hruška planá (*Pyrus pyraeaster*), ktoré sa prirodzene vyskytujú na území dnešného Slovenska. V ovocinárstve sa využívajú predovšetkým ako podpníky na štepenie odrôd. Plody z planých jabloní a hrušiek bývajú malé a trpké, nie veľmi chutné. Využívali sa najmä na výrobu pálenky. Plánky sa rozmnožujú pohlavne, preto majú, podobne ako odrody, mierne odlišné vlastnosti.

podpník* – takmer všetky ovocné stromy, ktoré sa dajú kúpiť v ovocnej škôlke alebo záhradnom centre sa skladajú z dvoch navzájom zrastených častí–podpníka a ušľachtilej odrody. Podpník je v pôde koreniaca časť ovocnej dreviny, do ktorej je naštepená ušľachtilá časť (očko alebo vrúbeľ). Podpník ovplyvňuje najmä výslednú veľkosť dreviny v dospelosti, jej hospodárenie s vlhkosťou, stabilitu v pôde, ale aj plodnosť, veľkosť a vyfarbenie plodov a podobne.

* pozri aj štepenie

pomológ – odborník v odbore pomológia (viď nižšie).

pomológia – zaoberá sa opisom biologických vlastností, nárokov na prostredie a vhodnosťou použitia jednotlivých druhov a odrôd ovocných drevín.

semenáče – stromy vyrastené zo semienok nielen kultúrnych ovocných drevín. Pokiaľ poznáme materský strom, nazývajú sa aj odrodové semenáče. Semenáče

odrôd môžu mať rôzne vlastnosti. U niektorých prevládnu ušľachtilé gény vedúce k hospodársky zaujímavým vlastnostiam, u niektorých gény divoké, vracajúce im charakter plánok.

solitér – rastlina vyskytujúca sa jednotlivo, stojaca osamote.

sorta – odroda (viď vyššie).

spon – vzdialenosť medzi jednotlivými vysadenými stromami, udáva sa v tvare a metroch. Spony môžu byť štvorcové, obdĺžnikové, menej často trojuholníkovité, kosoštvorcové alebo kosodĺžnikové, prípadne nepravidelné. Spon sa líši v intenzívnych a extenzívnych výsadbách – v extenzívnych býva väčší (často aj 10 – 12 m medzi jednotlivými stromami). Záleží od druhu ovocnej dreviny, použitého podpníka a funkcie či využitia danej plochy.

staré odrody – odrody, ktoré vznikli pred rokom 1950, pred nástupom masívneho používania šľachtiteľských postupov. Väčšina z nich vymizla zo sortimentu a už sa komerčne nepestuje.

škôlkarstvo (ovocinárske škôlkarstvo) – zaoberá sa výrobou ovocinárskeho osiva, podpníkov a škôlkarských výpestkov (sadeníc, krov, stromčekov). Ak si chcete kúpiť ovocný strom, ponúkajú ho priamo ovocné škôlky alebo záhradné centrá.

šľachtenie – cielená činnosť zameraná na tvorbu nových odrôd rastlín. Zámerom šľachtiteľa je získať odrodu so zlepšenými vlastnosťami. Zameriava sa na vlastnosti plodov, ako sú vzhľad, veľkosť, chuť, využitie, ale aj vlastnosti celého stromu, ako sú parametre rastu, plodnosť, odolnosť voči suchu, mrazu a chorobám.

štepenie – činnosť, pri ktorej prenášame vrúbeľ z ušľachtilej odrody na druhú rastlinu podpník. Podpník býva obyčajne planej formy daného ovocného druhu, alebo je špeciálne vyšľachtený na tieto účely. Vrúbeľ je časť jednoročného výhonku a máva zvyčajne veľkosť 3 očká, získame ho zo stromu v čase vegetačného pokoja.

vrúbľovanie – prenos vrúbľa na podpník vykonávame zvyčajne v predjarnom a jar-nom období a používame k tomu rôzne špeciálne spôsoby. Prenesený vrúbeľ zaviažeme na podpník špeciálnym viazacím materiálom. Pri vrúbľovaní prenášame na podpník vrúbeľ obyčajne s 3 očkami, pri očkovaní prenášame na podpník iba jeden púčik z letorastu.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BELL, R.L. (1991): Pears (Pyrus). SHS Acta Horticulturae 290: Genetic Resources of Temperate Fruit and Nut Crops. p. 657-700
2. BENČAĎ, T. (2009): Dendrológia a ekológia drevín. Fakulta ekológie a environmentalistiky. Technická univerzita vo Zvolene. Zvolen. 205 pp.
3. BOČEK, S. et al. (2008): Ovocné dreviny v krajine. Sborník přednášek a seminárních prací. Hostětín.
4. BOČEK, S. (2015): Extenzivní ovocnictví. Mendělova univerzita Brno. 336 pp
5. ČERNÍK, V., BOČEK, O., VEČERA, L., (1969): Malá pomológia 2. Hrušky. Státní zemědělské nakladatelství. Praha. 235 pp.
6. DADÁK, Z. (1940): Naše ovoce. Knihovna mlotického hospodáře č.67
7. DVOŘÁK, A. et VONDRÁČEK, J. (1969): Malá pomológia 1. Jablká. Státní zemědělské nakladatelství. Praha. 335 pp.
8. HARRIS, S. A. et al. (2002): Genetic clues to the origin of the apple. Science Chronicle. Trends in Genetics. Vol.18 No.8 August 2002. p. 426 – 430
9. HORÁK, J. (2007): Chráněný a ohrožený hmyz ovocných sadů. Zahradnictví, 8/2007.
10. Ivičičet al. (1997): Ovocinárstvo. 4. vydanie. Príroda. Bratislava. 418 pp.
11. JAKUBEC et al. (2015): Bielokarpatský ovocný poklad. Záchrana starých a krajových odrôd ovocných drevín v regióne Bielych Karpát. Štátna ochrana prírody SR, Správa CHKO Biele Karpaty.
12. KOHOUT, K. (1960): Zakládání a udržování ovocných sadů. Československá akademie věd. Praha. 471 pp.
13. KUTINA, J. et al. (1992): Pomologický atlas 2. Zemědělské nakladatelství Brázda.
14. LÍPA, M. (2014): Mapování a značení ovocných stromů v krajine, jejich evidence v databázi a geografickém informačním systému. Český svaz ochránců přírody. 15 pp.
15. ORWA et al. (2009): Pyrus communis. L. Agroforestry Database 4.0 p. 1-5
16. PEKÁROVÁ, E. et al. (2013): Vhodnosť pôdno-ekologických podmienok pre pestovanie jabloní In Sady a Vinice 5-6/2013.
17. ŘÍHA, J. (1919): České ovoce. Díl III., Jablka Česká pomologická společnost. Praha

18. STEPHAN B. R. et al. (2003): EUFORGEN, Technical Guidelines for genetic conservation and use for wild apple and pear (*Malus sylvestris* and *Pyrus pyras-ter*). International Plant Genetic Resources Institute, Rome, Italy. 6 pp.
19. TETERA, V. (2003): Záchrana starých a krajových odrůd ovocných dřevin. Český svaz ochránců přírody Bílé Karpaty, Veselí nad Moravou, 80 pp.
20. TETERA, V. et al. (2006): Ovoce Bílých Karpat. ZO ČSOP Bílé Karpaty ve Veselí nad Moravou
21. UHERKOVÁ, A. (2017): Zhodnotenie výskytu a rozmanitosti starých a krajových odrôd vybraných ovocných drevín v regióne Bielych Karpát. Dizertačná práca. Technická univerzita vo Zvolene. Zvolen. 142 pp.
22. UHERKOVÁ, A. et JAKUBEC, B. (2016): Staré sorty sú „in“. Staré a krajové odrody jabloní a hrušiek v kuchyniach, na záhradách a v krajine. Učebné texty s meto-dickými listami. Technická univerzita vo Zvolene. 115 pp.
23. VANĚK, J. (1945): Lidová pomologie. 1. díl. Jablka. Nakladatelství zahradnické literatury. Chrudim.
24. ZOHARY D. et SPIEGEL-ROY, P. (1975): Beginnings of fruit growing in the old world. Science. p 319-27.
25. ZOHARY, D. et HOPF, M. (2000): Domestication of Plants in the Old World, Oxford University Press.

REGISTER – ABECEDNÝ ZOZNAM POPÍSANÝCH ODRÔD

Jablone

číslo strany

1.	Ananásová reneta	46
2.	Antonovka	47
3.	Astrachán biely	48
4.	Banánové zimné	49
5.	Batul	50
6.	Baumannova reneta	51
7.	Bernské ružové	52
8.	Blenheimská reneta	53
9.	Boikovo	54
10.	Borovinka	55
11.	Boskoopské	56
12.	Cár Alexander	57
13.	Citrónové zimné	58
14.	Coxova reneta	59
15.	Croncelské	60
16.	Gascoygneho šarlátové	61
17.	Gdanský hranáč	62
18.	Golden delicious	63
19.	Grahamovo	64
20.	Grávšťaínske	65
21.	Harbertova reneta	66
22.	Jadernička moravská	67
23.	James Grieve	68
24.	Jonathan	69
25.	Kanadská reneta	70
26.	Kardinál pásikavý	71
27.	Kožená reneta jesenná	72
28.	Kožená renta zimná	73
29.	Krasokvet žltý	74
30.	Lebelovo	75
31.	Londýnske	76
32.	Malinové hornokrajské	77
33.	Matkino	78
34.	Ontario	79
35.	Panenské české	80
36.	Parkerovo	81
37.	Parména zlatá zimná	82
38.	Priesvitné letné	83
39.	Red delicious	84
40.	Ribstonské	85
41.	Smiřické vzácné	86
42.	Solivarské ušľachtilé	87
43.	Spartan	88
44.	Stark Earliest	89
45.	Strýmka	90
46.	Sudetská reneta	91
47.	Viliamovo	92
48.	Watervlietské mramorované	93
49.	Zuccalmaglioova reneta	94
50.	Zvonkové	95

Hrušky

číslo strany

1. Amanliská	100
2. Avranšská	101
3. Boscova flaša	102
4. Clappova	103
5. Dekanka Robertova	104
6. Dekanka zimná	105
7. Dielova	106
8. Drouardova	107
9. Dvorná maslovka	108
10. Eliška	109
11. Esperenova maslovka	110
12. Giffardova	111
13. Guyotova	112
14. Hardenpontova	113
15. Hardyho	114
16. Charneuská	115
17. Jeanne D´Arc	116
18. Júlová	117
19. Konferencia	118
20. Kongresovka	119
21. Koporečka	120
22. Krivica	121
23. Lucasova	122
24. Madame Verté	122
25. Magdalénka	123
26. Marillatova	124
27. Mechelenská	125
28. Merodova maslovka	126
29. Minister Dr. Lucius	127
30. Muškatelka šedá	128
31. Nagevicova	129
32. Naghinova	130
33. Napoleonova	131
34. Nelisova zimná	132
35. Parížanka	133
36. Pastornica	134
37. Pitmastonská	135
38. President Mas	136
39. Salisburyova	137
40. Sixova	138
41. Solanka	139
42. Solnohradka	140
43. Sterkmanova	141
44. Šedá zimná	142
45. Špinka	143
46. Thirriotova	144
47. Tongréská	145
48. Trévouxská	146
49. Viennská	147
50. Williamsova	148

Centrum environmentálnej a etickej výchovy Živica
kancelária Zvolen, P. O. Hviezdoslava 28, 960 01 Zvolen
www.sadovo.sk

ISBN 978-80-228-3144-4

ISBN 978-80-228-3144-4